

Werken. Deel 40. Fata morgana. Deel 2

August Snieders

bron

August Snieders, *Werken. Deel 40. Fata morgana. Deel 2*. Maatschappij 'Voor God en 't Volk', Antwerpen 1931

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/snie001fata03_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Fata morgana.

24.... Beelden uit het Zieleleven.

I. Onder den grond.

Prachtiger stad dan Antwerpen bestaat in Zuid-Nederland niet!

Langs welken kant men zich ook wende, alom rijzen getuigen van macht en rijkdom, roemvol verleden en hoopvolle toekomst op.

Zie de breede Schelde, die, schitterend in het zonlicht, langs de staalharde kaaimuren klotst; zie ze bezet met reusachtige schepen, die aankomen, vertrekken of als gestrande walvisschen beweegloos op de reê liggen, terwijl de roei- en stoombootjes vroolijk heen en weer schieten, als vlugge robben en zeehonden.

Zie de kaaien, overdekt met bergen van koopwaren, uit alle windstreken aangevoerd; balen, kisten, zakken

worden op breede schouders en hoofden uit, of naar het gapend ruim der schepen gebracht.

Zie in straten en op pleinen de trotsche gedenkteekens, door het voorgeslacht nagelaten: getuigen van grootheid, rijkdom, vereering van eigen kunst, eigen taal en godsdienstig gevoel.

Zie de menschenzee uit alle standen, uit alle oorden der wereld, die door de breede straten, of om zoo te spreken, langs de schitterende wanden van glas, koper en graniet golft, gelijk de Schelde langs de hooge kaaimuren drijft.

Hoor, bij al die pracht en beweging, de klokken galmen, den beiaard vroolijk in den hoogen toren klingelen!

En niemand denkt er aan dat onder den steenen vloer, waarop wij voortreden, eene vochtige, akelige doode stad verborgen ligt - vreemder aan leven dan de eenzaamste moerassen in het koude Noorden.

Boven deze hangen nog somtijds donkergrauwe of roodgevlamde wolken, drijft nog een roofvogel, schiet uit den drassigen bodem nog een enkele grashalm op; - doch in de uitgestorven stad beneden ons, golft enkel een giftige nevel tegen het dikke welfsel, groeit niets dan een grauwe schimmel op de steenen, en kwatst een slijkerig water langs de muren, waarop nooit eene straal der zon neervalt.

Die straten zijn overwelfde ruiën.

Vroeger lagen zij open als vlieten, in het vrije zonlicht, en de beurtschepen dreven, met gekleurden voorstegen en kronkelend wimpel, langs onze huizen; zij brachten stoffelijk de welvaart tot op onzen dorpel; doch uit de waterplassen stegen verpestende nevels op, die verraderlijk den dood in hunne onzichtbare kronkels verborgen.

De machtige menschenhand heeft de aangebrachte welvaart verstooten, en pest en koorts in een steenen graf gemetseld.

Geen ander gedruisch wordt beneden gehoord dan het suizen van den wind, die een geheimzinnigen zang in de lange galerijen aanheft; het klateren van een waterstraal dat slechts kort aanhoudt; het getok van den waterdrop, die in den nacht verloren valt.

Soms schiet uit den donkeren slijkbodem dezer uitgestorven stad, een spookachtig gasvlammeken op; het glimt een oogenblik en verdwijnt.

Daar, in die geheimzinnige onderwereld, bewegen zich slechts twee levende wezens, uitgezonderd eene wereld van insecten, die het oog niet ziet: de knagende rat en, doch zeer zelden, een mensch, die, bij het licht eener fakkel, met een langen stok eene boot door het zwarte water stoot.

De fakkel werpt een bloedigen schijn in het nat, kleurt muren en gewelven.

Omringd door dien vurigen glans, staat de man in de boot recht gelijk eene godheid, die hare omreis doet in het hellegebied.

Eene godheid is hij echter niet.

De man is gekleed in een roodbaaien slaaplijf, waarover een openhangende oliefrak; zijne broek is op de knieën gelapt en het hoofd bedekt door eene muts met oorlappen.

Het aangezicht, door den rooden schijn verlicht, is kalm; een bewijs dat de bezoeker in de onderwereld thuis is. Hij is een man van jaren, met diepe groeven in het wezen, grijzen baard en diepliggende oogen.

Langzaam, bij het regelmatig geklots van den stok in het water, drijft de boot voort.

Op den hoek van eene der onderaardsche straten gekomen, laat de man den stok in het vaartuig vallen; het drijft nog een oogenblik als uit eigen beweging voort, stoot nu met doffen bons tegen den muur, en ligt stil.

Nu ook verdwijnt de kalme uitdrukking op het wezen des grijsaards; hij heft de fakkel op en schijnt weldra gevonden te hebben wat hij zoekt.

Op eenen steen ziet hij eenige lijnen en kronkels, die zonder twijfel met een scherpen nagel gekrast zijn.

De witgrauwe schimmel heeft zich min of meer in die lijnen en kronkels vastgezet; maar toch leest men er *24 October 18...*

Een pijnlijke trek is op het magere gelaat van den man zichtbaar.

't Is geene dagteekening van het herbouwen des muurs; 't is ook geen stoffelijk aandenken dat daar geschreven staat - neen! 't moet eene andere herinnering zijn: want de man legt de breede, knokkelige hand voor de oogen en schijnt te weenen.

'Ik moest de dagteekening in dien steen niet griffelen,' morde hij; 'zij stond immers met bloedige letters in mijn hart geschreven.'

Eenige oogenblikken blijft hij in dezelfde houding staan, en wij raden door geen enkel uiterlijk teeken wat in zijne ziel omgaat.

Door een krachtigen stoot in beweging gebracht, drijft de boot weer verder; het geklots van den stok wordt gedurig zwakker; de boot verdwijnt in de verte en het fakkellicht danst nog eenige oogenblikken als een dwaallichtje onder de donkere gewelven....

II. Boven den grond.

Op eene der prachtige leien van het nieuwe Antwerpen, die in de schoone jaargetijden de oude stad met een frischgroenen band omringen, staat een sierlijk huis dat uit- en inwendig den stempel van rijkdom draagt.

Het is de woning van eenen koopman, die, na in den handel eene aanzienlijke fortuin te hebben gewonnen, de zaken heeft vaarwel gezegd, en nu onder de aanzienlijksten der handelswereld wordt geteld.

Al de pracht, die bouw- en versieringskunst mochten bijeenbrengen, is in die woning vereenigd: marmer, koper, brons, tapijtwerk, bloemen en planten zijn, met fijnen smaak, in salons, gangen en veranda ten toon gespreid.

Beeldhouw- en schilderkunst hebben de sagen uit Noord-Duitschland, in rookkamer en veranda, aanschouwelijk gemaakt, en die voorstellingen moeten herinneringen zijn aan het geboorteland van den eigenaar.

Walter Dorker is inderdaad een Duitscher van oorsprong. In Antwerpen gevestigd, had hij zijne geboortestreek niet vergeten, al was deze dan ook bijzonder gierig voor hem geweest, en had hij al zijne weelde aan zijn nieuw vaderland te danken.

Veertig of vijf-en-veertig jaar geleden, kwam Dorker als handelsbediende naar de weelderige Scheldestad.

In zijn ouden dag kan hij, blijkbaar met welgevallen, op zijne loopbaan terugzien, al ontmoet zijn oogslag dan ook, daar waar de jongeling optreedt, een blonden Duitscher met scheef gelooopen schoenzolen, een versleten en aan de

knopsgaten uitgerafelden frak en een vettigen hoed - een avonturier, die juist geene goede figuur maakte.

Walter Dorker had gewerkt, gezwoegd, gespaard, gewoekerd met zijne winsten - en hij bekwam wat zijn eenig streven in de wereld was: GELD!

Het geld had echter ook den hoogmoed in zijn hart doen ontluiken, en hij zou zich wel gewacht hebben de onderwerpen voor zijne muurschilderingen, uit zijn eigen leven te laten kiezen.

Het boerenhuis, waar hij geboren werd, de geringe stand zijner ouders, het kriemelende mierennest kinderen, zijne eigen holleblokken en zijne gelapte broek, kwamen hem niet meer voor als aantrekkelijke beelden.

Hij deed liever een meer voornamen oorsprong onderstellen, om, zoo dacht hij, des te luisterrijker zijnen rang te handhaven; doch deze kleingeestigheid ontaarde juist niet in onhebbelijke trotschheid, vooral niet in zijne omgeving.

Walter Dorker had zich in het hoofd gezet dat hij moest 'stand houden', en het kwam hem voor dat niet alleen het tegenwoordige, maar ook het verledene daarin diende begrepen te worden.

Daar, achter die groep planten in de veranda, zit de gelukkige eigenaar. Hij is een mager man, met regelmatig gevormd gelaat; zijn blauw oog is verstandelijk, de gebogen neus scherp, de kin zuiver geschoren, het haar dun en grijs, de hand aristocratisch wit, de kleeding bijzonder verzorgd.

Als men den gewezen koopman ziet, denkt men onwillens aan een ouden edelman; niet aan iemand, die zijn gansche leven traan, olie en petrool heeft omgezet.

Nu de man opstaat, bemerkt men dat zijne lange gestalte iets indrukwekkends heeft, zelfs volledig het hooger aangegeven karakter draagt. Hij doet eenige stappen naar de open deur der veranda, die uitzicht geeft op den rijk gestoffeerden bloemhof, en staart doelloos naar buiten.

Even doelloos staat hij stil bij de fontein, welker water in fijne stralen opschiet en in het marmeren bekken klaterend neervalt. Evenzoo staart hij op de goudvischjes, die in het bekken omzwemmen, op de bloemen met heldere kleuren, op de planten met fluweelen blaêren.

Walter Dorker zet zich neer, staat weer op, wandelt, keert naar de open deur, naar het fonteinbekken terug - en men komt tot de overtuiging dat de rijke Dorker zich verveelt.

Het schijnt dat die verveling den man voortdurend bijblijft, want in het midden der ontvangsten en feesten behoudt zijn gelaat dezelfde plooi. Zelfs toen hij verleden jaar naar het Zuiden trok, nam hij die uitdrukking mee op reis en bracht haar ook weer thuis; doch zij was destijds zoo sterk niet afgeteekend als nu.

De wereld beweert dat Mijnheer Walter Dorker altijd een werkzaam leven heeft geleid, en zich nu aan de volslagen rust niet gewennen kan; doch de wereld oordeelt meest altijd oppervlakkig en - veelal dom.

Even als de man uit de onderwereld, dien wij pas verlaten hebben, wordt de rijke Walter Dorker door eene dagteekening geplaagd; maar liever sterft hij dan eene halve sylbe van het geheim over zijne lippen te laten komen.

Hij, hij heeft den datum *24 October* niet in eenen steen gekrast of gebeiteld - neen! maar toch meent hij die cijfers overal in de marmeren, bronzen en koperen sieraden zijner zalen te lezen.

Jaren lang heeft hij er niet aan gedacht; hij schreef het cijfer 24 in zijne brieven en in zijne handelsboeken; hij zag die cijfers staan en sprak ze zonder nadenken uit; doch nu hij eindelijk een onbezorgd leven mag leiden, danst 24, plagend en sarrend, voor zijnen geest.

Hoe meer hij dit plagende cijfer wil vergeten, hoe drukker het terugkeert.

24 - kan men iets onnoozeler bedenken? - neemt voor hem de meest fantastische vormen aan. Die zwaanachtige 2, die kapmesachtige 4 moeten in zijn oog gedrochtelijke monsters zijn, want als zij voor hem staan, wendt hij schuw het oog af.

Met afkeer stoot hij het dagblad ter zijde dat die dagteekening meldt; met drift slaat hij de bladzij om of het boek toe, als hij die cijfers ontwaart - en is het niet vloekwaardig dat schier alles die twee cijfers draagt?

Zie dat huis, dat huurrijtuig, die mijlpaal; zie zoldering en tapijtwerk, de naakte takken der boomen, de ijsbloemen op de glasruiten, de vlammen in den haard: 24, altijd 24, overal 24!

Soms schudt hij dat gekke denkbeeld van zich af en poogt te glimlachen: hij redeneert en vormt zich eene overtuiging; doch de twee cijfers zijn als een zwerm wespen, die, altijd onvatbaar, wegvliegen en terugkeeren.

Deze geheimzinnige worsteling wordt eindelijk voor Walter Dorker eene marteling; zij brengt zijn gansch zenuwgestel in wanorde.

Als 24 hem op de hielen zit, spreekt Mijnheer Dorker weinig, en als hij spreekt is hij onvriendelijk, wordt brutaal, ja, dikwijls onbeschoft. Dan gaat hij dit vertrek in, het andere uit; dan blijft hij nu hier dan daar staan, en na het gansche huis op en af te hebben geloopt, verdwijnt hij eindelijk in zijn cabinet, dat uitzicht geeft op een eenzamen hoek van den hof, om van daar in slaapkamer of veranda terug te keeren.

't Is eene zenuwziekte, die hem plaagt - zegt men wel eens in zijne omgeving.

Vandaag schrijft men: 24 October.

De rijke koopman is meer dan ooit slecht geluimd; alles draagt bij om die luim nog scherper te maken: de hemel is grauw bewolkt - 'evenals toen!' mort Wal-

ter Dorker. De boomen zijn doodsch en naar - 'evenals toen!' mompelt hij. De stofregen stuift vervelend neer - 'evenals toen!' en er loopt den man eene griezeling over het lijf. Ook even als toen?

Neen, want op den dag, die nu door 'toen' wordt aangeduid, was hij integendeel opgeruimd: hij had bekomen wat hij verlangde, en dacht zeker niet dat die dagteekening eens als een scherpe klauw in zijn hart grijpen en dit niet meer lossen zou. Hij vermoedde niet dat er soms stemmen uit het verledene, uit het het graf opstijgen!

Magda, zijne dochter, is het kabinet binnentreden. Zij is een frisch, blondgelokt meisje, met diep liggend blauw oog, vriendelijk uiterlijk, ranke en volle gestalte. Het geheele verraadt bij haar den oorsprong haars vaders, de blonde Germaansche.

De vader, die in den leuningstoel zit en met de hand het hoofd ondersteunt, ziet een oogenblik ter zijde om te weten wie er binnentreedt; doch verandert niet van houding. Magda houdt bij den droomer stil en legt hare hand vertrouwelijk op zijnen schouder.

'Het is vandaag weer een slechte dag voor u, vader!' zegt ze zacht. 'Gij ontwijkt andermaal de huiskamer, en uwe opgeruimdheid verdwijnt meer en meer.'

'Toch niet!' antwoordt Walter Dorker op onverschilligen toon, en zijn aangezicht neemt eene kalmte aan, die met zijne gemoedgesteltenis niet overeenkomt.

'Waarom loochenen?' vader, iets plaagt u.... Mag uwe dochter de oorzaak daarvan niet kennen? Wie weet welk troostwoord zij, in hare liefde voor u, vinden zou?'

Mijnheer Dorker staat driftig op, als wil hij zijner dochter beduiden dat hare liefkozende woorden hem hinderen. Hij gaat naar het venster en ziet, zonder te zien, naar de grauwe wolken, die langzaam voortdrijven.

Magda blijft beweegloos bij den stoel staan.

‘Indien gij mij alleen liet, Magda....’ zegt eindelijk de oude.

‘Neen,’ antwoordt de dochter, ‘ik zie dat gij lijdt, en ik meen dat uwe Magda gerechtigd is te weten wat de oorzaak van dat lijden is.’

‘Of ik dezen dag niet slechter geluimd mocht zijn dan genen! Wilt gij mij nu eenen dienst bewijzen?’

‘Voorzeker.’

‘Laat mij dan in vrede.’

‘Neen, daartoe kan ik niet besluiten; dat zou mijnerzijds eene ondankbaarheid zijn.’

De vader trekt, zenuwachtig ongeduldig, de schouders op.

‘Ik heb u niets vertrouwlijks m \acute{e} e te deelen!’ hervat hij.

‘Dat hebt gij wel, vader! En hoe meer gij dat hartzeer verbergt, hoe dringerder het wordt naar de middelen te zoeken, om de wonde te heelen. Vader, uwe Magda smeekt u....’

‘Gij wordt vervelend, Magda, met uw hartzeer!’

‘Vergeef het mij, het is uit liefde tot u,’ zegt de dochter fluisterend.

‘Uwe denkbeelden zijn dwaas! Eene kleine zenuw-ontsteltenis, ziedaar alles wat mij plaagt.’

De dochter aarzelt een antwoord te geven; het is of haar een woord op de lippen zweeft dat zij niet durft uitspreken.

Eindelijk zegt ze:

‘Het is onrustwekkend voor mij dat die ontsteltenis immer rondom hetzelfde tijdstip, en met meer kracht, terugkeert....’

‘Wat zegt ge daar!’ berst Walter Dorker uit en wendt zich driftig om; zijn oog brandt, zijne trekken zijn verwrongen, zijne hand beeft.

Magda blijft onbeweeglijk staan; zij ziet met haren kalmen blik den grijsaard vlak in het aangezicht.

‘Ja, vader,’ zegt ze, ‘omtrent het einde van elke maand, zijt gij immer ongesteld.’

‘Wat wilt ge zeggen?’

Walter Dorker nadert met eene onstuimige beweging zijne dochter. Ruw grijpt hij Magda bij den arm, drukt wild zijne nagels in haar vleesch en snauwt haar toe:

‘Ongelukkige, spreek die woorden nooit meer uit!’

Doodsbleek is hij, maar ook doodsbleek is de dochter. Zij heeft dus den vinger op de gevoelige wonde gelegd! Hare stoute voortvarendheid heeft haar doen gelukken: er is een geheim....

Nogmaals gebiedt de vader haar weg te gaan; zijne strenge houding heeft haar dermate ontsteld, dat zij alle vastberadenheid voor eenige oogenblikken verliest.

Met gebogen hoofd en de oogen door tranen overwolkt, verlaat zij het kabinet. Mijnheer Dorker zit nu weer in den leuningstoel. Zijne zenuwachtig trillende hand tokkelt onwillens op de tafel; zijn hart bonst onstuimig, als ware het een gevangene, die den muur van zijnen kerker breken wil.

Zijne dochter heeft hem dus bespied! Magda, hij weet het, heeft redeneerkracht, en als zij den draad van deze of gene gebeurtenis vastgrijpt, windelt zij dezen tot dat zij een vast punt of - de ontgoocheling bereikt.

't Is begrijpelijk dat hij zichzelf, bij die plotselinge en onverwachte onthulling, niet meester bleef; doch hij gevoelt nu dat zijne wild opbruisende drift alles heeft bedorven.

Walter Dorker is van gemoedsaard een opvliegend man; doch, in de laatste jaren van rijkdom en weelde, begreep hij dat die karaktertrek hem als een man zonder opvoeding kon doen beschouwen; dat dit wellicht zijne geringe afkomst zou verraden, en hij tracht die opwellingen te onderdrukken en integendeel als een stoïcijn zich voor te doen.

Nu hij zichzelf weer meester is, keert ook de redeneering terug. Hij begrijpt dat hij Magda benaderen moet, weten in hoeverre zij ingelicht is en zoo mogelijk het reeds blootgelegde spoor door loochening doen verdwijnen.

Dan nog: de vader bemint Magda, zijne éénige! Hij wil niet, vooral niet bij haar, aangeteekend staan als iemand, die eene lage daad op het geweten of liever op zijne eer heeft.

Mijnheer Dorker aarzelt nog een oogenblik en opent de deur van het kabinet.

Magda staat niet ver van daar in den gang; zij leunt met het brandende voorhoofd tegen den kouden wand. De vader nadert haar, neemt zacht hare hand in de zijne en zegt:

‘Het was niet zóó gemeend, Magda!’

Het meisje wendt zich om, slaat de twee armen om den hals des vaders, en laat weenend het hoofd op zijne borst rusten.

Dagen verlopen. Er wordt in den kleinen kring van Walter Dorker over het gebeurde niet meer gesproken; de dochter vermijdt de minste zinspeling; de vader doet zich meer dan ooit geweld aan, om niets meer te laten blijken van 't geen er in zijn binnenste omgaat.

Eens dat Magda in de voorkamer treedt, hoort zij stemmen in het aangrenzende vertrek: vader heeft bezoek.

Wie mag de bezoeker zijn? want de schoone, blonde Magda heeft - en welk jong meisje heeft deze niet? - zekere voorkeur in wat bezoekers betreft.

Een oogenblik is zij blijven staan nabij de zware, in breede plooiën afhangende deurgordijnen, en hoort eene haar onbekende stem, die los en spottend klinkt.

Drie of vier woorden hebben haar getroffen.

Er wordt in de kamer eenen stoel verschoven, en bij dit gerucht wijkt Magda schroomvallig achteruit en verdwijnt.

Bijna gelijktijdig verschijnt het grijze hoofd van haren vader tusschen de draperijën, en onrustig ziet hij in het vertrek rond; ofschoon hij niemand bemerkt, sluit hij de deur.

Blijkbaar vreest hij dat de woorden, in het vertrek gesproken, door een onbescheiden oor gehoord worden.

In de veranda staat Magda met jagend hart stil.

Wat heeft ze gehoord?

‘Waar gij nog mee voor den dag komt!’ zegde de vreemdeling, en liet op die woorden een ruwen lach volgen. ‘Ik geef u mijn woord dat ik nu voor de eerste maal aan dien armen duivel denk! Hoe heette hij ook?... O, ja, Willem Dammer.’

‘Ik,’ antwoordde Walter Dorker, ‘ik denk dikwijls aan dien rampzaligen 24 October...’

Willem Dammer - 24 October!

De dikke sluier, die het geheim haars vaders bedekt, wordt een weinig opgeheven. De vier woorden zijn als eene flauwe lichtstraal, die door eene donkere wolk breekt.

Terugkeeren in de voorkamer durft Magda niet; doch zij zal in de veranda vertoeven en ten minste den man zien, die de medeplichtige is van haren vader - indien er eene misdaad bedreven werd.

Achter de breede bladeren der sierplanten verborgen, houdt Magda het oog op de glazen deur gericht, welke de vreemdeling moet voorbijgaan om het huis te verlaten.

Het gesprek duurt niet lang meer: de vader verschijnt en naast hem treedt een groote, breedgeschouderde kerel, gekleed in een langen bruinen en ruwharigen winterjas, met een tot op den arm ahangend manteltje.

Een bruine en wakke hoed staat achteloos, wat schuins, op zijn verwarden haarbos; zijne zware laarzen, met blinkende, maar door slijk bespatte kappen, vallen zoo lomp als paardehoeven op den marmeren vloer.

Een oogenblik gelukt het Magda het gelaat des vreemde-

lings te zien: het is grof en gebronsd. De groote gekromde neus is scherp, het oog onbeschaamd, stout zelfs. De knevel is grijsbruin, lang, vlokkerig en geeft aan het geheele wezen iets dat den ondernemer van avonturen doet vermoeden.

De figuur brengt op Magda een zonderlingen indruk te weeg: als de man voorbijgaat, schijnt de zon, die een straaltje door het rood geschilderd glas der deur werpt, bloedplekken op zijn ruwen overjas te teekenen.

Mijnheer Dorker doet den vreemde uitgeleide tot aan de voordeur, en keert na een oogenblik in de kamer terug, om weldra in de veranda te treden, waar Magda, schijnbaar even rustig als de hooge palmboom, in een boek bladert.

Ook de uitdrukking op het wezen des vaders is rustig. Vader en dochter zijn twee diplomaten, die hopen hier of daar eene reet, hoe fijn dan ook, te vinden om langs deze in elkanders hart te lezen.

‘Gij hier, Magda?’ zegt Mijnheer Dorker en werpt een onderzoekenden blik op zijne dochter. ‘Zijt ge sedert lang in de veranda?’

‘Neen,’ antwoordt Magda schier onverschillig. ‘Wie was die heer, die U een bezoek bracht, vader?’

‘Een oud bekende, die reeds vele jaren in Amerika, ik meen in de prairieën, geleefd heeft....’ luidt het antwoord, terwijl Mijnheer Dorker neerzit.

‘Dat kan men wel aan hem zien....’

De vader zwijgt en schijnt niet genegen het gesprek voort te zetten.

‘Heeft hij niet een stout en avontuurlijk leven geleid?’ hervatte de vrouwelijke diplomaat.

‘Waarom dat?’

‘Zijn uiterlijk zegt het mij.’

‘Nu, dat schijnt ook wel zoo.’

Nieuwe stilte.

‘Blijft hij lang hier?’

‘Neen, hij vertrekt weer - morgen....’ en Mijnheer Walter Dorker staat op en wendt zich naar de deur.

‘Hoe heet die man, vader?’ zegt Magda zonder van het boek op te zien.

‘Wat zijt ge toch nieuwsgierig!’

De oude man verlaat de veranda. Zou het cijfer 24 hem andermaal op de hielen zitten?

Willem Dammer - 24 October!

Magda herhaalt deze woorden gedurig, en prent ze diep in haar geheugen.

Wie is Willem Dammer? Deze vraag zou zij elkeen willen toerichten; doch zij durft den naam niet over de lippen laten komen, uit vrees alzoo een onbeduidend puntje van het geheim aan anderen te verraden, en haren vader in verlegenheid te brengen.

Wie weet overigens welk verschrikkelijk antwoord op die vraag volgen zou!

In het kabinet van Walter Dorker ligt een adresboek: misschien geeft dit boek eenig licht aan de Eva's dochter.

Alsof zij zelf eene misdaad op het geweten heeft, sluipt zij naar het vertrek en slaat koortsig de bladzijden van het boek om; doch er is geen spoor van eenen Dammer te vinden.

Namen, niets dan koude namen! schurken en brave lieden staan dààr in 't gelid, zoo ongenadig of zij door de dood waren gerangschikt.

Zal het raadsel wel ooit opgelost worden?

III. Het katoog.

Kent ge wel eenen winkel, die meer tot nadenken stemt, dan een van die waar allerhande 'oudheden' ten toon liggen? Voor den onnadenkenden mensch is zoo'n winkel niets meer dan een vuile rommelboel; voor den denker is ieder voorwerp, daar voorhanden, eene leerrijke bladzijde uit het verledene.

Het gewijde ligt er naast het ongewijde: het gewijde uit de kerken, bij het ongewijde der 'ydeltuyt' zooals pater Poiters zeggen zou; het voorwerp uit het huiselijke leven onzer vaders, bij dat uit hun oorlogs- en bestuurlijk bestaan.

Hier staat de verzakte en geblutste drinkhoorn, daar het koperen of geëmailleerde kruisbeeld; ginds ligt de ivoren waaier, met verkleurde schilderingen naast het gescheurde Chineesch en Saksisch porselein; verder staat de verroeste hellebaard, de koperen luchter, bestoven en verwrongen, de zilveren kandelaar, of hangt een brok van een geborduurd misgewaad.

De eertijds vergulde sleutel der adellijke kasteleinesse, de glazen roomer, fijn gegraveerd, de zilveren beker van den gastheer, de reukwerkdoos van de Juffer, de stormhoed des huurlings en de halfverteerde vlag der gildebreders - al deze voorwerpen hebben eene geschiedenis, die, mochten wij ze kennen, ons misschien zooveel boeien zou als de verhalen onzer dichters.

In eene schotel van Delftsch aardewerk liggen een groot getal penningen, duiten, knoppen, haken, oogen, en

tusschen deze een *oeil de chat* - een steen, met groengele vlammen, glimmend als een oog dat uit den kop onzer huiskat gesneden is.

Magda Dorker, warm in hare pelsen gedoken, vertraagt een oogenblik haren stap en blijft plotseling voor den winkel staan, nu zij het katoog ziet dat haar als een oud bekende schijnt aan te staren.

De Juffer is ontroerd en beziet nauwkeurig den gevlamden steen; zij zet haren weg langzaam - zeer langzaam voort. Eensklaps keert zij terug, blijft nogmaals voor het venster staan, overwint hare aarzelings en treedt binnen.

De koopman, die, achter den ouden rommel verscholen, in de straat loert, gelijk een vos op eene prooi, komt te voorschijn; hij hoort in dien winkel thuis.

Zijn gezicht moet een blad perkament uit een oud register zijn; zijn haar is vuile zilverdraad; zijne oogen gelijken aan een paar steenen, zooals er een tusschen de oude munten en gedenkpenningen ligt; zijne vingers schijnen de knokkelige pooten van een oud spinnewiel te zijn.

De glimlach op zijne lippen moet ontleend zijn aan den fletschen glimp, die in een dof zilveren schild speelt. Zijn lange zwarte jas, beplekt, gelapt en gescheurd, was zonder twijfel een baarkleed onder de regeering van Maria-Theresia.

Sam Kwerts, zoo heet de man, werd zeer zeker, in een vastenavondnacht, door eenen spotgeest bijeengeknutseld uit verschillende brokken van eenen oudheidswinkel.

Magda heeft juist al hare kalmte niet; zij wijst met den vinger naar de uitstalling en zegt enkel: 'Die steen....'

'Wenscht Mejuffer dien steen te zien?' En de stem van den koopman klinkt zoo valschof als eene gescheurde bel. Zijn knokkelige spinnewielspooten halen het juweel uit den Schotel, en Sam wrijft er met den vuilen mouw van den rechterarm over heen. 'Een prachtige steen,' zegt

hij - ‘een echte “uilesjat” - voor een niemendalle te koop!’

Magda neemt den steen, ziet het medaillon, waarin hij gevat is, en op een der looverkens leest zij: ‘Magda’: het is zeer zeker haar eigendom.

‘Ik ken dat juweel,’ zegt ze op ontroerden toon; ‘mijn naam staat hier gegraveerd.’

Die woorden verontrusten den koopman. Terwijl hij onverstaanbare woorden mompelt, zet hij zijn koperen neusnijper met ronde glazen op, en onderzoekt de aangewezen letters.

‘Mejuffer onderstelt toch niet....’ en Kwerts vestigt onrustig zijne groengele oogen op Magda.

‘Ik onderstel niets: maar ik ben zeer benieuwd te weten, hoe dit juweeltje in uw bezit bezit gekomen is.

‘O, op eerlijke wijze, Mejuffer! Recht eerlijk, dat zweer ik u!’ stamelt hij. ‘Neen, ik hoû me met geen onwettigen handel op. Kwerts is, op mijne ziel! zoo eerlijk als het kruis op den toren.’

‘Ik wil het geen oogenblik betwijfelen....’

‘Zelfs moet ik het zeggen, ik bezit dien steen slechts ter.... leen!’

‘Ik heb geene de minste onvriendelijke bedoeling jegens u,’ hervat Magda. ‘Al wat ik verlang is andermaal in bezit te komen van dien steen, waaraan herinneringen mijner jeugd verbonden zijn.’

‘Ik begrijp dit, Mejuffer.... zeer zeker.... Is het juweel u ontstolen, Mejuffer?’

‘Neen, een jaar of twee geleden ontviel het mij; het rolde en rolde - en was spoorloos verdwenen.’

‘Juist zoo, juist zoo! en het gelaat van Kwerts verheldert. Het rolde en rolde - en kwam in de onderwereld terecht!’

‘Ge bedoelt?...’

‘Het rolde in de riool, spoelde allengs voort, kwam

in de ruiën - en daar werd het door Dammer gevonden.'

'Ge zegt door.... Dammer?'

'Wel ja, door den toezichter der onderwereld, en 't is de kleine Dammer, die den steen hier bracht om hem aan den man te brengen.... Juist zoo, zóó is het gegaan.'

Er drijft een nevel voor Magda's oog.

'Ge zegt wel Dammer?' hervat ze.

'Wel ja, Dammer in de Paradijsstraat - in een kleinen pottenwinkel - Dammer, de kloklouder....'

'Houdt in elk geval den steen te mijner beschikking.'

Magda is duizelig, nu zij het huis van Sam Kwerts verlaat. Wat zonderling toeval! Die steen, haar als kind door hare moeder gegeven, ontglipt lang geleden hare vingers, en zou op dit oogenblik het oog zijn dat in het donker, in het geheim des vaders ziet!

Doch welk is dat geheim? Zou het niet wijzer zijn alles diep - zeer diep begraven te laten? Deze vraag doet Magda huiveren. Zij aarzelt, en, wonderlijke tegenstrijdigheid in het menschelijk hart! toch zet ze haren weg voort, in de richting der aangewezene straat.

Ziedaar den kleinen pottenwinkel....

Snel treedt zij binnen en vraagt aan een jong meisje, in slordige kleeding en met afhangende haarklissen, en dat in het winkeltje staat: 'Woont hier Dammer?'

Het kind knikt en zegt tegelijkertijd 'Ja,' het gaapt de rijke Juffer aan en trekt de oogen wijd open.

'Kan ik hem spreken?'

'Ga den trap op; de eerste deur rechts.'

Magda gaat aarzelend den smallen, donkeren trap op. De eerste deur rechts! heeft men gezegd. Het meisje klopt; niemand antwoordt. Nochtans is er iemand in de kamer, want Magda hoort eene stem; men spreekt zelfs op hoogen toon.

Soms wordt de preëktoon onderbroken, lalt men binnen

een trala-liere en wordt de declamatie weer hervat. Zou er misschien een zinneloze huizen?

Magda wordt bang en is op het punt den trap weer af te dalen; doch er licht eene geesteskracht, eene Duitsche beradenheid in haar, en zij klopt nogmaals.

Binnen is men een oogenblik stil. Nu hoort de bezoeker het geklots van klompen, de deur wordt geopend en vóór Magda staat een jongen van een twaalfstal jaren - een echte straatjongen, die zich, misschien uit grilligheid, misschien ook voor de kou, op eene koddige wijze heeft toegenakeld.

De knaap steekt in een langen, versleten jas, die voor zijn lichaam meer dan tweemaal te groot is. De mouwen werden omgeslagen en de slippers slepen eene el lang over den grond.

Boven dat kleedsel staat een vinnige kop met kortgeknipt zwart haar; de oogen zijn schelmsch. de lippen eenigszins omgekruld.

De jongen staart de rijke juffer onbevreesd in de oogen, en de uitdrukking van zijn wezen schijnt te zeggen: 'Wat komt die hier doen?'

'Woont hier Dammer, beste jongen?' zegt Magda. 'Willem Dammer?'

'Ja....' antwoordt de knaap kortweg.

'Zou ik hem kunnen spreken?'

De knaap schudt het hoofd.

'Is hij dan niet thuis?'

'Hebt gij hem iets te zeggen?'

'Natuurlijk. Waar kan ik hem vinden?'

'Vader Dammer is nu eens spreek, dan eens rat!' en de jongen lacht.

'Wat bedoelt ge met die woorden?'

'Spreek op den toren, rat in de ruiën. Zoudt ge op den toren eene spreek ontmoeten, en in de onderwereld eene rat kunnen spreken?'

‘Spreek eens duidelijk, beste jongen.’

‘Vader Dammer is stadsklokluider op den toren en toezichter der ruiën. Waar hij zit, weet ik nooit en hij zegt ons dat ook niet.’

‘Woont gij hier alleen met hem?’

‘Neen, met hem en mijne zuster Heilke.’

‘Is uwe zuster thuis?’

‘Neen, die is uit.’

‘En komt zij spoedig thuis?’

‘Misschien wel, misschien niet.’

Dat alles is stoutweg gezegd, doch in den toon ligt iets dat een rond karakter aanduidt.

‘Heeft uw vader onlangs niet eenen steen gevonden - een donker groen gevlamden steen?’

‘Ja, een oog, niet waar? Groenvaal, iets gelijk het oog van eenen nachtuil of eene grauwe kat.’

‘Zoo is het.’

‘Dat oog lag in eene der ruiën, op eenen hoop slijk; het keek vader Dammer valsch aan, en toen het licht der fakkel er op viel, dacht hij dat de duivel met één oog hem beloerde,’ en de knaap lacht weer.

‘En die steen?’

‘Die ligt bij dat oud geraamte van een Kwerts, om den eigenaar van dat ding op te sporen, of om het te verkoopen.’

‘Die steen behoort mij toe.’

‘Goed, neem hem dan maar.’

‘Neen, ik wil hem terugkopen.’

‘Ook goed.’

‘Is uw vader reeds lang toezichter en stadsklokluider?’

‘Och ja, langer dan ik oud ben.’

‘Wat deed hij vroeger?’

‘Dat weet ik niet.’

Magda is uitgepraat, en toch verlangt zij het gesprek voort te zetten.

‘Wat deedt gij toen ik binnenkwam?’

‘Wel, ik leerde mijne rol.’

‘Uwe rol?’

‘Ik speel binnen acht dagen in onze Zondagsschool een schoon stuk. Wilt gij 't eens hooren? Ik zal 't u eens voordoen.’

Reeds staat de knaap op een paar stappen afstand van de Juffer, neemt eene tooneelhouding aan, trekt een wreedaardig gezicht, steekt den rechterarm dreigend op en vangt aan met het altijd hoog dramatisch woord: ‘Verrader!...’

Doch Magda is juist niet in stemming om den slependen jas, op dit punt, te woord te staan en zij zegt dat ze moet heengaan, doch dat zij weldra terugkomt.

‘Ook goed,’ zegt de jongen. ‘Komt ge niet naar de vertooning in de Zondagsschool?’

‘Ik denk het niet, beste jongen.’

‘Ook goed.’

‘Hoe is uw naam?’

‘Judo Dammer.’

‘Verwittig den koopman dat de eigenares van den steen gevonden is - en dit is voor u.’

‘Een gouden cent?’ - Judo ziet de Juffer verwonderd aan, want hij besefte zeer goed de waarde der gift; dan herneemt hij zijne vroolijke dolzinnigheid, werpt het goudstuk in de hoogte en vangt het zeer behendig in den gapenden mond op.

Dan weer sluit hij het in zijne hand en bergt deze in den broekzak.

‘Waar moet ik het katoog brengen?’ vraagt hij losweg.

‘Handelslei nummer **....’

‘Goed.’

‘Ik kom dezer dagen uw zuster Heilke zien.’

Judo let niet meer op de bezoeker; hij zet het goudstuk recht onder den wijsvinger, knipt met den linker zoo behendig tegen den rand, dat het sneldraaiend, als geel bolleken,

over de tafel loopt, totdat de knaap gelijk een generaal 'Halt!' commandeert en de vaart stuit.

Ofwel het goudstuk beschrijft een breeden kring over den vloer, gelijk een oud ros in een paardenspel, en Judo zorgt voor het orkest.

Dat alles duurt nog als Heilke binnengetreden is.

Heilke is een flink gebouwd meisje, met karaktervol aangezicht; zij heeft een blank vel, donker oog, zwart haar: een schoon meisje met iets Spaansch in de type. Hare donkere kleederdracht doet deels aan die van het werkmeisje en die der burgerjuffer denken.

Het meisje let niet op den woeligen knaap, die nog altijd in den langen slependen jas is gedost; doch als zij den mantel en het zwarte hoedje heeft afgelegd en het goudstuk weer op de tafel draaien ziet, zegt ze verwonderd: 'Wat is dat?'

'Wel, 'ne gouden cent!'

Heilke slaat driftig de hand op het tooverachtig draaiend geldstuk, en de munt aandachtig in de open hand beschouwende, vraagt ze:

'Waar hebt gij dat gehaald?'

'Gekregen.'

'Gekregen, van wien?'

'Wel, van de dame met de katoog.'

'Geene gekheid, Judo!' zegt Heilke op strengen toon. 'Waar haaldet gij dat stuk van twintig frank?'

'Wel, van het katoog, zeg ik u!'

De uitdrukking van Heilke's wezen doet wel zien dat zij geene scherts duldt, en tevens den jongen tooneelist met een teeken van den vinger regeert.

'Wel, ik spreek van den steen,' zegt de jongen ook krachtiger, 'die de oude Kwerts in bewaring heeft,' - en bij die verklaring wordt de uitdrukking van Heilke's wezen hebbelijker.

'En is de dame hier geweest?' zegt ze.

‘Wel, ja. Laat mij nu mijne rol voortleeren.’

‘Neen, geef verdere uitlegging.’

‘Wel, ze had het katoog bij den ouden Sam gezien, en deze heeft haar gezegd dat vader den steen in de onderwereld had gevonden, en toen kwam zij hier en gaf mij den gouden cent - ziedaar alles,’ en zonder zich verder om de zuster te bekommeren, klimt Judo op eenen stoel en declameert: ‘Verrader! met dit zwaard zal ik u de borst doorsteken!...’

‘En wie is die dame?’ onderbreekt de zuster.

‘Weet niet. - Verrader!...’

‘En waar woont ze?’

‘Op de Handelslei. - Dit zwaard....’

‘Welk nummer?’

‘Nummer... O, ja, nummer **.’

‘Ge zegt nummer **. Maar daar woont Mijnheer Dorker!’ en Heilke wordt bleek. ‘Zijt ge wel zeker?’

‘Zeer zeker!... Laat mij mijne rol leeren!’

Heilke werpt, met blijkbaren afkeer, het goudstuk op de tafel, en nu het van deze op den vloer valt, beschrijft het daar een breeden kring, gelijk een schaatsenrijder op het ijs.

‘Nummer **,’ mort het meisje en legt de hand op het hart, als wil zij de klopping doen bedaren. ‘Luister, Judo,’ zegt zij na eene poos stilzwijgen, ‘ga naar Kwerts, haal het katoog terug, breng den steen in het huis der Handelslei en geef den gouden cent, die daar ligt, aan de dame weer. Zeg haar,’ en nu beeft hare stem, ‘zeg haar dat wij dat geld niet noodig hebben.’

Judo ziet zijne zuster verwonderd aan. Hij begrijpt niet dat Heilke bepaald een gouden cent weigert, voor welken hij zeker meent de halve stad te kunnen koopen.

Heilke ziet de aarzelings en zegt met vaste stem:

‘Hebt gij mij verstaan?’

‘Goed!’ antwoordt de jongen.

‘Doe trouw wat ik zeg.’

De knaap werpt zijne rol weg, schudt den langen jas uit, neemt het goudstuk op en verlaat, nu eens fluitend, dan eens declameerend, de kamer.

‘Zij!...’ mompelt Heilke. ‘Zij! Hoe wonderlijk!...’ En ze gaat naar het venster en oogt den knaap na, die op een drafsken aan den hoek der straat verdwijnt.

IV. Er komt licht.

In de prachtige veranda van Mijnheer Walter Dorker bevindt zich 's avonds eene groep dames en heeren. 't Is er aangenaam warm, zonder dat men ziet waardoor de zomergesteltenis wordt voortgebracht.

De gas brandt in sierlijke kristallen bollen, welke den vorm van reusachtige bloemen hebben en deels tusschen het weelderige loof der vreemde planten verborgen zijn; het water klatert in het marmeren bekken, en in de voorzalen, die verlicht zijn, klinkt de piano en zingt men de heerlijke liederen van Abt, Grieg en andere toondichters.

Buiten mag het winteren en de arme bibberen; hier leeft men in het lieflijk Zuiden en in eene gebalsemde lucht.

Walter Dorker heeft voor het oogenblik zijn cijfer 24 vergeten. Hij luistert naar de prachtige liederen; eenige

dezer zijn de weergalm van zijnen kindertijd. Hij hoort geene andere taal dan die van zijnen landaard; hij ziet geene andere vrouwen dan die tot den Duitschen stam hooren; Duitse ernst en Duitse scherts vinden plaats in de gesprekken.

Doch Walter's oog valt bij toeval op Magda, die juist binnentreedt en het spoor der ontroering op het gelaat draagt. Het oog des vaders ontmoet dat der dochter, en 't is of dit laatste hem plotseling het noodlottige cijfer weer te binnen brengt.

Dwaasheid! en toch schijnt het te dansen in den klank der piano, in den zang, in den helderen lach der vrouwen.

De heer des huizes antwoordt verstrooid op de hem toegerichte vragen. De gasten strekken hem tot last, en toch schijnen zij niet genegen de zalen te verlaten.

Wat duurt die avond eeuwig lang!

't Is eindelijk middernacht; de laatste bezoeker heeft het huis verlaten; doch nu weer vindt Mijnheer Dorker dat juist de ledigte de grootste plaagstok is.

Hij nadert zijne dochter.

'Wat deert u toch, Magda?' zegt hij. 'Is er iets dat u dezen avond heeft gehinderd?'

Magda knikt en zegt: 'Eene wonderlijke ontmoeting....' En zij vertelt den vader hoe het toeval haar den steen deed terugvinden; hoe zij den vinder had opgespoord, en dezen avond de kleine haar den steen terugbracht.

Mijnheer Dorker geeft weinig aandacht op het laatste gedeelte van het verhaal; doch nu Magda er bijvoegt dat de kleine Dammer zegde 'niets van haar te begeeren' en hij het geld terugbracht dat zij hem toegereikt had, ontstelde zichtbaar de vader.

'De kleine Dammer!' zegt hij en legt de hand op de leuning van eenen stoel, als heeft hij op dit oogenblik eenen steun noodig.

Magda heeft dien naam, niet zonder inzicht, met veel

nadruk uitgesproken. Zij weet dat dit woord pijn doet; doch zij wil - 't is wreed misschien! - tot de waarheid, eindelijk, zoo mogelijk, tot de genezing haars vaders komen.

Walter Dorker keert zich om, ten einde zijne ontroering te verbergen; doch ditmaal is hij zichzelf meester. Hij begrijpt dat zijne dochter onverbiddelijk, meer en meer, den knoop van het geheim benadert - en dat verplettert hem.

‘Ik zal zelf naar dien Dammer gaan,’ zegt hij, ‘en hem voor de bewezen diensten beloonen.... Ja, ik zal zelf gaan.... Het past niet, Magda, dat gij dit doet. Ik wil dien man overigens in persoon spreken....’

De vader verlaat de veranda, begeeft zich naar zijne kamer en brengt een slaaploozen nacht door. Duizenden plannen kruisen door zijnen geest; dit ontwerp is al zoo onuitvoerbaar als het andere, en 's morgens is hij even besluiteloos als 's avonds.

In den loop van eenen der volgende dagen gaat Mijnheer Dorker uit, zonder te zeggen wat zijne bedoeling is. Hij zou naar Dammer willen gaan; doch hij heeft den moed niet dien eenvoudigen man onder de oogen te komen. Wel is waar nadert hij meer dan eens de straat, waar de arme duivel woont, maar die straat binnentreden durft hij niet.

Nu gaat hij bij zijnen zaakwaarnemer binnen, wien hij echter niets te zeggen heeft; dan bezoekt hij eenen oud collega, bij wien hij echter zelden komt; later belt hij zijnen docter, die, gelukkig, niet thuis is.

Overall laat hij een zonderlingen indruk achter.

Mijnheer Dorker wil eindelijk naar huis; hij meent ziek te zijn en rust noodig te hebben; doch de schemeravond waarschuwt hem dat, in dit geval, de lichte rouw den zwaren rouw voorafgaat - dit is: dat de schemeravond voor hem nog draaglijk is, maar niet de nacht.

De zwarte nacht jaagt hem den doodschrik aan.

Neen, hij wil Dammer zien - dezen avond! Hij wil rust hebben vóór den volgenden nacht. Als hij Dammer gezien en van hem een goed woord bekomen heeft, zal dat satansche 24 niet meer voor hem in het donkere dansen.

Hoe een mensch toch door de zenuwen kan geplaagd worden, nietwaar Mijnheer Dorker?

Met gebogen hoofd hervat de koopman zijnen dwaaltocht. Strak houdt hij het oog op de kasseiën der straat gericht. Zou Dammer op dit oogenblik niet in de onderwereld dwalen?

Neen, de klokken galmen uit den hoogen toren over gansch de stad heen, en schijnen Walter Dorker gedurig in afgebroken sylben toe te roepen: *Vier-en-twintig*.

Mijnheer Walter Dorker gaat de openstaande kerkdeur voorbij. Deze is hij nooit met een godsdienstig gevoel binnengetreden; hij trouwde in Duitschland en herinnerde zich nu dat hij toen om die plechtigheid glimlachte.

Sinds heeft hij aan de kerk en aan Hem, die daar vereerd wordt, niet meer gedacht.

De dwaler staat aan den voet des torens; de deur van den trap staat open. Een onzichtbare geest stoot hem vooruit, en, na rechts en links te hebben rondgeloerd, sluipt hij als een dief naar boven - naar Dammer, den klokluider.

De trap slingert; 't is of Dorker door een reusachtigen kurkentrekker opklimt.

Donker, zwart zelfs is het rondom hem: slechts hier en daar valt nog eene zeer flauwe straal van het kwijnende daglicht, door eene enge spleet in den torenmuur. De wind speelt ijskoud door die openingen en suist door de kronkels van den trap.

Mijnheer Walter klimt en blijft klimmen; er schijnt

geen einde aan dat slingeren te zijn, en dat komt hem niet natuurlijk voor. Zijne waggelende en plooiende beenen gloeiden van de pijn. De stap wordt trager; weldra ontbreekt hem de kracht en ademloos leunt hij tegen den muur.

Boven hem bim-bamt nog altijd de klok, die, zoo denkt hij, aan de gansche stad zijne schande en oneer verkondigt. Zij roept al de burgers aan den voet des torens bijeen om hem, den vereerden en rijken Mijnheer Dorker, te ontmaskeren, te honen, te vervolgen!

De oude koopman durft niet meer hooger, durft niet meer naar beneden; hij zakt op de koude trappen neer en beeft als een koortslijder, terwijl zijn hoofd brandt en zijn hart jaagt.

Van beneden stijgt een snel en regelmatig geklots op, dat allengs duidelijker wordt: 't is het geklots van klompen.

Het schaamtegevoel geeft hem kracht om zich op te richten. Hem dààr, in dien zonderlingen toestand ontmoeten zou immers beneden alle waardigheid zijn!

Mijnheer Dorker gaat eenige trappen naar beneden, en plotseling bonst hem een nieuwe en onbesuisde bezoeker tegen het lijf.

‘Wat duivel staat daar nu op den trap?’ roept Judo lachend uit; de knaap wil eens een enkelen sprong naar boven doen, zooals hij gewoonlijk zegt, en zien of vader Dammer daar is.

‘Breng me naar beneden,’ kermt Mijnheer Dorker, ‘ik zal u goed beloonen.’

‘Wat soort van schepsel zijt ge?’ zegt de jongen, die in het donker niets kan onderscheiden en alleen de bevende stem hoort. ‘Maar wat doet gij hier?’

‘Ik weet het niet.... ik heb me vergist.... Ik wilde.... ik dacht....’

‘Ha, ha!’ roept de vroolijke knaap, ‘ge dacht misschien dat gij in *'t Halve Maantje* binnensukkeldet! Kom,

kom, vriend van het kort nat, sinjeur de toren verkoopt geene ‘dikkoppekens’⁽¹⁾.

Men houdt dus den aristocratischen Walter Dorker voor eenen jeneverbroër!

Toch is hij zeer tevreden, nu hij de hand van den knaap grijpen kan en, op zijn schouder steunend, naar beneden klimt.

Beneden is Mijnheer Dorker heelemaal tot bezinning gekomen; hij is beschaamd over al de dwaasheden, die hij begaan heeft. Als een zinnelooze is hij door de stad geloopt en eindelijk wordt hij als een drinkebroër buiten den toren geleid.

Voorwaar, een man die het minder hoog ‘in de bovenkamer’ heeft dan Mijnheer Walter Dorker, zou beschaamd zijn en in eene riool willen kruipen - ten minste indien hij dàar niet vreesde Dammer te ontmoeten.

Nu Dorker in het licht der reeds ontstoken lantaarns verschijnt, ziet de knaap dat hij geen kroeglooper, maar een groot heer voor zich heeft, die snel zijnen pelsenkraag opslaat om niet herkend te worden.

De koopman haalt bibberend zijnen geldbeugel te voorschijn, en steekt den knaap eenige.... centen in de hand. Hij was altijd een goed koopman en berekende immer zeer juist de waarde van het geld, in verhouding tot den stand dergenen wien het gegeven werd: eenige centen schijnen hem hier dan ook voldoende.

‘Haal een rijtuig voor mij,’ zegt hij en strompelt den knaap achterna, die vooruitloopt in de richting der Groenplaats.

’t Is onhebbelijk weêr geworden; een koude, ijzige snippersneeuw slaat den ouden man nijdig in het aangezicht.

Bevend, met gebogen hoofd en gebogen knieën, tracht hij den vluggen knaap te volgen.

(1) Antwerpsche benaming van het jeneverglas.

‘Nummer 24!’ roept Judo den hem bekenden koetsier toe, en deze komt aangereden, springt van den bok en werpt de portel open.

Mijnheer Walter Dorker wordt, bij het hooren van gemeld nummer, als verlamd door den schrik; bevend staat hij voor het open rijtuig.

‘Neen... neen!’ heeft hij gemompeld.

‘Kom, kom, Mijnheer!’ zegt de jongen, ‘nummer 24 is een kolfje naar uw hand!’ en de knaap dringt den ouden heer vooruit en binnen.

‘Waarheen?’ laat er Judo op volgen.

‘Handelslei, nummer **.’

‘Ge zegt nummer **? Neem dan die centen meê, kameraad; ik zou ze u anders toch moeten terugbrengen!’ en tegelijkertijd duwt de jongen den rijken heer de centen in de hand.

Is dat alles een droom? Mijnheer Walter Dorker heeft een oogenblik de overtuiging dat die vraag met ja moet worden beantwoord.

Doch nu hij uit het rijtuig gestapt is en binnentreedt, staat zijne dochter voor hem, en zegt met eene ontroerde stem:

‘Vader, ik weet alles!’

Neen, dat is geen droom!

V. Heilke en Magda.

Magda Dorker is een meisje met eene sterke wilskracht, en in deze mengt zich eene sterke dosis Eva's hoedanigheid, dat is weet- en nieuwsgierigheid.

Het geheim dat haren vader plaagt, werd haar in den loop van den dag, dien wij in ons voorgaande hoofdstuk beschreven, ontsluit.

Wel heeft haar vader verboden, zich verder met de zaak der Dammer's in te laten; doch van dat verbod houdt zij geene rekening. Zij dubde op dit punt den eersten dag, aarzelde den tweeden en komt den derden tot een besluit,

Op denzelfden dag dat Mijnheer Walter Dorker eigenlijk doelloos door de straten dwaalt, komt Magda andermaal aan het huis waar Dammer woont. Zij hoopt ditmaal Heilke te ontmoeten: de steen en het weergegeven goudstuk is een voortreffelijke aanvang voor het gesprek.

Snel gaat Magda den trap op; ditmaal hoort zij de stem van den jongen tooneelist niet. Na den klop op de deur, antwoordt eene stem 'Binnen,' en nu staat de jonge, rijke vrouw eensklaps voor Heilke Dammer, in al het schoone harer zuidelijke type.

Heilke schijnt onmiddellijk te raden wie de binnentredende is. Het meisje staat op en staart met strak oog, doch blijkbaar ontroerd, op Magda.

'Juffer Dammer?' zegt deze bedeesd,

'Die ben ik!' luidt het antwoord en de toon harer stem laat nu eene zekere vastheid blijken.

'Ik ben zoo vrij u een bezoek te brengen, u dank te

zeggen voor het terugbrengen van den steen, die mij dierbaar is, en u tevens te vragen waarom het mij niet toegelaten was eene belooning te geven aan uw kleinen broeder?’

‘Omdat de Dammer's,’ en de stem van Heinke beeft, ‘omdat de Dammer's geene gift kunnen aannemen van de Dorker's; want ge zijt Juffer Dorker, niet waar?’

‘In waarheid,’ zegt Magda gansch onthutst, ‘doch uw antwoord verwondert mij. Er moet dus eene betrekking bestaan tusschen uwe familie en de mijne.’

‘t Verwondert mij dat Juffer Dorker daarmee onbekend is; doch ik begrijp ook dat de vader die betrekking voor de dochter verborgen heeft - en daarin had hij gelijk.’

‘De toon, waarop ge spreekt, Juffer, doet mij denken dat die betrekking in geenen deele vriendschappelijk is geweest.’

‘Dat is zoo inderdaad.’

‘Ik verzeker dat dit alles mij vreemd is, en ik met een goed hart tot u gekomen ben.’

‘Alzoo is onze naam u vreemd?’

‘Ik heb dien naam eens hooren uitspreken, en te dezer gelegenheid eene dagteekening, den 24 October...’

‘Juist zoo!’ en Heilke's oogen zijn met tranen gevuld.

‘En ik voeg er bij dat mijn bezoek met die weinige woorden wel eenigszins in betrekking staat. Ik heb overigens begrepen uit hetgeen mijn vader zegde, dat hij niet ongenegen zijn zou, aan uwe familie voldoening te geven.’

‘Eindelijk!...’ en er speelt weer een bittere glimlach om Heilke's lippen.

‘Ik moet er bijvoegen dat ik niet weet waarom, noch in welken zin hij die voldoening begrijpt.’

‘Gij weet dan niet wat er den 24 October 18... tusschen *mijnen* vader en den uwen is voorgevallen?’

‘Neen!’ antwoordt Magda met doffe stem en beklemd gemoed.

‘Uw vader, de rijke en machtige koopman, heeft den

mijnen vervolgd, uit zijne familie doen wegsleepen en in de gevangenis werpen; hij heeft hem beschuldigd van diefstal, als dief doen veroordeelen; hij heeft hem doen brandmerken in de oogen zijner familie, vrienden en bekenden: met een woord, hem aan de diepste verachting prijsgegeven - en toch wist hij wel dat mijn vader onschuldig was.'

'Dat is niet mogelijk!' roept Magda driftig en diep getroffen uit, 'mijn vader is een eerlijk man!'

'Neen,' zegt het meisje, 'dat is hij niet!' - en ze weet niet welk verschrikkelijk vonnis zij voor de dochter uitspreekt - 'ware hij dit, hij zou nooit gedaan hebben wat hij deed.'

Diep is Magda in haar eergevoel gekrenkt; zij kan, zij mag niet dulden dat haar vader zoo diep beleedigd wordt. Ook doet zij eene beweging om weg te gaan; doch Heilke zegt:

'Gij weet nog niet alles. Uw vader had eenen broeder, die zich later een kogel door het hoofd joeg. Deze had zich aan de schandelijkste dieverijen schuldig gemaakt en was op het punt den naam uws vaders voor eeuwig te brandmerken en zijne plannen voor de toekomst te vernietigen. Men moest een slachtoffer vinden en mijn vader, die bediende was in de firma, werd helsch beschuldigd en veroordeeld: want een man zonder eer en geweten, een avonturier, een hartelooze, bevestigde de beschuldiging onder eed - en de meened vond geloof bij de rechters.'

'Hij, de man met de bloedvlekken!' denkt Magda met ijzing.

'Denk eens aan die lange dagen, lange avonden, lange nachten, die de oude moeder en zijne vrouw doorbrachten, wetende dat de zoon en echtgenoot achter de traliën weende! Uw vader werd geëerd en geacht, mijn vader werd miskend en bloedig vertrappt. Mijne arme grootmoeder stierf in den loop van het proces, met de hoop dat haar zoon, blank als sneeuw, uit de harde beproeving

zou opstaan. Gelukkig voor haar dat de dood haar wégnam; want de zoon werd veroordeeld en zijne jonge vrouw, van alle hulp verstoken, door de familie der Dammer's van de deur weggejaagd.'

'Dat is vreeselijk!'

'Jaren lang heeft zij, de moedige vrouw' - en Heilke snikt - in het bloedig zweet en als verborgen, het schrale brood verdiend, en toen eindelijk de dag der vrijlating van den veroordeelde aanbrak, vond mijn arme vader haar in de diepste ellende terug. Zij was gelukkig hem weer aan haar hart te kunnen drukken; maar vader weende toen hij den onheilspellenden glimlach op haar bleek en afgeteerd gelaat zag. Ik, ik zag met verwonderde oogen naar dien langen, mageren man, toen moeder mij zegde dat hij mijn vader was....'

Magda verborg in vertwijfeling de handen voor het aangezicht en snikte:

'Neen, neen, dat alles kan zoo ijselijk niet zijn!'

'Zóó is het, zóó!' hervat Heilke. 'Het lijden was niet ten einde. Wie zou den dief werk willen geven! Spottend scheen de buurt te wachten op het oogenblik dat de dief den schat zou ontgraven, dien hij moest verborgen hebben. Elke aalmoes, die men ons heimelijk toestak, werd beschouwd als een begin der gestolen weelde, die ons in de toekomst werd toegedacht. Mijne moeder gaf het leven aan een kind en stierf in het gasthuis. Een martelaar te meer, dien men den "zoon van den dief" noemen zou. Zij stierf - en niemand bekommerde zich om haar dan wij, martelaars in de wereld.'

't Is of uit ieder woord een snik klinkt, of van ieder woord bloedige tranen druppen.

Magda bukt het hoofd; hare knieën plooiën; zij is op het punt voor de lijderes, voor het arme volkskind, neer te zakken.

'Eindelijk,' zegt Heilke nog, 'kwam een hoogge-

plaatst man in onze woning vol ellende. Mijn vader zegde hem alles en hij, hij was overtuigd en bezorgde hem eene broodwinning. Vader wint nu het brood diep onder den grond of hoog in den toren - altijd buiten het oog der menschen. Jaren zijn voorbijgegaan en nog verbergt hij zich voor allen, die hem ooit kenden. Hij verbergt zich als een misdadiger, hij, de eerlijkste man die op Gods aardbodem staat; hij, gevloekt van de menschen, maar gezegend als een heilige door ons, die hem kennen.'

'Laat mij toe hem te zien,' zegt Magda, 'en ik zal knielend om vergiffenis vragen en hem alles vergoeden!'

'Vergoeden?' laat Heilke er droefgeestig op volgen. 'Hoe kan zijn gebroken geluk, de afkeer zijner familie jegens hem, de schandvlek die op hem rust, de dood zijner moeder, de vroege dood zijner echtgenoot, het lijden dat ons afknaagt - hoe kan dat alles vergoed worden? Met geld? Ik huiver bij dat woord, bij den klank van welk metaal dan ook. Als de booze wereld zag dat hij overvloed had, zou zij nog durven zeggen dat hij eindelijk het gestolen en lang verborgen geld in zijn bezit kreeg. Neen, neen!'

'Wat kan mijn vader dan voor hem doen?'

'Niets, tenzij bekennen dat men den armen Dammer valsch beschuldigde; hem in eere herstellen voor de oogen der wereld. Dat alléén zou de wonde min of meer heelen, die echter bloeden zal zoo lang hij leeft. Hem in eere herstellen zal uw vader niet doen; want dan zou er eene vermaledijding tegen den rijken koopman opgaan. Hier, op de wereld, is niets te hopen voor ons; maar in het betere leven zal Hij,' en Heilke wijst op het kruisbeeld aan den muur, 'tusschen uwen en mijnen vader oordeelen.'

'Maar God leert u immers vergeven en vergeten!'

''t Is waar; maar vader mag, kan dit niet, zoo lang zijn naam en die zijner kinderen niet in eere hersteld is....'

Op dit oogenblik hoort men op den trap een onstuimig

geklots van klompen; eene heldere stem zingt een vroolijk straatlied.

Magda wendt zich snel om en, terwijl Judo de kamer binnenspringt, verlaat zij deze en wankelt, eer dan zij gaat, naar buiten.

Nu Magda thuis komt, is de vader nog niet van zijnen dwaaltocht weergekeerd. Na lang wachten wordt er gebeld. 't Is Mijnheer Dorker. die met het rijtuig nummer 24 thuis komt.

In den marmeren gang staat Magda hem te wachten.

't Was toen dat zij zegde:

'Vader, ik weet alles!'

Die woorden snijden den ouden man vlijmend door het hart, en toch beuren zij hem op; want hij gevoelt dat hij zijn leed met een tweede wezen dragen zal.

'Is het waar, vader,' voegt Magda er bij, 'dat die ongelukkige Dammer den 24 October 18** onschuldig veroordeeld werd?'

'Ja,' mort Walter Dorker op gesmoorden toon, 'ja, 't is waar; doch,' en hij kan de woorden hier niet uit de keel krijgen, 'doch ik ben zoo schuldig niet als gij wellicht denkt, Magda!'

IV. Te laat.

Er heerschte in het prachtige huis van Walter Dorker eene doodsche stilte: de rijke meester is ziek en Magda

verlaat geen oogenblik het bed van den lijder; zij wil niet dat vreemden bij den vader zullen waken.

Dat is, zegt men, eene al te ver gedreven liefde! Doch zóó spreken zij die oppervlakkig oordeelen: de ware reden is te vinden in den eigenbaat. Magda vreest dat haar vader, in het ijlen, zijn zielsgeheim verraden zal.

Immers, hij richt zich soms in zijn bed op, staart met holle oogen voor zich uit, wijst met den bleeken vinger en zegt met doffe stem: ‘Vier-en-twintig!... Vier-en-twintig!’ Ofwel hij mompelt andere woorden, die met het geval Dammer in nauwe betrekking staan.

Niet zonder huivering staat Magda bij het ziekbed als de geneesheeren aanwezig zijn: zij draagt zorg aan de soms uitgesproken woorden deze of gene onschuldige beteekenis te geven.

Nu de lente gekomen is met hare helderblauwe lucht, frisch loof en bloemen, verlaat Mijnheer Dorker voor de eerste maal zijne kamer, gaat in de veranda en eindelijk in den bloemhof.

De man herleeft onder den zachten invloed des voorjaars.

Een harden strijd heeft hij doorworsteld en nog, hij weet het, is die kamp niet ten einde. De zaak met Dammer blijft onopgelost: Walter Dorker wil echter dat zij opgelost worde en het liefst zou hij met den vijand in overeenkomst treden.

Ja, die schurftige fout moet uit zijn grootboek verdwijnen; doch op welke wijze?

Tijdens zijne ziekte, vooral in de slapeloos doorgebrachte nachten, helde Mijnheer Dorker naar eene volledige eerherstelling over; doch nu de gezondheid allengs, hoe traag ook, terugkeert, komt ook den drift om genot te hebben van zijnen moeilijk verzamelden rijkdom, de zucht om nog te schitteren in de wereld, weer boven. Alle denkbeeld van eerherstelling verzwakt, en verdwijnt weldra als de steen, die in het water wegzinkt.

Zelfs de rimpeling langs de oppervlakte zal nu allengs verdwijnen, zoo hoopt de koopman.

Immers, indien hij eene volledige bekentenis deed, zouden velen, die nu met eerbied en ontzag den bij uitstek eerlijken man omringden, hem den rug toekeeren! Anderen zouden wel is waar zijne daad van voorheen verontschuldigen, vooral die welke over eerlijkheid denken zooals hij zelf er weleer over dacht: - er zijn immers menschen, die een zoo rekbaar geweten hebben dat zij er de zeven hoofd-, de vier wraakroepende zonden en nog meer, kunnen in wegstoppen!

Verwonderlijk! Walter Dorker houdt niet meer aan de achting van die, welke over eergevoel denken zooals hij er zelf vroeger over dacht - minder omdat er eene zedelijke omwenteling in zijn gemoed heeft plaats gehad, dan wel omdat hij het deftiger, meer met zijn tegenwoordigen stand overeenkomstig meent, zóó te denken.

Oprecht schuld bekennen is dus niet mogelijk. De ziekte - 't is maar een zenuwziekte! - zou de geneeskunde wel doen verdwijnen, en mocht het gebeurde van voorheen op deze lichamelijke verstoring eenigen beduidenden invloed uitoefenen, dan zou men de oorzaak onder eenige stapels geld versmachten.

Met geld wordt in de wereld immers alles bekomen! Geld, nog geld, altijd geld! Door dit middel ruimde de koopman weleer alle hinderpalen uit de baan! Wat hij wilde heeft hij altijd door zijn geld bekomen, en aan *zijn* hart toetst hij elk ander hart.

Walter Dorker is nog wat hij altijd geweest is - een handelaar, die zelfs het geweten tusschen de koopwaren rekent.

Het dwaze gevoel van familie-eer, dat de Dammer's zoo hoog doen klinken, wekt eenen glimlach bij hem op. Familie-eer bij dat geringe volksken? Een middel, ja, om den eindelijkden koopprijs hooger te doen stijgen!

Zoo welsprekend is hij in zijne pleitrede, dat Magda allengs in de begoocheling des vaders deelt.

De vooroordeelen van haar maatschappelijken stand, hare zedelijke opleiding, de wijze waarop haar vader de zaak inkleedt en uitlegt, geven haar zelfs eenigermate de overtuiging dat hij de eerlijkheid te ver drijft.

Wanneer zal er nu in den aangeduiden zin recht worden gedaan?

Vandaag is de rijke Dorker nog te zwak om uit te gaan; morgen ontbreekt hem de tijd daartoe; overmorgen ontvangt hij vrienden.

Nu ontbreekt het hem aan lust, dan hindert die moeilijke zaak hem weer eenigszins en vreest hij er aan te denken. Nu bepaalt hij de ontkenning van dit vraagpunt in de volgende week; dan weer later, ofwel zij wordt onbepaald verschoven.

Waarom inderdaad die haast? Walter Dorker wil op de zaak nog eens goed nadenken, zooals dit bij gewichtige zaken betaamt; hij wil daarenboven eene gunstige gelegenheid afwachten. Hoe het zij, er kan nu aan dit alles niet gedacht worden: men moet den deftigen ouden heer alle zenuwschokken doen vermijden - fijn opgevoede menschen zijn immers teergevoelig?...

Zoo verlopen dagen, zoo verlopen weken.

Er is vandaag eene onverwachte tijding in het huis van den rijken Dorker aangebracht. Het dagblad deelt de lijst meê der gezworenen, die in de volgende zitting van het Gerechtshof, over de al of niet plichtigheid van gansch eene rij misdadigers zullen oordeelen.

Walter Dorker is een dezer gezworenen.

Een der beschuldigten staat terecht voor meened, een ander voor diefstal - en bij die woorden 'meened' en 'diefstal' springt eensklaps de doos der herinneringen open, en het gevloekte cijfer 24 danst en spookt weer in den geest van den rijken koopman.

Hij, die eens den ‘man met de bloedvlekken’ kocht om een valschen eed te doen; hij, die Dammer eens beschuldigde een dief te zijn - hij zou misschien eenen huisvader tot gevangenisstraf moeten veroordeelen!

Indien die betichten hem eens de brandende woorden toeriepen: ‘En gij dan, gij, die u verschuilt achter het masker van eerlijk man!’ Indien hij door dit of dat toeval eens ontmaskerd werd! Indien, in die lange reeks zittingen, hij zichzelf eens verraadde, 24 hem bij de keel greep en hem verplichtte de waarheid uit te roepen!

Indien.... indien! Honderd onderstellingen komen in zijnen geest op, en spoken er rond als heksen in den Sabbath-nacht.

‘Dwaasheid!’ poogt hij te zeggen en wil dat woord met eene akelige grimas, die voor eenen glimlach gelden moet, laten vergezeld gaan; hij wil zelfs aan het woord ‘dwaasheid’ geloof slaan; doch zijn gemoed lacht niet meê: 24 heeft hem andermaal, en geduchter dan ooit, onder zijnen klauw.

De zaak met de familie Dammer moet, zoo denkt hij nu, onmiddellijk vereffend worden: 't koste wat het wil!

Mijnheer Dorker heeft eenen brief aan Willem Dammer geschreven, waarin hij dezen verzoekt te zijnen huize te willen komen; de oproep is vergeefs geweest. Geen Dammer verschijnt.

Wel is de doodenstad zwijgend als altijd en zegt zij aan Walter Dorker, die onrustig over hare welfsels treedt, niets van den toezichter der onderwereld; maar uit den hoogen toren galmt nog soms de Carolus-klok en schijnt den koopman te melden dat Dammer nog leeft.

Een tweede verzoek blijft insgelijks onbeantwoord. De tijd dat hij als gezwoorne moet optreden nadert; er moet dus gehandeld worden, want men weigert hem van de zending te ontslaan - en juist die weigering is voor Dorker eene onrust te meer. Zou die oude advokaat met zijn scherp

oog, zijn fijnen spotlach, zijn indringend woord, en die voor den betichte als verdediger optreedt, zich misschien herinneren?....

De vraag moet niet voleind worden.

Walter Dorker zal, onder voorwendsel eene wandeling te doen, naar Dammer gaan.

Aan den arm zijner dochter begeeft hij zich op weg. Hij gaat langzamer dan gewoonlijk; 't is of hij bang is ter plaatse te komen.

Als de koopman eenen bekende ontmoet en den hoed afneemt, zet hij dezen weer haastig op. Valt hem niet het gekke denkbeeld in, dat men zijne schuldbekentenis kan lezen in de rimpels van zijn voorhoofd, juist als toen hij nog kind was en zijne moeder beweerde dààr het gepleegde misdrijf geschreven te zien?

Ontmoet hij eenen vriend, die zegt gelukkig te zijn hem te ontmoeten, dan haast hij zich eene onbeduidende, doch al te wijdloopige uitlegging te geven over zijne wandeling en zijn bezoek in de volksbuurt - al te omslachtig, om juist bij een scherpen waarnemer niet verdacht voor te komen.

Nu Dorker in de straat komt, begeeft hem de laatste sprankel moed; hij vertraagt den stap, staat stil, zoekt in den geest eene reden om niet verder te gaan en stamelt tot Magda:

‘Is het hier?’

‘Ja, hier is de pottenwinkel.’

‘Neen, neen, ga maar alleen binnen.’

‘Alleen?’

‘Ja, ik ben niet wel. Handel naar welgevallen. Wat gij doet, zal wel gedaan zijn.’

't Is haar vader, ja; maar toch welt er op dit oogenblik bij Magda een gevoel op dat veeleer van minachting dan van meêlijden spreekt. Het meisje antwoordt niet; zij

laat den arm des vaders los, treedt beraden binnen en den smallen trap op.

De klop op de kamerdeur schijnt binnen niet gehoord te worden, evenmin de tweede, en nu Magda eindelijk de deur opent, staat zij in het halfdonkere vertrek.

De gordijnen van de twee vensters zijn neergelaten. Voor het kruisbeeld aan den muur brandt traag en flauw eene gele waskaars. Aan de tafel zit eene vrouwelijke gestalte, die het hoofd op de twee handen laat leunen. In den hoek der kamer, op een laag banksken, zit de kleine jongen, en deze laat het voorhoofd op de knieën rusten.

De houding dezer twee wezens, evenals de kamer zelve, brengt een onheilspellenden indruk bij Magda te weeg.

‘Heilke!’ zegt deze zacht met bevende stem, en het meisje heft langzaam het hoofd op, wendt het om en Magda bemerkt nu haar bleek gelaat en roodgeweende oogen.

Heilke begrijpt gewis het doel dat Juffer Dorker doet binnentreden, want ze zegt:

‘Gij komt te laat.... Vader Dammer is dood!’

Die woorden treffen Magda; zij wil spreken, doch Heilke legt den wijsvinger op den mond, ten teken dat zij zwijgen zou; zij wil niet dat door Magda's woorden den knaap met de volle waarheid bekend worde.

De jongen is nu opgestaan, leunt met den elleboog op tafel, laat het hoofd in de geopende hand rusten en richt zijne oogen strak op de bezoekerster. Hij herkent haar wel, doch schijnt geen belang in haar te stellen.

‘.... Hij is gestorven alleen, gansch alleen in de boot,’ zoo spreekt Heilke, met de krop in de keel - ‘en deze lag stil onder den steen, waarop hij eenmaal kraste “24 OCTOBER” en bij welke dagteekening hij nu....’

Heilke houdt plotseling op en de hand voor den mond uitspreidende, om te beletten dat Judo hare woorden zou verstaan, voegt zij er fluisterend bij:

‘... schreef, alvorens te sterven, “ONSchULDIG VERoorDEELD.”

Magda weent; zij begrijpt de grievende smart der twee weeskinderen; zij siddert bij het denkbeeld dat eene zoo vreeselijke dood den ongelukkige getroffen heeft.

“Heilke,” mompelt zij na een oogenblik, en een edelmoedig gevoel welt in haar op, “ik heb u nooit kwaad gedaan.... wilt ge mijne vriendin worden?”

De oogen neergeslagen, maar altijd met eene beraden uitdrukking op het gelaat, schudt het meisje het hoofd.

Wilt gij de opvoeding van uw kleinen broêr aan mij toevertrouwen?’

‘Neen,’ antwoordt ze; wij, wij denken anders over Ons-Lieven-Heer dan gij.’

Dat zijn harde woorden.

‘Kan ik iets voor u doen?’ hervat Magda op banger toon.

‘Niets.... De kinderen....’ En ze meent te zeggen ‘van den dief.’ Doch die woorden willen niet over hare lippen.

‘... De kinderen van Dammer hebben niets nodig.’

‘Wat blijft er dan aan mijn armen vader over?’ zegt Magda diep ontsteld. ‘Niets dan de worm die gij geweten noemt?’

Heilke geeft geen antwoord meer.

Magda is wankelend den trap afgedaald. 't Is de derde maal dat zij vernederd dit nederig huis verlaat; maar toch zal zij andermaal terugkeeren - en dat besluit staat vast.

In de straat haalt zij haren vader in.

‘Dood?’ mort Walter Dorker en eene rilling loopt over zijn geheel lichaam; hij denkt aan zijn eigen dood, die zoo ver niet meer kan verwijderd zijn.

De rijke koopman leeft nog eenige maanden, ‘met den worm in het hart’; doch niemand kent de heimelijke marteling, die hij te verduren heeft.

Magda vindt hem eens, op zekeren morgen, in zijn eenzaam kabinet: hij zit dood in zijnen leuningstoel.

Op den dag zijner begrafenis overdekken vrienden en vereerders zijne doods-kist met bloemen, en welsprekende stemmen roemen den *eerlijken man*... volgens de wereld.

1887.

Canaille...

Beelden uit het Tooneelleven.

Dezen avond is de laatste - de allerlaatste vertooning van Mariella, van de beroemde diva, wier zang aan al de toovertonen der poëzie vergeleken wordt.

De laatste vertooning - en dan zal die prachtige zang weggestorven, weggedampt zijn, en men zal er in het gemoed niets van behouden dan een flauwen weergalm, eene onvatbare herinnering, die teenemaal vervliegt als men haar in een luiden klank vertolken wil.

Alles zal voorbij zijn; niets zal er overblijven dan eene geheimzinnige melodie, die wij denken eens in eenen droom te hebben gehoord.

De tooneeldirector, de Jood Hoff - de man, wiens matbleek en taankleurig gezicht door een altijd verwarden, zwartgrijzen haarbos is bekroond, en door een zwartgrijzen kransbaard is omzet; wiens groote kromme neus

doet denken aan den bek van den roofvogel, en zijne lamme linkerhand aan dezes klauw - Hoff gaat met kromme schoft, grommelend en mommelend over het gaanpad; hij laat zijn gouden neusnijper, aan het breede zwarte lint, onachtzaam bengelen, en zijne dikke onderlip hangt aan den linkerkant diep af, alsof zij te zwaar is om in gelid te blijven.

Hoff is, naar die hangende lip te oordeelen, slecht, zeer slecht geluimd; hij heeft de zangeres 'tuisenten, nah, tuisenten' aangeboden, om eene verlenging van verbintenis te bekomen - 'tuisenten!' Hij heeft haar gebeden, gesmeekt; als een bekorende Satan het blinkende goud voor haar uitgespreid; haar door zucht naar eer en roem trachten te bedwelmen, en de verlokkelijkste beelden in haren geest opgeroepen.

'Nah,' zegde de Jood, 't sou himmers sonde, letterlijk sonde sijn soo'n schoon hoccasie te late foorbij kaan, hom e rond stuivertje te vinne!'

Mariella heeft naar hem schier niet geluisterd; zij zat, terwijl de Jood sprak, voor het vuur, en toen de duivelbekoorder zich over de leuning van den stoel boog en de muziek van het goud deed tingelen, staarde zij met starren blik in den droomenden gloed. Plotseling stond zij op, ging zonder Hoff aan te zien naar het venster, en zegde koel: 'Ik dank u, Mijnheer Hoff, mijn besluit is onherroepelijk!'

't Is dus dezen avond de laatste vertooning. Is de zangeres dan rijk? - Neen. - Heeft zij eene andere verbintenis? - Neen. - Wat kan haar dan bewegen het schitterend aanbod van Hoff af te wijzen? - Niemand weet het, niemand.

Hoff is, zeggen wij, in een duivelsch humeur weggegaan; zijn oog vonkelt onder de lange wenkbrauwen; zijne lip zakt, dunkt ons, meer en meer; hij mompelt vloeken en als hij den dorpel van het huis verlaten heeft, mort hij

knarsetandend: ‘*Canaille!*’ - een woord dat in de theaterwereld thuis is, doch nu op eenen toon wordt uitgesproken, die alleen aan Hoff eigen is.

De allerlaatste vertooning - hoe jammer, niet waar, Hoff?

't Is een mistige avond. De zware massa van den schouwburg verheft zich zwart en ondichterlijk; doch in de diepte, door de breede glazen deuren, ziet men het licht der trapzaal. Het volk stroomt binnen. Zij, die geene vaste plaats hebben, vliegen gejaagd de breede trappen op; doch den gewonen bezoeker kent men aan den kalmen stap: hij weet dat zijne plaats open blijft.

De rijtuigen komen in lange rijen aan; portels worden geopend, portels kleppend toegeslagen; de in pels gehulde vrouwen treden binnen: jonge, die pas en met brandend verlangen de tooverwereld binnentreden; oude, die niet kunnen besluiten die wereld te verlaten; jonge, die het zoete vergif van die verleidelijke wereld inzuigen en zich gelijk de amphioenschuimer komen bedwelmen; oude, die hare krakende beenderen nog inriemen om ze recht te houden, en aan het blanketsel de rozen en leliën van hare vervlogen jeugd terugvragen.

Schitterend is de schouwburg verlicht; elke rang is als een mierennest - ten minste in beweging van handen, waaiers, hoofden en tongen. Al de afgoden der Beurs, de bankiers en de handelaars in goudschuim en peperbollen, vergezellen hunne godinnen, die in de zaal een halven cirkel van kleurige bloemen en schitterende diamanten vormen.

't Is eene heidensche wereld met kwalijk verborgen hartstochten, die zich elders ontwikkelen en tot de ontbinding van het huiselijke en maatschappelijke leven bijdragen.

De vrouw, die dàar voortdurend komt, heeft ten slotte ooren om alles te hooren, oogen om alles te zien, wangen,

die weldra voor het grofste woord niet meer blozen; zij verlangt gedurig naar een nieuw zinsgenot, en wordt van lieverlede de uitdrukking eener wereld, in strijd met de samenleving door het Christendom gevormd.

Men ziet, de tempel van meester Hoff is er geen, waar de zuivere, Christene bloem, geuren en bloeien kan.

Achter de gordijn heerscht eene drukke beweging; men schuift rechts en links tooneelschermen aan, die er van dichtbij erg afgebolsterd en versleten uitzien, doch van verre nog zeer wel het frissche natuurgroen voorstellen - zooals eene groep scharminkels van vrouwen, op den hoek der straat opgeraapt, daarna gewasschen, geschrobt, en in een kleed van glimmend percalien gestoken, de nymphen, de feeën en de eere.... dames moeten verbeelden.

Niettemin aanziet men den schouwburg als het toppunt van het ideaal.

Die groepen in blinkend percalien, geschilderde en geplasterde skeletten, schuilen bibberend, grauw en blauw van koude, klappertandend boven den rooster saâm, en laten de warmte een oogenblik op hare deels verstevende lidmaten tintelen, terwijl ze soms met een benijdend oog en dierlijken lach de beweging der jeneverflesch volgen, die de machinist van tijd tot tijd aan de lippen brengt; of met een vloek antwoorden op den vloek der mindere bedienden, die de groep eere.... dames - of misschien dames zonder eer - van den warmen rooster doen weggaan.

Hoff is achter de schermen gekomen; hij heeft zijne vingers in 't kijkgat der gordijn geklauwd en er zijn gelig en met bloed dooraderd oog voorgelegd, en nu hij de stampvolle zaal ziet, tintelt dat oog, wordt zijn neus krommer, hangt zijne lip minder diep af.

Er speelt een glimlach over zijn geelmat gezicht, nu hij ziet dat *zijne* wereld steeds toeneemt en de vrouw hem

trouw in zijnen geldwinkel bijstaat! Er zijn daar oude onverbeterlijke - er zijn daar lieve, blonde kinder- en maagdenkopjes, die onverbeterlijk zullen worden, naar gelang zij het vergif inzuigen.

Satan is de afgod in dezen driftentempel; Hoff is zijn opperpriester. Hij heeft goud in de tesch en met goud koopt hij de zangen der dichters, de melodieën der toonzetters, de penseelstrepen der schilders - van de nijverheid spreken wij niet - op voorwaarde dat zij hunne verheven zending verloochenen en zich dienstbaar stellen aan delaaagste driften - het is uit dit slijk dat Hoff meer en meer goud raapt.

Indien Hoff ten tijde van het lijden Christi in Gethsemani ware geweest, zou hij hebben gedongen naar de zilverlingen, en op Golgotha had hij meegedobbeld om den rok zonder naad.

In dien zin stijgt er eene vervloeking op in het hart van den eersten komiek - een magere panlat, in een zomerjasje genaaid - die, stil en droomerig, het hart vol haat en nijd, doch zonder een woord te spreken, in 't midden der figuranten op den rooster staat, en den geldwolf ziet. Janklaas die verontwaardigd is!... hoog komisch, inderdaad.

Doch, al hadde die vervloeking luidop tegen Hoff geklonken, zij zou hem niet ontroerd hebben. Alles haat, alles spot bloedig, alles benijdt, alles verwenscht, alles intrigueert, alles vervloekt achter de schermen, om een minuut later, op het tooneel zelf, in elkanders armen van.... liefde en vriendschap te bezwijmen. 't Is hier het voorportaal der hel: de zeven hoofdzonden slingeren in honderd vormen langs het voetlicht, tusschen de schermen, in de kleedkamers der vrouwen, door het kabinet des directors.

Drie slagen worden gehoord. Het orkest valt in. Het tooneel wordt ontruimd. De komiek gaat langzaam achteruit. De omzwachtelde skeletten, scheefloopers en krombeeners

der koren gaan ter zijde: de glinsterende danseressen, met hare feeënvoetjes, en de hoofdrollen verschijnen.

Hoff staat aan de deur eener kleedkamer. Dààr ook staat een oud, mager manneken - we zouden wel geneigd zijn te zeggen een gepensioeneerde dansmeester, indien dansmeesters gepensioeneerd werden gelijk diplomaten - doch men moet bekennen dat het manneken een al te eerlijk gezicht heeft om nevens Hoff te staan, dat wij hem, bij den eersten oogslag, zonder aarzelen eene aanbeveling zouden geven van kasjongen bij eenen bankier - en dat wil iets zeggen in onze dagen.

Het oude manneken, glad geschoren en met popachtige zorg gekleed, houdt een breeden pelsen mantel gereed, om deze de prima donna, bij haar verschijnen, op den schouder te hangen. Geen kamerheer kon zoo eerbiedig bij eene koningin zijn ambt verrichten, als het oude manneken bij de danseres.

Hoff integendeel nadert als eene slang; hij is nog niet moê van bekoren om de gewenschte verlenging van verbintenis te erlangen. Hij vleit dan ook het eerlijke manneken: 'Nah, mossieu Taltof, je liefde tochter plijft soo hart, soo honnenselik as e tiamantplok.... Nah, moet ik te prijs nog verhooge met e stukkie fa me siel?...'.

'Mijnheer Hoff,' zegt het oude manneken hoogst beleefd, 'Mejuffer Mariella, mijne dochter, handelt in alles naar goedvinden.'

De deur der kleedkamer wordt geopend; men bemerkt binnen eene wilde en ordelooze opstapeling van blinkende en bontkleurige voorwerpen, die van beneden tot boven aan de zoldering schijnt te reiken, en uit dien chaos komt eene prachtige vrouwengestalte te voorschijn.

Het oude manneken hangt, met eene keurige bezorgdheid, haar den mantel op de schouders.

Mariella gaat Hoff voorbij zonder hem te zien, ofschoon hij buigend en vleiend zijn lammen klauw poogt op te

heffen en alzoo een bundel van vijf verwonderingsteekens te laten zien, terwijl hij met de andere zijn gouden nijper op den neus plant en de platste juichtonen hooren laat: 'Lief, schoon, koddelijk, hanpittelijk.'

Het verschijnen der zangeres maakt achter de schermen eene algemeene opschudding. Men bewondert, maar ook men benijdt. De ingetogen, steeds afgezonderde Mariella wordt in die wereld niet bemind; maar toch murmelt men hier en daar: 'Wat prachtige vrouw! Wat prachtige kleeding!'

De magere scharminkels bewonderen echter onbepaald: 't is te veel om te benijden. De hogere tooneelwereld benijdt, benijdt in den vollen zin des woords, en het fluisterend venijn sist rond als dat der giftige adders. Men benijdt haar den rijkdom, dien zij ten toon spreidt, en Hoff - de bloedzuiger van den tooneeltroep - wil nogmaals nieuwe schatten voor hare voeten leggen!

Zoo kruipend is Hoff, dat hij aan den slaaf van den harem denken doet, die zich door elken vrouwenvoet laat trappen.

Eindelijk is het groote oogenblik daar: Mariella werpt den mantel af en treedt op.

Daar staat ze in den glans van het schitterende voetlicht, fier als eene koningin, in haar glimmend prachtkleed dat met frissche camelia's bezet is; het hoofd dammert op uit eene wolk van kant, terwijl de diamanten op de borst en in de blonde haren, kleurrijke stralen schieten! Daar staat ze in al den gloed harer jeugdige schoonheid, met een onbeschrijfbaaren glans van kinderlijken eenvoud op het wezen, te midden van die hel, waar alle driften woelen! Daar staat ze met de aureool der kunst omgeven, gelijk eene fee uit de tooververtellingen, wier verschijning al de aanwezigen onder eene onweerstaanbare macht bukken doet.

Bij haar optreden stijgt een donder van toejuichingen op; men klapt in de handen; uit aller mond klinkt het 'Bravo!' en de voeten van duizenden stommelen de groote trom in dat woelige orkest, hetwelk eene bedwelmende harmonie voor den kunstenaar wordt. Zooals voor de godin der Lente, valt er eene vlaag kostbaar gebloemde op het tooneel, en haar voet trapt weldra op een bloemtapijt dat handen vol geld aan de heidenen moet gekost hebben - zij, die echter, zonder het hoofd om te wenden, de bedelende moeder op den hoek der straat voorbijgingen....

Hoe velen van die aanbidders zouden gelukkig zijn geweest voor de zangeres de knie te buigen en haar zelfs hunne ziel aan te bieden, terwijl zij spottend naar het beeld der Moeder-Maagd zouden spuwen - en zeker had Hoff dit, 'nah, zeker!'

Allengs bedaart de bijvalstorm en ook de bloemenvlaag.

Mariella zingt. Eene trillende, slechts met moeite beteugelde stilte, heerscht in de dichtgepakte menigte. De harmonievolle tonen wekken in ieders ziel wel verschillende, maar toch geene onreine gevoelens op; 't is of die hemelsche klanken de harten voor een oogenblik louteren.

Wat beelden wilt gij kiezen om dien zang weer te geven? Gij vindt er geene. Klokkenlied op afstand en bij stillen, droomenden zomer-avond; harpgetokkel in den mysterieusen nacht, of zoo gij wilt het spel der feeën, die het zuiver gouden bekken, door het zaaien van fijne perlen, spreken doen? Dat alles is prozaïsch.

De zang sterft weg, en uit het diep geroerd publiek berst eenklaps eene toejuiching los - een vuurwerk, zullen wij zeggen, dat zijne schitterende vonken in het ronde zaait.

Gelukkige, benijdenswaardige Mariella!

De zangeres verlaat het tooneel; men wil ze in haar

- nogmaals zien - eindeloos toejuichen, haar tusschen de bloemen laten omwandelen! en tusschen al die bloemen sluipt Hoff - 'Nah! hij hat er self een kroote fracht late hanbrenge!' - sluipt Hoff als eene slang rond, wel hopende dat hij de gewenschte verlenging bekomen zou.

'Ik dank u, Mijnheer Hoff,' zegt de zangeres nogmaals, 'ik dank u!' - en ze verdwijnt in de kleedkamer.

Beweegloos en bleek staat Mariella voor den spiegel, zonder zich te spiegelen. Men klopt, doch zij antwoordt niet. Men brengt met volle armen bloemen binnen, die op het tooneel gevallen zijn; doch zij geeft er geene aandacht op. Slechts één tuil van het fijnste gebloemte, die hare kamenier brengt, neemt ze aan en ontplooit het welriekende briefje dat tusschen de teëre kelken steekt.... Men biedt haar eene glansrijke fortuin, een leven vol liefde en eene gravinnekroon aan.... Een vluchtige glimlach zweeft om hare lippen, en zij legt bloemtuil en briefje achteloos ter zijde.

Het levendige en kakelende kameniertje - 't heeft het zilver van Hoff ook al hooren klinken - zegt eindelijk met een diepen zucht: 'En dat zou de laatste vertooning zijn!'

'De laatste,' zegt Mariella.

Dus nog eenige uren, en alles is voorbij!

De vertooning is ten einde. Een zucht van ontlasting ontsnapt aan de borst van Mariella; een koortsachtige, doch gelukkige glimlach zweeft over haar gelaat, nu zij heensnelt. Men wil haar nog eens zien, dat betooverende en wispelturige kind! nog eens - en later zal men haar bij het verlaten van den schouwburg afwachten. Ook dan zal men haar toejuichen, haar vergezellen, met muziek en fakkellicht, en in haar het talent, doch vooral de schoone vrouw, vereeren.

In de nabijheid der kleedkamer hebben een aantal

aanbidders gedwaald. Ook Hoff is een oogenblik dààr geweest: - 'Nah, hij sou as e hond foor te teur ville kaan ligge!' Nu is hij naar beneden gegaan om de toebereidselen in de straat te zien.

'O, 't zal heerlijk, 't zal prachtig zijn!' zegt het oude manneken naïef; want haar rijtuig zou wellicht getrokken worden door de slaven met witte handschoenen aan....

In de kleedkamer zijn alle kostbare en nutige voorwerpen in de koffers geborgen; de vader heeft de doos met juweelen bij zich gestoken. Warm in haren pelsen mantel gehuld, maakt de zangeres zich gereed om uit te gaan.

't Zal heerlijk, 't zal prachtig zijn!' herhaalt het oude manneken. 'Kom, langs hier!'

'Neen,' antwoordt zij, 'niet langs daar....'

'Maar men wacht u, Mariella!'

'Juist dààrom gaan we langs eene andere deur uit. Kom, vader, kom!' en ze trekt den ouden man koortsig meê, door de halfdonkere en eenzame gangen des schouwburgs - straks zoo levendig, nu reeds grafachtig; ze snelt de trappen af en bereikt de straat, waar een slapend paard voor een slapenden vigilant wacht, en deze laatste met een paar oogen, zoo dof bedwaasd als de oogen van den halfdronken koetsier.

Op eenige honderden stappen van daar, vóór den schouwburg, werpen de fakkels een helderen gloed over de zwarte, dicht saamgepakte volksmassa. Dààr wacht men de koningin van het voetlicht! De oude vader, driftig naar eer voor zijn kind, zou nog een woord willen zeggen; doch Mariella opent zelve de portel, dringt haren vader binnen, geeft een kort bevel aan den koetsier en stapt snel, gejaagd in.

De koetsier is integendeel in 't geheel niet ongeduldig: de man sluit de portel, trekt de deken van zijn paard, vouwt deze op, wisselt nog een woord met een voorbijsnellenden kameraad, kloutert langzaam op den bok, met

een schor 'Ho' tot zijn ros, hoewel het kartonnen beestje nog schier niet wakker is, neemt de teugels op, en zet eindelijk zijn paard in een schokkend drafken.

Hoff loopt hijgend en angstig in den halfdonkeren schouwburg rond, om zijn slachtoffer te zoeken - en nu men hem zegt dat de zangeres langs de achterdeur verdwenen is, staat hij stil en mompelt weer tusschen de groote snijtanden: '*Canaille!*'

Het rijtuig ratelt straat in, straat uit. De dochter houdt de hand haars vaders omklemd, en die handdruk zegt zoo veel aan het oude manneken! Als de vluchtige schijn van het lantaarnlicht op Mariella valt, staart hij haar aan en hij ziet, verwonderlijk! een glans van geluk op haar schoon aangezicht.

De vader wil zijn kind ondervragen; doch het rijtuig schokt, ratelt en klatert alsof het gram is dat het die vracht voeren moet; alsof het een hinkende duivel is, veroordeeld om het beeld eener heilige op de schouders te dragen....

Het rijtuig houdt stil voor de deur der woning, waar de zangeres kamers betreft.

'Wij zijn nog niet op onze bestemming, vader!' zegt ze, nu deze wil afstappen.

'Wij zijn toch aan onze woning?' antwoordt het manneken verwonderd.

'Blijf... ik moet even naar boven; doch ik kom onmiddellijk terug.'

Terwijl hij alleen is, begrijpt de vader alles: zij heeft het aanbod van den jongen, rijken graaf aangenomen, en zal hem gewis zelve, nog dezen avond, die blijde tijding brengen! Haar vaarwel aan den schouwburg, hare intreê in de hooge wereld - en het oude manneken trilt van ontroering.

Op dat oogenblik verschijnt aan het einde der straat een heldere gloed; er klinkt eene opwekkende muziek. Snel komt Mariella weer buiten, geeft den koetsier een

bevel, treedt in het rijtuig. Op het oogenblik dat Hoff, als de voorbode der serenade, komt aanloopen, herneemt het ratelende rijtuig zijn geschok. Hoff, die door een wonderlijk en achterdochtig gevoel beheerscht wordt, loopt hijgend achter het zwarte eenoogige monster dat hij langs de huizen schuiven ziet.

Het rijtuig houdt stil voor een blinden muur, waarin eene hooge, gesloten poort. Men wacht blijkbaar de bezoeker op dit late uur. Op het geratel des rijtuigs, gaat de deur met eene spleet open, en nu het oude manneken eenen blik in de donkere diepte werpt, valt zijn oog op een grooten gekruisten Christus aan den muur, en door den flauwen glans van een lantaarnlicht beschenen.

Mariella stapt snel uit; waggelend volgt haar de oude vader.

‘God, mijn God!’ roept hij uit. ‘Uwe vraag van vóór jaren en mijne beloften!’

Mariella omhelst den vader.

‘Ja,’ zegt ze, ‘ja ik wil niet der booze wereld, ik wil, ik wil der Moeder Gods toebehooren!’

Vader en dochter weenen aan elkanders hart. De eerste zegt geen woord meer; zijn gemoed is kroppend vol; hij begrijpt niet dat de Gekruiste zoetelijk tot haar zegt: ‘Heden zult gij met Mij zijn in het Paradijs!’

‘Vader,’ zegt Mariella, ‘zorg voor mijne jongere zuster. Breng haar nooit in die hel, welke men schouwburg noemt. Denk aan mij. Ik ben gelukkig dat mijn marteltijd voorbij is. Ik ga nu voortaan elken nacht, te twaalf ure, den lof murmelen van de Moeder des Heeren. Morgen is Mariella dood en de Zuster leeft. Vaarwel, morgen zie ik u nog eens achter de traliën weer, en dan vaarwel tot in het betere leven.’

De zware deur valt toe.

Wat is het zaliger in den lichtglans van het kruisbeeld, dan wel in den hellen gloed van het voetlicht!’

Onbegrijpelijk voor de wereld, die aan geene genade gelooft, is het wel zóó uit de wellustige en fulpen omvatting des heidendoms, in de Christene grafrust te vallen, en daar, na het genot van allen glans en weelde, voortaan rond te wandelen op bloote voeten, gekleed in eene bruine pij en omsingeld door de geeselkoord....

Dat zeker kan de Jood Hoff niet begrijpen, die nog in tijds hijgend aankomt om, vóór dat de poort toevalt, den Nazareër aan het kruis te zien.

‘Nah, vat kaat se tààr toen?’ sist en knarzelt Hoff.

‘Ze gaat er... bidden en sterven!’ nokt het manneken.

‘Tààr... hin tat hakelig kraf?...’

De Nazareër heeft weer overwonnen! Hoff snelt heen en mort helsch en nijdiger dan ooit: ‘*Canaille.*’

**Stille waters diepe gronden.
Beelden uit het Dorpsleven.**

De dorpsstraat strekt zich, in breede kronkels, tot op eene aanzienlijke lengte uit; onregelmatig is zij gebouwd, doch levert eene rijke verscheidenheid op.

Hier eene hoeve, daar een welvarend burgerhuis; hier eene schuur met verweerde deuren, ginds eene turfschob met zwart strooien dak; hier een oude windmolen, verder eene smidse of een wagenmakerswerkhuis.

Nu eens zijn die verschillende gebouwen min of meer aan elkander verbonden door eene doornheg, door eene rij hoog opgaande, magere populieren, of dikke knotwilgen; dan eens door eene donkerzwarte gracht of eenen vijver, glimmend als gepolijst staal.

De linde- en kastanjeboomen zijn met dicht loof omhangen; zij beschaduwden sommige huizen zoo donker, dat deze ons doen denken aan de vrouwen, die 's Zondags ter kerke gaan, diep in hare falies gedoken.

Op eenige honderden stappen van elkander liggen twee huizen; dit zooals dat heeft een rood pannendak, met een vergulden weerhaan op den geveltop.

Hier woont de wagenmaker, Dirk Tegel; daar de gewezen mulder, Bold Spronk.

Dirk's huis is door een breedgetakte linde beschaduwde, heeft groengeverfde vensterluiken, en er hangen witte gordijntjes aan de drie onderste rijen der ruiten.

Een groote noteboom kenmerkt het huis van Spronk; 't is netter geverfd, rijker 'gegordijnd' dan dat van Tegel - een duidelijk teeken van welvaart. Er is zelf bij Bald Spronk een kleine bloemhof voor de deur aangelegd en door een groenwit hekken van de straat gescheiden.

Daar, in dat hofken, met zeer smalle paadjes, bloeien, in verschillende jaargetijden, tulpen, rozen, leliën, dahlia's en zonnebloemen, tot groote bewondering der schooljeugd, die wel eens de hand tusschen het latwerk steekt, om deze of gene bloem machtig te worden.

Bald Spronk is een man van in de zestig, lang, breed geschouderd en fors van gestalte. Spierwit is zijn haar en juist hierdoor spreekt zijn regelmatig gevormd, eenigszins gevuld en gezondbruin aangezicht des te sterker. In zijn geheel genomen, heeft Spronk een kalm, deftig en welwillend uiterlijk.

Zie, hij staat juist in zijn open deur en rookt rustig zijn korte aarden pijp; de rand van den ouden, strooien hoed werpt eene donkere schaduw op zijn getint aangezicht.

Aan zijne kleeding, ofschoon niet van eene bijzondere sneê, maar meer verzorgd dan die der andere dorpelingen, ziet men wel dat Spronk niet meer voor den broode werkt.

Dit zelfs moet ge opmerken aan de krijtwit geschuurde klompen van den baas, en aan de stalen horlogeketting met blinkend signet, dat op dit oogenblik des te vinniger blinkt nu een zonnestraaltje, door het loof dringend, er juist op neervalt. 't Doet vluchtig denken dat bij Bald

Spronk een derde oog, en zelfs het helderste van allen, in het midden van den broeksband staat.

In het huis draagt alles den stempel van welvaart en burgerrijkdom.

Kraaknet is de roode vloer der huiskamer; glimmend de glazenkas met kristal en oud porselein. De muren zijn bezet met eene lambrizeering van witte Delftsche steentjes, waarop blauwe figuurtjes. Op de schouwlijst, met hagelwit kleed, staat eene rij gebloemde tellooren, en in den hoek van den haard noodigt een hooge en gemakkelijke zetel u tot rusten uit.

Had het er nu in de groote kamer daarnaast uitziet, zullen wij ter zijde laten; die wordt slechts geopend als er familie komt, of als heerroom, de pastoor, een bezoek aflegt.

Het schoonste sieraad van het huis is echter Spronk's dochter, en de eer en de roem van het huis is de 'heerzoon', die als geestelijke in de stad gevestigd is - en dat verhoogt, in de oogen der dorpingen, aanzienlijk het 'voornamen' der familie.

Hilda Spronk is het flinkste meisje van het dorp; zij gelijkt in trekken haren vader, doch haar wezen is langwerpiger en fijner van sneê; haar vel is blank, frisch, licht gepurperd; de helderdonkere oogen glinsteren als perels en het haar is zwartglimmend als eene ravenveer.

Als Juffer zou Hilda wat te grof zijn; als dorpschoonheid is zij volmaakt. Hilda's kleeding is als de meubeling van het huis - eene mengeling van 't geen men bij den rijken boer en den welvarenden burger aantreft.

Dirk Tegel, de wagenmaker onder den lindeboom, zit er, zegt men, nog veel warmer in dan Spronk; maar ziet, het 'voornaam zijn' gaat hem niet zooals dezen.

Hij ook is een zestiger; doch zijne kruin is door eene bruine pruik met stekelig haar bedekt; zijne gelaatskleur is grauwbrown; zijn wezen is doorploegd met groeven en rimpels, die een zwarten grond hebben; zijne kleine, grijs-

achtige oogen worden door lange, grauwe wenkbrauwen overluid.

Tegel's neus vooral is karaktervol, niet zoo zeer omdat hij spits en scherp, maar omdat hij bijzonder breed gevleugeld is, en die vleugels soms zoo zenuwachtig trillen.

Wat zijne gestalte kenmerkt, is de eenigszins hooge of liever gekromde schoft. Deze is hem eigen geworden door het gebogen staan bij het kappen en kloppen. Dirk laat de onderlip zeer laag hangen, zelfs dan als er zijn pijpke, of, zooals het volk zegt, zijn 'baardbranderke' met koperen dop, niet op rust.

Gij moet niet verder naar hem vragen: hij ook staat in zijne open deur, of beter gezegd, hij leunt tegen den deurstijl en loert, onder de klep van zijne platte haren muts, de straat in.

Ook Tegel rookt zijne pijp; zijne dochter zit op de bank onder den lommerrijken boom, met naaiwerk op den schoot.

Berga is een welgemaakt, blond meisje, minder gezet dan Hilda. Hare gezichtskleur is matbleek; het donkerblauw oog heeft iets droomerigs, iets vadsigs.

Op zeker oogenblik flikkert echter dat oog, speelt een glimlach over dat wezen, teekenen zich twee kuiltjes in de wangen en er tintelt iets vroolijks, schelmsch in de trekken van het meisje.

Een stil waterken met diepen grond?...

Spronk en Tegel zijn geene vrienden; doch die gevoelens slaan niet tot openlijke vijandschap over. Daartoe zouden de Spronk's zich niet leenen: deze houden zich altijd op zekeren afstand en zwijgen.

Men groet elkander met een lichten hoofdknik, met een gemor dat 'goeden dag' beteekent; maar Tegel geeft wel eens vrijen teugel aan zijne scherpe opmerkingen tegen de Spronk's, omdat hij nogal gemeenzaam is met zijne diensboden, iets wat bij zijnen buurman nooit het geval is.

Waar ligt de grond van de vijandschap - doch neen, dat woord is te scherp - van die onderduimsche verwijdering?

Deze bestaat reeds van vóór jaren: zij is eene familieoverlevering, die tot de vaders, misschien zelfs tot de grootvaders opklimt en, met de spaarduiten, door de zonen schijnt geërfd te worden.

Grootvader Tegel moet grootvader Spronk eens geducht hebben beet genomen bij den aankoop van eenen akker. Ja, daarvan hangt, bij de oudste dorpingen, nog wel iets zeer flauw in het hoofd; doch is dit nu nog de reden der klove tusschen de twee gezinnen?

Zeker is het dat als de rijke Tegel heimelijk Spronk den voet kan dwars zetten, hij dit niet zal laten; Bald weet dit, doch hij zwijgt en zegt den volgenden Zondag weer even koel als zijn grootvader deed - dus zoo wat honderdvijftig jaar geleden - tot Tegel's grootvader: 'Dag, Tegel.'

Tegel laat op Spronk's molen, al is deze dan ook verhuurd, geen korrel graan malen; Spronk laat in Tegels's werkhuis geene spie in ploeg of wiel slaan; doch hierop let niemand in het dorp, tenzij Jeurie, de knecht van Dirk, die een fijne en schelmsche stokebrand is, hetgeen men aan zijn loensch oog en valschen glimlach zeer goed kan bemerken.

'Hebt ge gezien, baas, wat schoone lamp bij Spronk op de huistafel brandt?' zegt de venijnige tong. 'Ze weten daar, onder den noteboom, niet meer wat ze van weelde en hoovaardij zullen doen.'

'Zoo!' antwoordt Tegel barsch en loert schuins naar den kwaadstoker.

'Nu, 't is maar bij manier van spreken; het zijn mijne zaken niet.'

'Wat geef ik om 't geen men bij Spronk doet,' mort Tegel; doch nu het avond geworden is en het lamplicht

of de vuurglans de vensters der huizen in vierkante oogen verandert, gaat Dirk kwansuis de straat in, om eens wat te 'treën' na het avondeten, zooals men gewoonlijk zegt.

Door de nette gordijntjes heen, want de vensters zijn nog niet gesloten, ziet Dirk eene rijkgekleurde, eene wonderschoone bollamp op de tafel branden, en mompelt bij het huiswaarts keeren:

'Wat dat ding wel kosten mag?'

't Geeft niets! Acht dagen later brandt bij Tegel eene lamp, met eene zóó kleurige kap, dat de kinderen hunne neuzen tegen de ruiten komen platdrukken, om naar de roode en blauwe paradijsvogels en papegaaien te zien, die op het lichtscherf pronken,

Van dit huis gaan zij naar het huis van Spronk, klimmen op het witgroene hekken van den bloemhof, rekken de halzen, staren met groote oogen naar binnen en komen tot het besluit dat de lamp bij Tegel zeer zeker de schoonste is.

Spronk, die op de bank tusschen de stokrozen zit en zijne pijp rookt, glimlacht bij de rechtspraak der straatridders.

Nu, dat vonnis is te verwachten als Xander aan 't hoofd der bende staat. Xander, verkorting van het prachtige, lange 'Alexander', is de kleinzoon van Dirk Tegel, die bij grootvader inwoont, omdat op het naburige dorp, waar zijn vader gevestigd is, de schoolmeester hem eens met klank buiten zette - gewis niet om zijne deugden.

De knaap, met kort, stekelig, wit haar op het hoofd en witte haren aan de oogleden, met een Tegel's neus en sproeten in het aangezicht, draagt het kenmerk van den harteloozen wildzang, en schijnt een waardige zoon van 'den kniezer', zooals men zijnen vader noemt.

Wat hij wil, wil de dorpsjeugd, en des noodig weten zijne gespierde kneukels haar tot onderdanigheid te dwingen, hetgeen niet belet dat als de jongens uit zijne macht zijn losgewenteld, zij wel eens, van heel verre, sarrend en uitdagend zullen roepen:

‘Neen, de lamp van Tegel is leelijk, doorleelijk; de lamp van Spronk is de schoonste!’

Doch na die heldendaad verdwijnen zij ook bliksemsnel in de huizen, gelijk ratten in hare pijpen - en als de oude Tegel iets dergelijks mocht zien, zou hij eens heimelijk, doch aanmoedigend, lachen, zonder echter een woord te zeggen.

‘Weet ge 't al?’ zegt de wagenmakersknecht een andere maal, ‘Spronk gaat er een heerenrijtuig op na houden.’

‘Zoo?’ antwoordt Tegel, en zijne lip hangt lager dan naar gewoonte. ‘Eene aardkar, wilt ge zeggen?...’ voegt hij er stekelig bij.

‘Neen, een schoon karretje op veeren.’

‘Hm, hm!... En wat knol zal hij daarin spannen?’

Nu, dat weet de knecht niet. Dat gaat hem ook niet aan; hij bemoeit zich nooit met andermans zaken....

Pas is Tegel echter weggegaan, of er speelt een glimlach over zijne dunne lippen. Hij weet wel, de schelm! dat hij Tegel den doorn der jaloezie in 't hart heeft gestoken.

Nog vóór dat Spronk zich het zoogenaamde ‘heerenrijtuig’ heeft aangeschaft, rijdt Tegel reeds over den weg en ziet, heimelijk zegepralend, op het huis onder den noteboom neer.

Nu de zwarte smid, wiens oogenwit en tanden deugnietachtig afsteken bij het besmeerde aangezicht, op zekeren avond vóór zijn werkhuis staat, met de zwarte kneukels achter het bovenstuk van zijn schootsvel geborgen, plaagt hij een flinken jongen, die op den slijpsteen zit en zijne pijp rookt.

‘Een van twee, Helm?’ zegt hij fijn spottend. ‘Tusschen welk paar wielen zult ge rijden?’

Helm, een sterkgebouwde krullekop, lacht op zijne beurt, doch geeft geen antwoord op de moeilijke vraag.

‘Zal het Hilda ofwel Berga zijn?’ hervat de smid.

Helm klopt zijne pijp op den slijpsteen uit, fluit een

deuntje - en de smid, die een blauwen Maandag te Brussel heeft gewoond, zingt tusschen de tanden: *'Entèr les deuze mon cor se danse.'*

Hoe die duivelsche smid, dwars door het baaien slaaplijf heen, tot in het binnenste van iemands hart zien kan!...

II. Helm van den Hanekam.

Helm Daniëls woont op een half uur afstand van de straat. Hij is de eenige zoon en de vader is eigenaar van eene schoone hoeve, die ginds, aan gene zijde der lage weiden, onder eene groep eikeboomen ligt - eikeboomen zoo recht als waskaarsen en, in het oog der kinderen, hoog als kerktorens.

'Een rijk gedoei,' zegt elke boer, die het huis, de schuur, den stal, de schaapskooi, de welbebouwde akkers, de dichtgepakte kudde schapen en de glimmende koeien van 'den Hanekam' ziet - zoo noemt men de hoeve. 'Ja, de oude Daniëls zit er warm in!'

De zoon Helm is pas de twintig ingetreden; hij ziet er goed uit en heeft een innemend uiterlijk. Er ligt iets oprechts in zijn welwillend oog, iets guls en opgeruimds in zijn helderen lach; doch de ouderen in het dorp zeggen wel eens: 'Helm van "den Hanekam" is nog jong,' en dat jong doelt op het onvaste, het onbestendige van zijn karakter.

Eenige dagen nadat wij Helm voor de eerste maal ontmoet hebben, komt hij van de jaarmarkt, die in het naburige dorp gehouden werd.

De jongen gaat alleen over den grooten weg. Hij heeft de markt verlaten nog vóór dat de zon ondergaat, die nu als een groote, vurige bol tusschen het elzenhout, of tusschen de donkergroene toppen der boomen hangt.

Waaraan denkt Helm?

De jongen is, gelukkig, overtuigd dat de smid niet in den omtrek waart; dat hij de donkere schaduw niet is van den boom, die langs den weg staat te droomen; dat die zwarte plaaggeest ginds niet in de vurige zon zit; dat zijn blikkerend oog niet op het vlammeende haantje van den toren heeft plaats genomen; dat hij zich niet heeft verscholen tusschen de kwakende kikvorschen in de sloot.

Met een woord, Helm is gelukkig dat hij nu eens vrij en door niets gestoord, denken mag.

't Duurt niet lang; Helm hoort achter zich, op den steenweg, een dof gedommel, dat allengs duidelijker wordt en weldra het geratel van wielen verraadt.

De jongen ziet om, en in de verte nadert een karretje. Nog eens omgekeken - en hij meent twee personen in het rijtuigje te zien. Nog eens omgedraaid - en, 't is wel zeker: 't is Spronk met Hilda.

Er kriemelt den jongen een wonderlijk gevoel door het lijf tot in de puntjes zijner haren, en, inderdaad, zonder te willen, ziet hij rechts en links of hij nergens den verraderlijken smid ziet.

Juist schiet er een wild konijntje, als een bliksem zoo snel, dwars over den weg heen; het heeft zijne lange ooren in den nek gelegd, zijn witgrijs pluimstaartje opgewipt en het verdwijnt, als tot een bol ineengewrongen, in eene gapende pijp van den hoogen houtwal.

Zou dat konijntje ook...? Zijt ge dwaas, Helm! Zeker

is 't dat Helm, bij het geratel van het rijtuigje, zou willen verdwijnen gelijk het konijntje.

't Is eene gekke gedachte, niet waar? Ook komt het Helm voor dat de zon in eenen lach schiet, dat de eikeboom spottend het hoofd schudt en de kikvorschen in de sloot hem uitjouwen!

Stijf, stokstijf gaat de jongen voort. 't Is of hij wil zeggen: 'Ik hoor het toch niet'; doch het paard wint veld; het zit hem reeds dicht op de hielen.

Zal het voorbijdraven, en komt de jongen er roodwordend en met eenen hoofdknik van af.

Neen, het paard wordt ingehouden; het beest proest luid, als wil het Helm dwingen eens om te kijken. Toch gaat de jonge man stijf door, totdat hij 'Helm!' hoort roepen, en ook omziet.

Spronk zit op de voorste bank van het karretje; zijn gelaat heeft altijd dezelfde kalme en goedhartige uitdrukking. Achter hem, op de tweede bank, zit Hilda, met een halfmodischen lakenen mantel om en eene kraaknette, kanten muts op, waaraan twee breede linten van gewaterde zijde fladderen.

'Kom, Helm,' zegt Spronk, 'rijd een eindweegs met ons mee.'

Helm mompelt iets dat beteekenen moet: 'Ik ben niet vermoeid.'

'Kom, kom, des te vroeger zult gij op "den Hanekam" zijn,' hervat Bald.

Helm nadert het rijtuigje, stapt in en, rood als een hanekam, zet hij zich naast Spronk op de eerste bank.

Waarom niet op de tweede? Dan ware het aan bruintje zoo zwaar niet in den rug geweest.

De jongen heeft het meisje enkel gegroet met het gemompel van 'Hilda.'

De oude man klakt met de tong, en het paard dat 'den stal riekt' hervat den snellen draf.

‘Zijt ge naar de markt geweest, Helm?’ zegt Spronk. ‘Zaken gedaan?’

‘Neen,’ zegt de jongen, en zijne stem mist vastheid. ‘Neen, 't vee is duur...’ en hij geeft de prijzen op, die voor het inlandsche vee werden besteed. ‘De varkens waren tamelijk bij prijs; de draagkoeien waren niet koopelijk.’

Spronk antwoord kort en bondig; soms bepaalt hij zich bij het geven van eenen hoofdknik.

Helm spreekt van het ‘roodbont’ of van het ‘zwartbont’ - en hij schijnt te vergeten dat achter hem, Hilda, het meest gezochte meisje van het dorp zit.

De jongen van ‘den Hanekam’ vindt dat Spronk schoon koren op den akker, prachtig vee op stal, een flink paard in zijn karretje heeft, en de oude knikt, en wel eens fijn glimlachend, zegt hij: ‘Ja, dat gaat nogal.’

Nu komt er een oogenblik rust; de jongen is uitgepraat. Helm zoekt naar een nieuw onderwerp, dat er des te moeilijker uit wil, naar gelang men dieper in de verlegenheid zit.

Het gesprek springt van den hak op den tak, en eindelijk rolt het over het feest dat de oude pastoor vieren zal, ter gelegenheid van zijn vijftigjarig priesterschap. Dan zal de dorpskerk immers versierd worden?

‘Ja,’ zegt Spronk lachend en hij keert zich half om, ‘ja, dat is Hilda's werk.’

Dan ook ziet Helm eens bedeesd om, en hij merkt dat Hilda om 's vaders woorden glimlacht.

‘Ja,’ zegt de jongen, ‘da's vrouwenwerk.’

Bijna op hetzelfde oogenblik neemt Helm de teugels uit de hand van den vader over, want deze moet zijne pijp stoppen - en de jongen kan toch niet vóóruit en tevens achteruit, kan niet te gelijker tijd naar het paard en naar Hilda zien!

‘Ik kom op “den Hanekam” om bloemen voor het

feest te halen,' zegt het meisje dat zich eenigszins voorover buigt, om zich te doen verstaan; want de wielen ratelen geweldig.

Helm denkt in dat ratelen, een langen, een eindeloozen schaterlach te hooren om zijne onnoozele verlegenheid.

'Nu dat moet ge zeker doen,' antwoordt de jongen, nog eens het hoofd omwendend, en nu hij ziet dat Hilda niet lacht gelijk de duivelachtige wielen, scheidt hij eenigszins moed.

Waarom zet Helm het gesprek niet voort?

Helm, gij zijt een dwaaskop! Als ge bij den smid op den slijpsteen, of bij de burenen aan het groote sopketelvuur zit, zou men zeggen dat de zoon van 'den Hanekam' het haantje van den toren, neen! de maan uit de blauwe lucht zou durven halen, en nu...?

Naarmate het rijtuigje de plaats nadert, waar Helm zal afstappen om den binnenweg, die naar de hoeve leidt, in te slaan, gloeit zijn hoofd heviger.

Eindelijk neemt Spronk de teugels uit zijn hand over en zingt tot het bruintje: 'Huu...uu...'

'Gij zijt er,' zegt de oude Bald, 'of rijdt ge mee naar het dorp?'

'Neen, ik dank u!' is 't antwoord en de jongen staat op en springt af. Hij groet Spronk, hij knikt tot Hilda, en terwijl het karretje den weg naar de dorpplaats inslaat, gaat Helm den zijweg in, die tusschen twee doornheggen naar de hoeve leidt: twee doornheggen, wel het evenbeeld van den toestand, waarin Helm Daniëls zich bevindt!

Eensklaps staat hij stil met den voet op het harde pad stampend, zegt hij: 'Wat heb ik daar als een domme gans met den ouden zitten wawelen.'

Toch wil Helm zich vrijpleiten: 'Hilda,' zoo denkt hij, 'is ook zoo zwijgend! Wie weet of ze niet trotsch is? Berga is veel spraakzamer en gulhartig.'

Inderdaad, bij de Tegel's is Helm veel beter thuis dan

bij de Spronk's. Hilda is... misschien schooner; maar dat 'voornamige', of hoe men dat ding ook noemen moge, kan Helm niet kroppen.

En hadde de smid daar tusschen de twee heggen gestaan, hij zou andermaal gezongen hebben: *Entèr les deuze mon cor se danse.*

Helm gaat droomend voort en komt weldra aan de weilanden, die den naam van het 'Gebroekte' dragen en een lage, breede en lange vlakte uitmaken, door welke het ondiepe rivierke met moerassigen bodem, in breede kronkels slingert.

Links van die laagte ligt in de verte de zoogenaamde straat, rechts 'de Hanekam'. Een pad en een vlonder over het rivierken leiden van het dorp naar de hoeve. Op dat brugskan staat Helm - hij weet niet waarom! - eenige oogenblikken stil, en staart op het schier onmerkbaar drijvende water....

't Is of hij aan dien flauw bewogen spiegel de oplossing wil vragen van al de raadsels, die in zijnen benevelden geest oprijzen.

Beneden ziet hij eene tweede brug, een tweeden Helm - neen, een zwarten smid, die als het water min of meer rimpelt, lachend schuddebolt.... Helm heft driftig het hoofd op, en misnoegd zet hij zijnen weg voort.

Nu is de vlakte met gras en het groene tapijt met witte en gele stippels gemarmerd. Eenige maanden geleden waren de weiden onder eene ijsbaan verborgen.

Het zwarte elzenhout, de witte berkeboomen, het dorre en schuifelend riet en de gele, bevroren waterlissen staken boven dien donkeren vloer uit.

Helm bereikt 'den Hanekam'. Schuur en stal zijn reeds gesloten. De waakhond, die binnen het hekken op het erf rammelend zijne ketting sleept, blaft bij den naderenden voetstap, totdat hij de stem van den jongen herkent.

De zoon heft de klink op en treedt binnen.

‘De Hanekam’ is een echte boerenwoning: wit gekalkte muren, eikenhouten kas met koperen ketels, die in den gloed van het haardvuur als zonnen glinsteren, spek aan de lage, zwart berookte zoldering, een breeden haard met grooten sopketel.

In den hoek van den haard zit de oude Daniëls, en de moeder, eene gezette en welvarende vrouw, gaat op hare klompen klonsend door het huis.

De pachter is een zeventiger; hij is een mager, gespierd man, met een gebruind en diep gegroefd gelaat en een groot en kalm oog onder de lange, grijze wimpers.

Zie, dat wezen spreekt van een eenvoudvollen en eerlijken levenswandel: eenvoudig, gelijk zijn diemiten vest en zijne blauw gestreepte wollen muts zijn.

Wat zijn vader is geweest, dat is hij. Hij leeft in dezelfde omgeving als tijdens zijne kindsheid. Helm, dat verlangt hij, zal voortleven zooals hij deed; dat is, hij zal niets anders kennen dan... werken en bidden.

Met het overige houdt de oude man zich niet bezig, en hij zou niet begrijpen dat Helm zich om iets anders bekommerde.

Als Helm verteld dat hij een eindweegs met de Spronk's gereden heeft, is moeder in den hoogsten hemel; want zij verbergt niet dat Hilda en Helm een flink paar zouden zijn....

De oude man zwijgt, al vindt hij dit ook; maar ook hem, evenals den zoon, hindert het ‘voornamige’ van de Spronk's, dat hun eigen is zonder dat zij het weten; want braaf zijn ze, ja.

Het groote en strakke oog van den ouden hoevenaar richt zich naar beneden; het schijnt de vlammen en kronkels van den rook te volgen, ofschoon het dezer vormen niet ziet.

Zou Hilda, die in het dorp een zoo net huis bewoont,

zich hier op den eenzamen en boerschen 'Hanekam' willen vestigen? Zou zij zich in die oude en nederige omgeving verlustigen, zij, die gewoon is in eene zekere weelde te leven?

Neen, dat zal ze niet, Deed zij eens hier hare intrede, o, dan zou ze misschien alles willen veranderen, en de oude Daniëls zou zich op 'den Hanekam' niet meer thuis gevoelen.

De man kan de plaats ruimen; doch alleen het eerste denkbeeld maakt zijn oog klammig....

Neen, zij zal willen dat Helm het dorp kome bewonen. Helm, zijn Helm, zijn éénige niet meer dàr, bij zich zien!... Daaraan zou hij zich nooit gewennen. Dat zou in den vader een gevoel opwekken, of hij hem bij de anderen naar het kerkhof had zien dragen - bij de anderen, want nog drie kinderen had God hem gegeven en ze hem allen ontnomen.

Misschien, wie weet! zouden, na den ouden man, vreemden op 'den Hanekam' wonen - en dit denkbeeld hindert hem zóó vinnig, dat hij zich eensklaps opricht en zonder bepaald doel naar buiten gaat.

Dàr ziet hij, altijd zonder te zien, naar den donkerblauwen hemel met heldere sterren, die de hoeve overwelft. Het rund loeit in den stal, de avondkoelte suist in de hoge boomtoppen, de torenklok slaat in de verte acht ure.

Dat hoort hij nu, zooals hij dit reeds in zijne jeugd hoorde; doch dezen avond treft het hem meer dan ooit.

't Zal morgen goed weer zijn, baas,' zegt de stalknecht, die nog een emmer water put.

'Ja, dat zal het wel, Hannes,' zegt de boer; hij gaat langzaam verder en verdwijnt onder donkere boomen.

III. Zijn de Tegel's boven?

Den volgenden Zondag, na het Lof, is Helm in de dorpstraat. Berga staat juist in de open deur, en nu de zoon van 'den Hanekam' nadert, speelt er een glimlach over haar gelaat, zoo blij als een zonnestraaltje, na eene regenbui, over het klammige veld.

't Is of ze Helm verwacht, want nu hij het huis onder den lindeboom binnentreedt, verdwijnt ook het meisje en sluit de deur, als heeft ze een lang gewenschten vogel in de knip gevangen.

Dat zegt de smid die in *Het Molentje* aan de kegelbaan zit en schelmsch lachend den jongen achterna heeft gekeken.

Helm blijft lang, zeer lang bij Tegel, doch hoe scherp men ook loere aan de kegelbaan, het huis vertelt niets van 't geen er binnen omgaat.

Nu het avond wordt, opent men de poort naast Tegel's huis, die de binnenplaats van de straat scheidt, en het karretje van den rijken wagenmaker komt langs daar buiten.

Berga, Helm en Tegel hebben er in plaats genomen en Tegel houdt de teugels.

Aan tegenspartelen viel niet te denken: de jongen is, onder algemeen gelach, schier op het rijtuig gedragen en daar met geweld vastgehouden.

Neen, de feestelijke optocht bevalt hem niet, want hij denkt aan dien duivelschen smid en hoopt eindelijk dat Tegel de voorkeur aan den binnenweg geven zal.

Tegel is wel slimmer; hij rijdt integendeel ter langs door de straat, waar op dit oogenblik de geburen voor hun huis op de bank zitten of tegen den deurstijl leunen; waar de smid aan de kegelbaan staat; waar, beter dan dat, Bald Spronk en zijne dochter, in het bloementuintje gezeten zijn.

Helm wenscht zich, en hij weet zelf niet waarom, twintig uren ver van daar; hij voelt het rood tot in zijne haren, zooals iemand die het vuur bij den smid heeft aangeblazen.

Tegel schijnt zich slechts met zijn vurig paard bezig te houden, doch zijne vossen-aandacht loert rechts en links, en geen duivel kan gelukkiger zijn dan Tegel op zijne triomfkar.

Dirk kletst met de lange zweep, de wielen ratelen, het paard slaat driftig de hoeven in het spoor en hinnikt uitdagend.

Wiens aandacht zou niet opgewekt worden!

Helm slaat de oogen neer of loert verlegen rond, nu hij langs het huis van Spronk rijdt; hij durft zelfs niet groeten.

Als eene windhoos vliegen paard en rijtuig voorbij.

De oude Spronk blijft uiterlijk kalm, doch inwendig kriemelt bij hem een gevoel van misnoegen. Het schoone gelaat der dochter verandert niet een zier; zij draait min of meer het hoofd om, ten einde het vliegende karretje na te staren, en er speelt een lichte glimlach over haar wezen.

‘Ze brengen Helm in triomf naar ‘den Hanekam’, zegt ze welgemoed.

‘Ja,’ mompelt de vader; hij staat op en gaat binnen, misschien omdat hij over het gebeurde met zijne dochter niet spreken wil. Misschien ook wil hij Tegel, bij dezes terugkeer, geen tweede maal eenen triomf gunnen.

Uiterlijk is hij bedaard zooals altijd; inwendig spookt die Tegel in zijnen geest om.

‘*Entèr les deuze!*’ zingt de smid tusschen de tanden, en het refrein van zijn lied is een schaterlach.

‘Waarmee lacht gij zoo dwaas?’ vraagt een zijner gezellen.

‘Met hetgeen ik uiterlijk zie!’ antwoordt de vroolijke man.

Helm is in geen acht dagen meer in het dorp gekomen, en zeker in geen veertien bij den smid.

Op ‘den Hanekam’ is het gebeurde van Zondags bij moeder Daniëls niet erg welkom geweest: zij houdt niet van de Tegels; zij mort omdat haar zoon er heen wil. ‘En dan die Berga....’ mompelt moeder, en driftig slaat zij de kas toe.

Ja, maar Helm denkt dat Berga meer van zijne soort is dan Hilda. Nu echter Hilda eenige dagen later op de hoeve komt, om bloemen te halen voor het feest, vindt Helm dat ze toch zijne gading wel zijn zou, ware zij maar wat meer ‘meegaande’.

Wat al bloemen en nog bloemen snijdt Helm af, en werpt die in den opgehouden voorschoot van het meisje! Geen warm gekleurde roos, geen koude sneeuwbal, zooals hij de balroos noemt, ontsnapt aan zijn mes! En als Hilda zegt: ‘Maar, Helm, het is nu genoeg!’ antwoordt de jongen: ‘Ze kunnen niet beter besteed worden dan aan 't feest van onzen pastoor.’

Doch zou er bij deze reden niet een nevenbedoeling bestaan?

Hilda trekt half lachend, half verlegen den open voorschoot herhaalde malen toe, als wil zij een einde stellen aan de vernieling; doch als Helm weer nieuwe takken vol bloemen heeft afgesneden, meent zij den voorschoot andermaal te moeten openspreiden.

Dat spel doet de bazin van ‘den Hanekam’, die met de bruine handen op de heupen, aan den ingang van het hof staat, schaterend lachen, als wil zij Helm aanwakkeren om de vracht grooter te maken.

Indien Berga daar, beneden hem, hadde gestaan, zou

Helm, evenals zijne moeder, gul en vrijmoedig hebben gelachen.

Gewis zou hij het meisje geplaagd hebben, met nu eene balroos op het puntje van haren neus te laten vallen, of haar eene heele vracht goudenregen in het aangezicht te werpen, en Berga hadde gegiecheld dat het een lust was geweest om te hooren.

Met Hilda vangt de jongen dat spel niet aan. Waarom niet? ‘Wel,’ zou hij naar de gewoonte der Kempenaars gezegd hebben, ‘wel daarom niet.’

Buiten de stevig ineengegroeide hulstenheg, die den hof der hoeve omringt, groeien nog vele bloemen op den kant van den sloot. Nu Hilda naar die plaats gaat, ziet ze het gras met het schoonste hemelblauw doorweven: ‘t zijn al vergeet-me-nietjes, die men ziet.

‘Och,’ zegt Hilda, op misprijzenden toon, en ze keert terug in den hof bij moeder Daniëls, ‘wat kan ik met dat goedje doen!’

Doelen die woorden enkel op het gebruik dezer blauwe bloemkens bij het feest? Had Helm - wie weet, het hart zit zoo vol geheimzinnige kronkels! - had Helm, bij het aanbieden dezer bloemen, eene zinrijke gedachte? Denkt hij dat de woorden van Hilda dit diep verborgen zielsgeheim kwetsen?

Zeker is het dat Helm minder tevreden is over Hilda nu zij weggaat, dan toen zij gekomen is.

Tijdens het maken der toebereidselen tot het feest is hij soms zeer ingetogen, en als hij, boven op eenen dwarsbalk staande, een afhangenden bremtak aan den eereboog steekt, of een rood en zwart jaarschrift aan het hout nagelt, hoort hij den smid, die beneden staat, soms frazelen: ‘*Entèr les deuze mon cor se danse.*’

‘t Geeft in het dorp eene drukke en vroolijke beweging - niet het dansende hart, of volgens de woorden van den smid ‘de dansende waldhoorn’ - maar wel het

verjaringsfeest; doch niet bij Tegel, die heimelijk ‘knak’ is, omdat de Spronk's in dit feest alweer aan het hoofd staan.

Ja, dàt hindert hem; doch hij zegt het niet.

Tegel geeft voor dat hij, jammer genoeg! juist op den dag van het feest naar de stad moet, en daarom, nu het gansche dorp nog slaapt en de frissche morgenkoelte door het min of meer ritselende loof stroomt, wordt het rijtuig ingespannen en Dirk rijdt met Berga weg.

Hij rijdt het huis van Spronk voorbij, waar de vlag reeds waait; de kerk, waar de eerepoort staat, die hij gaarne, durfde hij, met eenen stoot van het wiel hadde neergereden!

Berga zit naast hem en zegt niets.

Ook bij haar woelt er iets diep, zeer diep in het hart; doch uiterlijk is zij kalm, stil en onderworpen.

Dirk integendeel ziet norsch vóór zich en kletst nijdig met de zweep naar de ooren van het paard.

Het vurige dier slaat den kop ter zijde, en dit moet den wagenmaker doen denken dat ook het beest tegen hem en met de Spronk's heult, want Tegel mort eene bedreiging tusschen de tanden en kletst nijdiger.

Nog nijdiger slaat hij naar den valschen hond van den smid, die als een bliksem zoo snel onder de staldeur uitschiet en woedend tegen het ratelende wiel van het rijtuigje blaft.

Tegel is inderdaad erger dan een getergde hond.

Het is eene opbeuring voor hem als hij de dorpsstraat achter zich heeft en niets meer ziet, en niets meer hoort van al die ‘gekke beweging’.

Maar als Dirk op een paar uren afstand van het dorp voor de eerste maal ‘peistert’ en den herbergier hoort zeggen: ‘t Zal er vandaag “op zijn” in het dorp,’ krijgt hij andermaal den duivel in 't lijf.

Vooruit, vooruit! tot dààr waar men niet meer weet dat er een dorp bestaat, waar vandaag feest wordt gevierd!

Tegel zegt weinig of niets als hij, laat in den avond, terugkeert.

Als die nijdigaard van een knecht den volgenden dag al de omstandigheden van het feest wil vertellen - hoe Spronk dit, hoe Helm dat deed - zegt Tegel in den aanvang: 'Zoo, zoo!' - dan: 'Wel, wel!' - en eindelijk: 'Och, laat me gerust met al die gekheid.'

Niets lekt verder uit.

De drama's op het dorp zijn schier altijd drama's van het hart. De hartstochten schuilen in zijne diepte en rimpelen slechts zelden de oppervlakte.

Er wordt weinig gezegd, ten minste niet luidop; er wordt veel gemompeld, doch het gemompel gaat 's zomers in het gesuizel der boomen, 's winters in het geknetter van het groote houtvuur verloren.

IV. 's Nachts op het ijs.

Het wintert fel.

Het rivierken, in den zomer een zoo nietig ding, dat met zijn lauw water over den bruinmoerigen bodem schuift en nauwelijks kracht genoeg heeft om eene lis, om eene bies te doen trillen - het rivierken is van lieverlede gezwollen; zijn water is tot boven zijne kronkelige en afgebrokkelde muren gestegen en heeft al de weiden overstroomd.

Tusschen de dorpsstraat en 'den Hanekam' ligt nu eene uitgestrekte watervlakte, wel twintig minuten gaans breed.

Geen voetpad, geen rivierken, geene afdamming is nog zichtbaar.

Alleen de elzenheggen, die de weiden afteekenen, steken hier en daar hare zwarte grillige takken uit den waterspiegel op. 't Schijnen in de verte reusachtige pennekrabbelingen in het schrijfboek van Xander Tegel te zijn.

De leuning van het brugsken, waarop zich nu juist een zwarte vogel, op reis naar het Zuiden, te rusten zet, teekent de plaats aan, waar de bedding van het rivierken verborgen is.

Op de ondiepe plaatsen schuifelt klankeloos het dorre riet, bewogen door den nijldigen noordewind.

Deze rimpelt de breede watervlakte, totdat zij verstijft en een donker gladder vloer wordt. Verscheidene dagen heeft de dorpsjeugd 's morgens, met Xander Tegel aan het hoofd, bij het water gestaan, zij heeft met aardkluiten en steenen, ofwel met eenen stamp der klompen, beproefd of het ijs eindelijk sterk genoeg was. Gisteren zakten kluiten en steenen nog door den ijsvloer; vandaag schuiven zij reeds over de vlakte.

Eindelijk is deze een doffe metalen spiegel, waar de wind machteloos over henen strijkt, gelijk de hand van een kind over het harde en gladde graniet.

Hoera! daar glijden de jongens, op hun klompen, stout over de glimmende baan; daar krast en snijdt de schaats over het ijs en laat een sneeuwig spoor achter!

In de verte, omgeven door een mistigen nevel, die den horizon beperkt, ziet men het zwarte, kriemelige geboomte van 'den Hanekam'.

's Avonds, bij helder weer, pinkt in die richting een vonk, eene ster - 't is de gloed van het vuur, die door het venster van de hoeve schijnt.

Als Helm naar het dorp moet - 't gebeurt maar zelden - kiest hij den grooten omweg niet; hij bindt de schaatsen aan, ijlt lijnrecht over den ijsvloer en komt ook langs daar terug, dwars over den weg, sloot, wal en weide.

Dit doet hij ook dezen avond, nu de vrienden bij Spronk genoodigd zijn om de beschimmelde ton oud bier, die reeds lang in den kelder ligt, te ontsteken - echte gerstenwijn, donkerhelder als Bourgonje en bijna even krachtig. Ook het versche varkensvleesch wordt gebraden en als nagerecht worden de wafels, met suiker bestrooid, opgediend.

Moeder en vader hadden den jongen moeten vergezellen; maar de noorderwind geeselt zóó nijdig, dat hij het oude bloed zou doen verstijven.

Helm gaat dus alleen.

Nu, 't is heldere maneschijn, zoo helder dat Helm zeer goed onder weg zijn avondgebed in zijn kerkboek zou kunnen lezen.

't Zal niet vroeg zijn,' zegt Helm, als hij de deur uitgaat en op zijnen terugkeer doelende.

'Neen, dat zal wel waar wezen,' antwoordt de moeder lachend.

Moeder staat in de deur van 'den Hanekam' en ziet, aan de overzij der ijsbaan, doch zeer nevelig, twee of drie lichten in de dorpsstraat flikkeren.

Helm zet zich op korten afstand van de hoeve neer en bindt de schaatsen aan, en een paar minuten later ziet moeder zijne zwarte gestalte in den avondnevel verdwijnen. Nog eenige seconden hoort zij het doffe gegons der schaatsen op den ijsvloer.

Nu doet ze de deur toe en onder het uitstooten van een lang 'Brrr' stookt zij het groote vuur op, waarboven het sop in den koperen ketel pruttelt.

Het wordt doodstil op 'den Hanekam'; het spinnewiel snort, de voetstap klonst, het vuur knettert niet meer. Meid en knecht, en ook vader, zijn naar bed; in den hoek van

den haard gezeten, zal moeder de terugkomst van den zoon afwachten.

't Is moeders gewoonte de laatste naar bed te gaan.

Het slagvenster is open gebleven en de moeder heeft de brandende lamp op de vensterbank gezet, om den rijder als hij terugkomt, tot baak te dienen, al schijnt de maan dan nog zoo helder.

Stil, doodstil is het op 'den Hanekam'.

Binnen tikt de klok, buiten sleurt de bandhond soms zijne ketting over den houten dorpel van zijn hok; in den haard sjerpt onvermoeid de krekkel: 't is misschien zijn laatste lied....

Moeder is welgemoed; opwekkende denkbeelden, tintelend van geluk, komen zelfs in haren geest op.

't Is of op dit oogenblik de groote hoeve druk bevolkt is en dat al de wezens, die er omwandelen, zoo innig gelukkig zijn als de moeder.

Hilda en Helm!... De haard, met zijnen kolengloed en flauw opwalmenden zilverigen rook, verdwijnt en in verbeelding ziet moeder het kerkpad in den zomer.

Rechts en links staat het weelderige graan op den akker, en onder de lommerrijke boomen gaan de twee kinderen, gaan Hilda en Helm, in bruiloftskleed ter kerke.

De klok klept; van alle kanten komen de dorpelingen naar de dorpskerk. De zon schijnt door de hooge ramen, en doet op het altaar de koperen kandelaars glinsteren, zooals den met goud geborduurd kasuifel van den priester, den 'heerzoon'; want die laatste bidt om den zegen voor het jonge paar.

Diep treft dit denkbeeld de brave vrouw, die zelfs verwonderd is dat zij dezen avond zoo'n aardige gedachten heeft.

Zoo'n aardige, dat er een traan in haar oog opwelt; doch deze wordt opgevolgd door eenen glimlach, als zij aan de hoeve denkt, waar men ook feest vieren zal.

Dat was nog nooit gebeurd; men had er tot nu toe slechts het lijkbier gedronken - en dit is zeker niet feestelijk. Waarom moest die sombere herinnering, uit het diep verledene, nu juist bliksemsnel door haren geest schieten?

De klok slaat tien uren.

‘Wat blijft de jongen toch laat in het dorp?’ zoo denkt moeder en ze staat op; ze ziet door het venster, doch niets duidt de terugkomst aan.

Is moeder ongerust? Neen, nog niet; ze is veeleer ongeduldig; ze wil Helm terugzien, al is het maar om uit den klank zijner stem iets te vernemen, dat met de beelden van vóór een oogenblik in betrekking staat.

De klok tikt - tikt - tikt altijd voort, en moeder bidt.

Eindelijk ratelt het werk, 't slaat elf uren en de koekoek zingt zijn eentonig lied.

Elf uren - en Helm is nog niet thuis.

Nu wordt moeder ongerust. Indien zij zelve naar het dorp ging! Onmogelijk; maar den knecht zal zij wakker maken en hem naar Spronk zenden.

Reden te meer om dit te doen, daar de maan soms achter de wolken verdwijnt, en de ijsbaan dan niet zoo helder meer verlicht is als een paar uren geleden.

Of Hannes het lekker vindt uit de warme kooi te komen, en in den nacht over het ijs en in den scherpen noordewind naar het dorp te loopen? Neen, dat vindt hij niet, en het duurt ook lang eer hij gapend, bibberend en grommend van den donkeren trap komt.

De lantaarn met brandende oliepit staat reeds op tafel; de wollen wanten liggen er naast. Vijf minuten later ziet de moeder niets meer van hem dan het licht der lantaarn, dat in het midden van het ijsveld nu eens verdwijnt, dan eens verschijnt.

't Is als een dansend dwaallicht.

Hannes vordert snel. Stil! hoort hij ginds verre, achter de heggen en het hooge riet, het gegons niet van eenen

rijder? De jongen staat stil en luistert. Neen, 't moet de wind zijn, die door het schuifelend riet suizelt.

Nog een eind verder treft een kreet het oor van Hannes, en dat geluid doet hem andermaal stilstaan. 't Is een akelig geroep; doch neen, de jongen heeft in den nacht en in de eenzaamheid gekke gedachten. 't Is de kreet van den nachtvogel op de ijsvlakte, of het gekwaak der ganzen, die, in eenen driehoek, hoog, zeer hoog door de lucht roeien.

Voort, Hannes, voort!

Eenige minuten later ziet moeder - die met de armen in den voorschoot gedraaid, om ze tegen den scherpen noordewind te beveiligen, onder de gonzende eikeboomen van 'den Hanekam' staat en angstig het oog op het dorp gevestigd houdt - eene wonderlijke verschijning.

Allengs verschijnen en verdwijnen, en verschijnen nogmaals, een aantal lichten langs den kant van het dorp; zij bezetten eene lange lijn, gelijk de veldontdekkers op eene vlakte, of vormen breede kronkels. Nu bewegen zij zich in een halven cirkel, of hernemen weer de rechte lijn van een oogenblik vroeger.

'Wat mag dat beteekenen?'

Moeders hart klopt, jaagt; maar neen! en er speelt een glimlach op hare lippen, de gasten van Spronk brengen Helm gewis in triomf naar 'den Hanekam'.

De lichten dansen in den grauwen nacht heen en weer, op en neer, en bewegen zich weldra in eene eenzelfde richting, in die van den vlonder, waar het rivierken diep onder het ijs verborgen is.

Moeder hoort in de verte stemmen, doch wat er gezegd wordt blijft nog een geheim. Zijn het vreugdekreten?

Neen, neen! zij hoort eenen kreet, die zoo nijdig door den nevel klieft als een bliksemstraal door de zwarte wolk. 't Is een kreet van ramp, van ongeluk; 't is een 'Wee, wee!' door eene geheimzinnige stem in den nacht uitgeworpen.

Eene bange rilling overvalt de moeder, en ‘Helm, Helm!’ klinkt het over hare trillende lippen. Zij wil naar de plaats waar ze lichten ziet; doch hare beenen weigeren dienst te doen.

‘Erbarming, God, mijn God,’ roept ze uit als door eene bovennatuurlijke macht bezield, en zooals de kreet over het ijs heen tot in het hart van de moeder drong, zoo moet haar kreet, in het diep der hemelen het hart van den Vader aller moeders getroffen hebben; want de kracht herleeft in haar - en zij snelt over het ijs.

Daar ligt haar Helm, haar lieveling, half in het water, half op den ijsvloer, zonder een schijn van leven. Zijn aangezicht is doodsbleek - doodsbleek in den rooden lichtglans der lantaarns; zijne handen, blauw als zijn ze van metaal, omklampen het riet dat boven het ijs uitsteekt; zijn hoofd is met geronnen bloed gemarmerd.

‘Helm, Helm!’ jammert de moeder op eenen toon, die eenen doode in het graf zou doen ontwaken; doch geen woord, geen snik, geen trek der spieren antwoordt op dien uitroep.

‘Naar de hoeve, snel naar de hoeve!’ dat is de kreet van Spronk tot zijne genoodigden en knechten, die den armen jongen reeds omringden.

Immers, toen Hannes aan het dorp kwam, kreeg hij bericht dat Helm reeds vertrokken was.

Toch had Hannes hem ‘met geen oogen’ gezien, en toen hij zich het verwijderde gegons van schaatsen op de ijsbaan en den bangen kreet in den nacht herinnerde, vreesde de knaap een ongeluk.

‘Wie weet!’ had Spronk gezegd, en nadat men haastig de lantaarns ontstoken had - een goed licht kan nooit kwaad - ging men op weg om zich over het gebeurde te vergewissen.

Helaas! de schrikkelijke waarheid treedt weldra te voorschijn.

Arme Helm! hij heeft den kortsten weg over het ijs gekozen om des te gauwer bij moeder te zijn. Hij wist misschien niet dat de ‘palingstikker’ daar, op die plaats, eene opening had gemaakt om te visschen.

Neen, die opening was toegevrozen!... Wie heeft het ijs dan weer versch gebroken?

De palingstikker? Neen, de arme duivel ligt sedert drie dagen ziek te bed. Wie, wie?

Niemand antwoordt; het riet schuifelt en gonst, en moge het iets lispelen, niemand verstaat zijne geheimzinnige taal, evenmin als de maan, die nu weer, doch beneveld, aan den donkerblauwen hemel glanst, iets verraad van 't geen zij heeft gezien....

Op ‘den Hanekam’ is alles in rep en roer. Moeder alleen verliest het hoofd niet. In huis gekomen, is zij op de knieën voor het Mariabeeld van Scherpenheuvel gevallen en met uitgestrekte armen heeft ze geroepen:

‘Moeder, moeder der bedrukten, gij kunt, gij zult mij mijn kind niet laten ontnemen!’

Dan is zij betrouwend opgestaan en heeft al hare krachten aan haren Helm gewijd.

Onder de koesterende zorgen, hem toegediend, heeft Helm de oogen geopend, doch weer gesloten. De onbeduidende glimp van herleving, die niet langer dan een oogenblik heeft aangehouden, is zoo ontroerend geweest of op dat oogenblik de hemel openbrak en zijn eeuwige glans door de hoeve straalde.

Vol moed, vol hoop is de moeder; en als zij den ouden vader, stil weenend en snikkend ziet, het hoofd gebogen en de handen moedeloos op de knieën rustend, gaat zij tot hem, legt de hand op zijnen schouder en zegt:

‘Neen, neen, onze Helm zal niet sterven!’ en zij drukt op dat woordje ‘niet’.

De dokter is gekomen, en kort na hem een andere toevlucht: de groote Helper, de Koning van hemel en aarde!

Deze nadert stil en kalm over het ijspad, door zand en assche begaanbaar gemaakt; Hij nadert, gedragen door een oud man, gesloten in een gouden vat en verborgen onder de kleëren des grijsaards....

Hij nadert, voorafgegaan door een armen, huiverenden knaap, die in de verkleumde hand eene smookende lantaarn, in de andere eene bel draagt, welke hij soms, doch zeer zelden, tinken doet, om in de eenzaamheid te verkondigen:

‘Hier is het Woord dat Mensch geworden is!’

Hij nadert in den stillen nacht, nu er niets suizelt dan het dorre riet, en twee of drie dorpelingen, die van de hoeve komen, ontblooten diep ontroerd het hoofd, knielen op het ijs en bidden, nu de verborgen God wordt voorbijgedragen....

V. Hilda en Berga.

De ramp, den zoon van ‘den Hanekam’ overkomen, hangt als eene donkere en drukkende wolk boven het gansche dorp.

Elke tijding, die soms van gene zijde van het ijsveld wordt overgebracht, boezemt nieuwe onrust in: Helm leeft nog, doch de hoop op levensbehoud is klein - zeer klein!

Toen Berga de verschrikkelijke mare vernam, werd zij bleek als eene doode en is als ontzield op den grond gezakt.

De oude Tegel stond verpletterd, en niemand in zijn gezin had ‘rust of duur’; alleen Jeurie behield zijnen

glimlach, die, als met eene stift in het koper, op zijn aangezicht gedreven is.

Allengs vermant zich Dirk; hij komt, ten minste uiterlijk, zijne ontroering door redeneerkracht te boven.

Waarom, denkt hij, moeten wij ons dit alles zoo aantrekken? Helm hing in den laatsten tijd meer aan de Spronk's dan aan de Tegel's! Waarom moest hij ook bij Spronk te gast gaan?

In den loop van den dag heeft er in het huis van Tegel iets zonderlings, iets vreemds plaats.

Terwijl Dirk, dubbend, doelloos en inwendig gejaagd, vóór het venster der huiskamer staat en naar buiten staart, ziet hij Hilda Spronk recht op zijn huis afkomen.

‘Zou die....’ denkt Tegel, en er loopt eene huivering over zijn lijf, die zelfs tot in zijne bruine pruik kriemelt. ‘Zou die naar hier komen?... Neen, dat zal toch zeker niet....’

En toch komt Hilda altijd recht op Tegel's huis aan....

Dat is nog nooit gebeurd! Een Spronk zette nooit den voet bij Tegel op den vloer, zoomin als een Tegel weet hoe de dorpels in het huis van Spronk liggen!

Nog eenige stappen en Hilda zal de klink der deur opheffen. Tegel heeft den moed niet iets te zeggen; hij wendt zich om en verlaat snel en grommend, langs de achterdeur, de woonkamer.

Dirk gaat in het werkhuis, dat altijd zijne schuilplaats is als hij alleen zijn wil; als ‘de wereld tegen zijnen dank staat’, zeggen meid en knecht.

Vandaag werkt Jeurie niet; 't is Zondag. De breede deur van het werkhuis is dan ook gesloten; er heerscht dààr eene vale schemering, te meer nu de ruiten van het kleine venster dik met ijsbloemen bedekt zijn.

Tegel staat onbeweeglijk met de handen in de broekzakken; somber is zijn oog en diep hangt zijne lip af. Zonder zijn hoofd om te wenden, dwaalt zijn oog rond,

alsof hij vreest, uit de donkere hoeken, Spronk of... iemand anders te zien opdagen.

Tegel zou wel een stuiver geven, indien hij weten mocht wat er binnen, in de woonkamer, gezegd wordt; doch terugkeeren durft hij niet.

Ja, wat wordt er binnen gezegd?

Hilda opent de deur, doch wel wat bedeesd.

Berga is alleen; zij zit in den hoek van den haard. Ziek en lijdend is zij, want ze heeft den warmen, gebloemden schoudermantel om, die sedert eene halve eeuw dienst doet bij alle zieke vrouwelijke Tegel's. Om haar hoofd is een witte doek gebonden. Hare oogen zijn rood; ze heeft geweend - lang geweend.

Nu Hilda binnentreedt, wendt Berga het hoofd om, en de dochter van Spronk herkende, stijgt een lichte gloed op hare wangen.

Onwillens rijst zij uit den zetel op, en staart met verbaasden blik op Hilda, die nu echter, ten minste uiterlijk, kalm is.

‘Gij zijt verwonderd mij hier te zien,’ zegt de dochter van Spronk, en hare stem beeft.

‘Ja,’ mompelt Berga, ‘dat is wel zoo. Wat is uw verlangen, Hilda?’

‘Ik heb vernomen dat ge ziek zijt.’

‘Ik was vroeger ook ziek, en toen zijt ge nooit gekomen....’

‘Nee, maar de omstandigheden waren dezelfde niet.’

De zieke zakt langzaam in haren zetel terug; Hilda blijft voor haar staan.

‘Onze familiën,’ hervat Hilda, ‘waren nooit erg bevriend. Waarom dit niet was, weet ik niet; doch wat mij betreft, ik heb geene genster haat of afgunst jegens u of de uwen in het hart. Ik hoor dat gij lijdt, en niemand beter dan ik begrijp de oorzaak van dat lijden.’

Bij het uitspreken dezer laatste woorden trilt Hilda's stem.

Strak ziet Berga het buurmeisje in de oogen.

Wil die oogslag zeggen: 'Hoe weet gij dat?' Ofwel zelfs: 'Wat gaat u dat aan?'

Dat is een raadsel; misschien woelen de twee gevoelens, uit die woorden ontsproten, gelijktijdig in haren geest op.

'Ik wil,' zegt Hilda op zachten toon, 'ik wil u een woord van troost brengen.'

'Wie zegt u dat ik lijd?' laat Berga er nu, tamelijk vinnig, op volgen, als wil zij door die woorden eenen scheidsmuur opwerpen tusschen haar en de indringer, die, Berga gevoelt het, een harer geheimen wil meester worden, of misschien reeds meester geworden is.

Om Hilda's lippen speelt een lichte glimlach.

'Wie beter dan ik, Berga, kan dit weten?' zegt het dochterken van Spronk, en bij die woorden kleurt Berga min of meer.

Hilda zet zich op den stoel, naast den zetel, en op zachten toon en met een vriendelijken glimp in het oog, zegt ze:

'Ik kom van "den Hanekam" en u zeggen dat Helm beter is.'

Nu schiet een hoog rood over Berga's matte wangen; in haar binnenste tintelt een zalvend gevoel, dat gansch haar wezen dooradert; dat haar streelt en vleit en tevens verwondering baart - en weldra door eene min of meer toornige opwelling vervangen wordt.

Berga beschouwt immers Hilda als eene medestreefster, schier als eene vijandin, en het ontsluieren van haar hartsgeheim is haar een doorn in het hart.

'Wilt ge met mij den spot drijven?' zegt ze, zacht verwijtend.

'Neen,' luidt het antwoord, 'dat ligt niet in mijne bedoeling. Indien ik met dit denkbeeld, voor de eerste maal sedert lange jaren, den dorpel van uw huis overstapte - want ik herinner mij flauw dat ik als kind slechts eens in dit huis geweest ben - zou ik een slecht hart hebben.'

Om u te komen plagen en beledigen, in een oogenblik dat gij lijdt, zou ik eene stoutheid hebben, die mij in mijne eigen oogen onteeren zou.'

Berga bedaart.

'Geloof me,' hervat Hilda, 'met u die goede tijding te brengen, was het mijne bedoeling u troost te geven.'

'Maar gij zelve....'

'Ik weet wel wat gij zeggen wilt; maar juist van die dwaling, welke u beheerscht, zou ik u willen vrij maken. Ge denkt, Berga, dat ik het ben, die Helm van u aftrek?... Welnu, gij verkeert in dwaling; ik heb daaraan niet gedacht, en waarom zou ik u niet zeggen: ik koester gansch andere bedoelingen.'

Er tintelt een heldere glans in Berga's oog, getemperd door een licht schaamtegevoel.

'Gij brengt mij misschien een offer...' stamelt zij.

'Laat dat zoo. Ik zegde u immers dat ik andere levensbedoelingen heb. Genoeg zij het u door mij te hooren zeggen, dat er nooit tusschen Helm en mij een woord, over eene latere verbintenis, gewisseld is en dat ik dit ook niet van hem verwacht.'

'Op "den Hanekam" en uw vader...,' doch Berga spreekt niet verder.

'Mijn vader heeft over iets dergelijks zich nooit een woord laten ontvallen, en voor 't geen elders, buiten mij, mocht gezegd of beraamd worden, ben ik niet aansprekelijk.'

Berga is diep ontroerd; zij grijpt Hilda's hand en drukt die innig, terwijl zij de andere voor hare oogen brengt, want ze weent....

'De Tegel's hebben u wel slecht beoordeeld,' zegt ze ten laatste.

'Laat het voorgaande vergeten zijn, en wat er nu tusschen ons gezegd is, een diep geheim blijven. Wij zullen te samen voor Helm bidden.'

‘Ja,’ zegt Berga en met een dankbaar gevoel, ‘ja, dat zullen wij!’

Hilda is weggegaan.

Wat heeft zij een scherpe doorn uit het hart van Tegel's dochterken getrokken!

Wat al toorn, haat en jaloezie heeft Hilda in weinige oogenblikken gebluscht. Wat al folterende daemons, die soms in Berga's hart spookten, heeft ze met eenige woorden weggevaagd!

Maar zou alles waar zijn wat ze voor een oogenblik heeft gehoord? Heeft Hilda inderdaad naast haar gezeten en haar gesproken? Heeft niet een droom hare zinnen begoocheld, of, zooals men in minder dichterlijke taal in het dorp zeggen zou, is zij niet betooverd?

Neen, de stoel, waarop Hilda plaats nam, staat nog daar; hare voetzolen staan nog in de grauwwitte asch van het turfvuur geprent!

Berga staat op en begeeft zich voor het venster - en zie, ginder gaat Hilda naar haar vaders huis terug. Zij is dus wel in 't huis onder den lindeboom gekomen als eene bodinne des vredes; als een goede geest, die Berga's gemoed met eene welluidende muziek heeft vervuld!

Met een koortsachtig geweld wordt de achterdeur opengerukt en Tegel komt binnen. Nu hij ziet dat Hilda is weggegaan, spreekt hij luid en stout:

‘Wat moet dat hier beteekenen? Gij weet wel, Berga, dat ik geen Spronk's in mijn huis duld!’

‘Is het mijne schuld dat Hilda ongevraagd gekomen is?’ antwoordt Berga.

‘Wat heeft zij hier te doen? Dat volk durft alles! Ik zeg nog eens en voor 't laatst: hier geen Spronk's! Hebt ge mij verstaan?’

‘Maar nog eens, vader, is het mijne schuld dat Hilda...’

‘Wat wist ze te vertellen?’

‘Zij bracht mij de tijding dat Helm aan de beterhand is.’

‘Wat Helm? Wat geeft u dat? Wat hebt ge met Helm

uitstaan, die sedert lang u den rug toekeert? Wat gaat u dat volk van “den Hanekam” aan?’

‘Ik beken, 't kwam mij ook vreemd voor...’

‘Die Spronk heeft weer iets tegen mij achter den elleboog! Zijne dochter werd tien tegen een uitgezonden, om stoutweg tot in mijn eigen huis te komen “spionneeren”; zij moest ongetwijfeld weten wat hier gisterenavond gezegd en gedaan werd? Waar *ik* geweest ben?... En gij, gij zult als eene domme gans alles gezegd hebben!...’

‘Maar wat zou ik over gisterenavond gezegd hebben? Wat is hier gisterenavond gebeurd?’

Denkt Tegel dat hij te veel zegt? Wel mogelijk. Hij bedaart in alle geval plotseling; maar toch is hij altijd ontsteld.

‘Gij hebt gelijk,’ zegt hij, ‘ik raaskal! Ik weet niet meer wat ik zeg; maar ik wil niet dat een der Spronk's hier kome, en dat zij met hunnen Helm naar den duivel loopen!’

Tegel gaat weer langs de achterdeur uit en trekt deze met zóóveel geweld toe, dat de ijzeren klink kleppert, dat de glasruiten daveren.

Hij keert in het werkhuis terug, doch dààr is het zoo eenzaam, zoo koud, zoo akelig! Hij gaat op de binnenplaats, waar de haan, die op één poot en met ingetrokken nek bij den muur staat, eensklaps waarschuwend klokkend, voor hem de vlucht neemt; waar de hongerige musschen, bij zijn naderen, sjierpend opvliegen. Hij gaat in den naakten hof, waar niets te zien is dan de glimmende ijzel, die aan den stam der fruitboomen kleeft, en de grond, hard als een dorschvloer, galmt als eene doffe doodsklok in de verte.

Overall, in de buurt, is het Dirk Tegel te benauwd.

Waar hij komt, spreekt men van Helm, van ‘den Hanekam’, van het doorgekapte ijs, van Spronk.

Naar zijn uiterlijk te oordeelen, zou men denken dat hij er geen acht op geeft, maar heimelijk spijst hij het oor en vangt elk woord op; hij speurt elke beweging na en bespiedt elken oogslag.

Maar 't ergste oogenblik is voor hem geweest, toen in de vroegmis de oude pastoor aan de gemeente gebeden verzocht voor Helm Daniëls, die, zooals de grijsaard met bewogen stem zegde ‘onder volle kerkrechten ligt’.

Toen brak Dirk het koude zweet uit.

Waarom hindert hem nu alles wat met Helm en ‘den Hanekam’ in betrekking staat? En waarom moet nu juist die Spronk nog in zijn huis komen, om de maat van misnoegen te doen overdroppelen.

‘Komaan,’ denkt Tegel, ‘ik ga naar “den kniezer”; 't is nog vroeg, 't is frisch weer en dat zal die dwaasheden uit mijnen kop jagen.’

De ‘kniezer’ is, zooals men weet, de bijnaam, dien men aan zijnen zoon Govert geeft. 't Is een echte Tegel in afgunst en nijd; een hartknager van de eerste soort.

Berga is geen Tegel, neen! die heeft den aard naar de moeder: zij is altijd voor de Spronk's toegevend en week als een meelzak; maar Govert is integendeel een Tegel dubbel en dwars.

Dirk komt weer grommelend binnen; hij neemt de vetleeren schoenen uit de kas, zet zich en riemt ze met nijldige rukken toe.

‘Waar gaat gij heen, vader?’ vraagt Berga.

‘Naar Govert!’ zegt hij barsch.

‘En wij zullen binnen een uur eten?...’

‘k Zal ginder wel een stuk eten.’

Dirk neemt den bruinen mispelaren stok, steekt zijne pijp aan en verlaat zonder een woord te spreken, langs de achterdeur, het huis.

Op de binnenplaats staat Jeurie; zijn loensch oog is schier geheel onder de groote klep zijner haren muts

verborgen; doch de glimlach, boos als op het wezen van een bronzen sater, is volledig zichtbaar.

‘Ge gaat er op uit, baas?’ zegt Juerie met stotterende tong, een bewijs dat hij de kroeg heeft bezocht.

Tegel werpt den knecht een kwaadaardigen blik toe.

‘Ik ga naar Govert!’ mort hij.

‘Inspannen, baas?’

‘Neen, ik ga te voet.’

‘Meêgaan, baas?’

‘Neen, 'k wil alleen gaan.’

Jeurie grinnikt tusschen de tanden en ziet den meester achterna.

‘Ze gaan ginder nog eens voorgoed kniezen en hartknagen!’ mompelt hij spottend.

VI. De sneeuwstorm.

Aan gene zijde der uitgestrekte heide ligt het dorp, waar de ‘kniezer’ woont.

De weg, die derwaarts leidt, noemt men den dijk. Deze is lijnrecht geteekend, doch het karrespoor, dat er over heen geploegd is, loopt in onregelmatige bochten.

Hier en daar, langs de baan, staan eenige berken, met kalkwitte schors; ook een perceel groen mastbosch.

Nu volgt weer een stuk doodsch heiveld of een ijsvlak, waarboven de dorre bunt of de gageltak uitsteekt.

Huizen ziet men er niet, tenzij in de verte eene kleine hoeve, boven welker zwart dak de lichtblauwe rook lijnrecht opkronkelt.

Er is geen levend mensch op den weg, geen schaap in de heide; geen kraai drijft in de scherpblauwe lucht.

Aan den gezichteinder hangt een mistige nevel, die de dorpstorens verbergt, welker vergulde haantjes, bij helder weer, elkander uit goede nabuurschap, 'Goeden avond' en 'Goeden morgen' schijnen toe te kraaien.

't Is gansch den dag goed weer geweest; doch in den namiddag stapelen zich aan den Westkant wolken op, tusschen welke de ondergaande zon, lange en valschroode banen werpt.

Die gloed vindt zijne weerkaatsing in de kleine en groote ijsvakken, in de ruitjes der huizen, in de ijskegels, die aan het zwarte dak hangen, in de kristallen schilfers op den ruwen stam van den eik.

In den zomeravond is de zonsondergang kalm, rustig, zacht, troostvol en balsemend; 't is of een engel langzaam zijne breede wieken intrekt en het hoofd biddend op de borst laat zakken....

In den winter ligt er in den avond, met zijne scherpe lucht, geelroode, onregelmatige vlammen en valsche weerkaatsing, iets gejaagds en dreigends - iets, dat ons aan den lach van den Booze denken doet.

De 'kniezer' heeft waarschuwend tot den vader gezegd, terwijl hij naar het Westen ziet:

't Zal vroeg donker zijn, en als ge nog over de hei wilt....'

'Ik ga,' antwoordde Dirk.

'Wel, Govert kan een eindweegs meêgaan,' werpt de schoondochter op.

'Zijt ge dwaas!' zegt Tegel. 'In een goed uur ben ik thuis.'

Dirk vangt met kloeken stap den terugweg aan.

De huizen van het dorp verdwijnen; als Tegel soms eenen blik achteruit werpt, ziet hij niets meer dan eene nevelgordijn, zooals hij vóór zich uit denzelfden nevelsluier uitgespreid ziet.

De hemel wordt meer en meer met wolken bezet.

De 'kniezer' heeft gelijk gehad; het wordt vroeg donker.

Een koude, ijzige wind gonst over de vlakte en doet de takken der berken kraken, die als miljoenen zwarte slangen dooreen kronkelen, opwaarts steken of neerhangen.

't Zal sneeuwen,' denkt Tegel, en op hetzelfde oogenblik dansen een of twee vlokken, luchtig als vlinders in den zomer, langs zijn aangezicht.

De vlokken zwindelen talrijker; in den aanvang kan men ze tellen, nu zijn ze reeds ontelbaar: daar vallen er duizenden, miljoenen uit de grauwe lucht.

Tegel is op den dijk. Hij heeft den kraag van zijn wammes opgeslagen en houdt het hoofd gebogen, om het aangezicht zooveel mogelijk tegen den wind en de sneeuw te vrijwaren.

Het wordt hondsche weêr; de wind giert en jaagt de vlokken dooreen, als worden zij door helsche geesten rondgezweept.

Nu buldert de wind en de sneeuw stobbert van den grond op en vormt wolken, die als loeiende golven over weg en heide heenslaan.

'Helsche weêr!' mompelt Tegel.

Met moeite worstelt Dirk voort. Herhaalde malen moet hij stilstaan; doch telkens hervat hij moed, na zich een oogenblik tegen den wind gekeerd en alzoo adem geschept te hebben.

Voort wil hij, voort! Doch nu struikelt hij in eene diepte en komt in de takken van een jongen, met sneeuw beladen denneboom te recht.

Is hij dan niet meer op den dijk?

Dirk wendt zich rechts, wendt zich links: spoor noch weg is meer zichtbaar! Hij, zoo bekend in de heide, is er plotseling vreemd geworden gelijk in eene wildernis, die op duizenden mijlen van zijn dorp gelegen is.

De storm houdt aan; de wind buldert, de sneeuw stobbert hooger en hooger; de natuur is als met duizenden helsche stemmen opgevuld.

Waar is de weg? Waar ligt de dijk? Naar huis, naar huis wil hij!

De doodschrik vat Tegel aan; zijne beenen worden loom; een koud zweet loopt over zijne rillende ledematen.

Nu zakt hij op de knieën, dan worstelt hij weer op; hij wil vooruit en zakt andermaal neer.

Het denkbeeld van 'sterven' vlijmt door zijnen geest. Dwaasheid!... Neen, dat denkbeeld kan hij niet meer verdrijven!

Sterven... dat woord doet hem zijne krachten bijeengaren; hij richt zich andermaal op, doch bulderend slaat de storm hem weer op den grond.

'Erbarming, God, erbarming!' kermt de ongelukige, en als wil hij, door eene bekentenis, eene straffende hand afweren, die dreigend boven hem is uitgestrekt, voegt hij er bij: 'Ik was het niet, ik was het niet die het ijs gekapt heb!'

En niemand hoort dat geheim aan Tegel's mond ontsnappen: het gaat in het gebulder van den storm verloren!

Machteloos ligt de ongelukkige neer; hij gevoelt dat de dood hem in zijn laken wikkelt om hem weg te dragen.

Beelden uit het verleden rijzen in zijne verwarde verbeelding: hij ziet den bleeken Helm, met een bebloeden windel om het hoofd; hij smeekt om vergiffenis - doch. Helm verroert zich niet.

Hij ziet Jeurie, met zijn valschen glimlach - doch ook deze steekt geen hand uit om hem te helpen.

Hij ziet Berga - doch zij kan hem niet benaderen, hoe smeekend vader ook kerme.

De storm heeft uitgewoed; de sneeuw vlokt kalmer en eindelijk niet meer; de hemel klaart op; de dag is nog niet ten einde.

Tegel ligt in half bewusteloozen toestand op den boord van den weg, van welken hij meende ver afgedwaald te zijn.

De beide armen zijn uitgestrekt en de bebloede vingers in de sneeuw geklampt.

Een oogenblik heeft een groot zwart monster boven hem gezweefd. Was het een helper? Neen, 't was eene kraai, die over hem wegdrijft.

Een ander reusachtig gevaarte is snel als de bliksem voorbij zijne verduisterde oogen gesist - 't is een konijntje dat pijlsnel over zijn aangezicht springt en vlucht.

Nu is het eensklaps of gansch de hemel op hem neerploft - 't is eene sneeuwmassa, die van den tak eens mastebooms neerschuijft en zijn aangezicht begraaft....

Zoo ver het oog reikt, is de vlakke wit, alsof al de zwanen der wereld, die over de heide naar een nieuw vaderland trekken, haar dons hebben neergeschud.

Geen enkel karrewiel heeft nog een grauw spoor door dit dons geschreven.

In de verte teekent zich een donker voorwerp af, dat allengs nadert - 't is een ruituigje, dat moeilijk door de sneeuw voortwerkt.

Rechts en links van het paard, dat dampst als brandt het binnen, gaan Spronk en zijn knecht. Beiden zijn 's morgens naar het naburige dorp gereden, doch wijzer dan Tegel, hebben zij het uitbulderen van den strom afgewacht.

Warm zitten zij, meester en knecht, in hunne wollen wanten, wollen sjerpen en Duffelsche wammessen; zij rooken hun pijpje, doch dat gloeiend kachelkje is niet geschikt om hunne donkerroode neuzen te verwarmen.

‘We zullen het pikdonkere thuis brengen, als wij zoo langzaam blijven voortwerken,’ merkt de knecht op.

‘Ja, daar zit niets anders op,’ zegt Spronk. ‘Hier zouden wij ons getuig aan stukken schokken; verder is de weg beter.’

Ter zijde van den weg fonkelt er een voorwerp; het trek de aandacht van den knecht, die meent een gloeiend oog uit het witte doodslaken te zien staren.

‘t Is de stalen horlogeketting van Tegel, op welke het twijfelende daglicht speelt.

Nadertredend ziet de knecht een menschelijk wezen, deels onder de sneeuw begraven.

‘God, in den hemel! een mensch...’ roept hij uit.

Bij die woorden springt Spronk dwars over den weg, en doet door die beweging het paard stilstaan.

‘Erbarming! een mensch door den storm overvallen!’ zegt Spronk.

Men schart snel de sneeuw weg en gelijktijdig roepen meester en knecht:

‘t Is Dirk Tegel!’

‘Reeds koud als ijs?’ zegt de knecht, die de grauwbλουwe handen aanraakt.

‘Ruk de kleêren op de borst open,’ roept Spronk, en als de knecht de hand op de plaats van het hart legt, herhaalt hij:

‘Koud als ijs!’

‘Dood! t Is verschrikkelijk! Alléén, zonder hulp in den storm omgekomen!’

‘Giet hem eens wat van mijne bobbelflesch in den mond!’ hervat de knecht, die de flesch met jenever voor den dag haalt.

‘Ja, en het hart gewreven met sneeuw!’

‘Met sneeuw?’

‘De warmte doet het leven soms terugkeeren’

Met forsche hand rukt men de kleêren los; met volle grepen en krachtige knuisten wordt er gewreven; doch alcool noch sneeuw brengt beweging voort.

‘Dirk Tegel is dood!...’ zegt Spronk.

Dood! en niemand dan de goede God heeft de woorden gehoord, die Dirk's mond ontsnapt zijn!

Gestorven, alléén in de sneeuwwoestijn, alleen!...

Wie zou er niet huiveren bij dit denkbeeld!

Op het karretje van Spronk wordt de verongelukte naar huis gebracht, en de oude mulder gaat, stil biddende, naast het voertuig.

Als het licht zoo snel, vliegt de verschrikkelijke mare van hoof tot hoof; al wie buiten komt en de ramp verneemt, volgt met gebogen hoofd het karretje, dat door de sneeuw voorthottelt.

Spronk gaat eindelijk vooruit om Berga tegen den doodschrik te vrijwaren; 't is of de dochter een voorgevoel heeft gehad van de ramp, die haar vader trof.

‘Dood, dood!’ gilt het meisje en zakt bewusteloos in den leuningstoel.

De meid komt bevend met de koperen olielamp in de geopende deur, als het rijtuig voor het huis stilhoudt, en het licht valt haar schier uit de hand, nu zij het bleekblauwe aangezicht van den armen Tegel ziet, die stijf als eene plank in de kamer wordt gedragen.

Al de huisgenooten en bureu verdringen zich een oogenblik rondom Tegel; velen jammeren en weenen, totdat de dokter komt, die de levensgeesten nog tracht op te wekken.

Xander staat klappertandend van schrik in den hoek der kamer.

Doch nu brengt hij eemers sneeuw aan; nu wrijft de nog kloeke hand van Spronk het koude lichaam van Tegel; nu komt de oude pastoor...

‘Neen, alles is voorbij! De burenen verlaten fluisterend het huis onder den lindeboom, en nog denzelfden avond bidden ze, in het huis van Spronk, den rozenkrans voor Tegel's ziel.

Xander is dien avond stil, ingetogen; de held der ijsbaan wenscht heimelijk aan genen kant der hei, bij vader Govert te zijn. Overal ziet hij grootvader en dit jaagt hem schrik aan, en 's nachts kruipt de knaap diep onder de dekens, om den ouden Tegel niet voor oogen te hebben, dien hij meent in een sneeuwkleed voor zijn bed te zien staan....

Wat akelige nacht voor Xander!

Den volgenden morgen blijven de vensters van Tegel's huis gesloten.

In de gewone huiskamer zit Berga, bleeker dan ooit, de oogen rood geweend, Na den ganschen nacht gejammerd te hebben, is zij nu afgemat, algebeuld en buigt 't hoofd onder de ijselijke ramp, die haar getroffen heeft, Hilda is gekomen en dezer woorden hebben veel bijgedragen om haar krank gemoed op te beuren. Met Hilda zal zij bidden; in Hilda zal zij voortaan eene vriendin vinden!

Terwijl zij, nu weer alleen, bij het vuur zit te dutten, arm kind! is die falsaris van eenen Jeurie binnengetreten. Hij nadert langzaam, en ziet behoedzaam rond of niemand in het vertrek aanwezig is.

‘Wat wilt ge, Jeurie?’ vraagt Berga, de oogen even opslaande, doch ze weer schier onmiddellijk naar beneden richtende.

‘Wel,’ zegt de knecht, ‘dat is nog al moeilijk om te zeggen; maar het moet er toch uit. Ik weet wel dat ge mij geen goed hart toedraagt.’

Berga slaat de oogen niet op; doch er teekent zich een rimpel in haar voorhoofd, die zeer duidelijk doet zien dat die woorden haar onaangenaam aandoen.

‘Wat wilt ge?’ hervat zij.

‘Uw vader mocht mij goed lijden; maar gij niet, en daarom ga ik weg, nu de baas dood is.’

Hoe onverwacht deze woorden ook worden uitgesproken, zij zijn Berga juist niet onwelkom.

‘Dat heeft zoo'n haast niet,’ zegt ze stil.

‘Neen, ik ga weg; ik verlaat het dorp.’

‘Zooals gij wilt, Jeurie!’ laat Berga er koel op volgen.

‘Daarbij, er wordt in het dorp zoo wonderlijk over Dirk Tegel gesproken... ook over Helm... en ik wil in al die praatjes niet betrokken worden.’

Driftig heft Berga het hoofd op en haar oog tintelt.

‘Wat zijn dat voor wonderlijke woorden, Jeurie? Ik versta u niet.’

‘Dat begrijp ik; maar 't is toch zoo, en ik wil met al die dingen niets gemeens hebben.’

‘Maar spreek duidelijk; wat wilt ge?’

‘Wat ik wil?... Enkel datgene waarop ik recht heb.’

‘Uw loon!’

‘Neen, nog iets anders.’

‘En wat dan?’

Jeurie ziet nogmaals achterdochtig rond, legt de breede vuisten op de tafel en buigt het bovenlijf voorover.

‘Weet ge,’ zegt hij met eene doffe stem, ‘wie het ijs doorkapte en Helm zoo dicht bij den dood bracht?’

Met eene krachtvolle beweging richt Berga zich op; haar oog valt brandend op Jeurie, die nu ook weer recht staat; hare tong weigert een woord te stamelen.

‘Wat raaskalt ge?’ brengt ze eindelijk met moeite uit.

‘Ik raaskal niet.... Baas Tegel heeft in den avond het

ijs doen kappen, om Helm, bij zijnen terugkeer van Spronk, een goed doopsel te geven.'

'Gij liegt!..'

'Neen, ik zeg de waarheid.'

'Vader heeft dien avond het huis niet verlaten.'

'Neen, maar ik deed, als trouwe knecht, wat hij mij bevolen had.'

'Wat gij zegt is eene lafheid! Vader kan zich niet meer verdedigen.'

'Dat zou hij ook niet doen. Voor dien dienst beloofde hij mij vijf-en-twintig frank.'

Die woorden, op kouden toon gezegd, schokken Berga's gemoed diep - tot in de fijnste vezelen. Zij weet dat haar vader gansch zijn leven aan den naam van Spronk heeft geknaagd, en hoe afgunstig hij immer was over elke betrekking, tusschen dit gezin en 'den Hanekam'.

Maar neen, zoo roept haar stem in haar binnenste toe, zóó slecht was uw vader niet, en het is uw plicht zijne nagedachtenis te verdedigen!

'Geef me,' hervat Jeurie, 'geef me mijn geld, dat ik eerlijk verdiend heb....'

'Eerlijk!' onderbreekt Berga met diepe verachting.

'Ja; heb ik niet gedaan wat mij was opgelegd? Indien ge mij mijn loon niet geeft, zal ik in het dorp vertellen wie de ware dader is.'

'De ware dader zijt gij - gij, en niemand anders! Er bestaat geen bewijs dat vader die slechte daad zou begaan hebben, U zal men aanklagen!'

'Goed; men zou mij achter de traliën kunnen zetten; maar gansch het dorp zal over Dirk Tegel den vloek uitspreken, en men zal over dat gekapte ijs de tong heviger roeren dan men nu reeds doet.'

Berga valt, als ware zij gebroken, in den stoel terug; Jeurie herneemt zijne eerste houding, buigt zich andermaal

over de tafel heen en loert naar zijne meesteres als een venijnig dier.

Indien zij hulp deed komen? Maar neen! dan ware het geheim, dat nu nog verborgen is, geen geheim meer; de eer haars vaders ware geschonden en zij zelve zou den moed niet meer hebben met opgeheven hoofd door het dorp te gaan.

Nu ook denkt ze niet verder meer na over den toestand; zoo even heeft men haar drie goudstukken van wege 'den Hanekam' gebracht, tot vereffening eener rekening: ze haalt ze uit haren zak en werpt ze op tafel.

'Ziedaar uw bloedgeld!' zegt ze met walg en verachting. 'Voort, voort!' weg van hier, en moge God u genadig zijn!

Jeurie grijnslacht bij het zien van het goud; terwijl hij de drie gouden stukken in de opene hand toont, zegt hij op ijskouden toon:

'Ik kan u niet teruggeven, en dit is meer dan gij mij, het loon inbegrepen, schuldig zijt.'

'Houd alles - 't is Judasgeld... en verlaat het huis!'

En om den harteloozen schurk niet meer voor oogen te hebben, slaat zij de handen voor het gelaat.

'Ik weet niet waarom gij zooveel beweging om dit alles maakt,' hoort zij hem nog grinnekend zeggen. 't Is immers verdiend loon! Of moet de knecht niet doen wat de meester zegt?'

Geruimen tijd zit Berga te weenen, het gelaat in de beide handen verbergende.

De meid, die binnenkomt om het vuur op te stoken, zegt niets. Deze toch denkt dat Berga weent om den doode, die in de kamer ligt.

Neen, zij kent de ware reden niet, en zij zal deze nooit kennen!

Het baart in het dorp juist niet veel verwondering dat Jeurie onverwacht vertrokken is.

Men weet immers wel dat Berga den loenschen knecht, die overigens nergens in goeden reuk staat, niet erg genegen is - en nu Tegel dood is....

Wat bekommert men zich daarenboven om dien knecht, wanneer er zooveel ander, en meer belangwekkend nieuws, dan zijn weggaan, op de lippen en in de ooren hangt!

Jeurie heeft langs den binnenweg het dorp verlaten; in eene kroeg, aan 't einde der straat gelegen, heeft hij er een stevig glas opgezet en gezegd dat hij over de grenzen ging - en dat doet hij ook.

Hij gaat welgemoed heen, doch in het dorp laat hij een gebroken hart achter.

Telkens dat Berga aan de woorden van den booze denkt, rilt zij van schrik en 's nachts schiet zij uit akelige droomen wakker,

Neen, denkt ze ten laatste, neen, die Jeurie heeft gelogen! Hij is altijd zoo valsch geweest; hij kende zoo haarfijn het zwak zijns meesters, en die noodlottige kennis heeft hij trouweloos benuttigd,

Gewis heeft hij uit eigen beweging dat helsch ontwerp ten uitvoer gebracht, en gehoopt later de goedkeuring van zijnen baas te verwerven.

Ja, niet waar, de schurk handelde uit eigen beweging, en toen hij 's avonds thuis kwam en den meester toefluisterde wat hij deed, zal Dirk, die inderdaad op de Spronk's gebeten was, om de klucht geglimlacht hebben.

Doch de bloedprijs?

Och, Jeurie heeft zonder twijfel zichzelf dat loon toegekend....

O, kon zij haren vader wakker schudden en hem zeggen: 'Is het niet zóó, vader?'

Maar de dooden antwoorden niet.

VII. O, dat rivierken!

Helm herleeft langzamerhand; krachtig heeft zijn sterk gestel tegen de zieke geworsteld; eindelijk is het groote gevaar voorbij.

Vandaag heeft hij voor de eerste maal de kamer verlaten, en warm in duffel en wollen deken, gewikkeld, zet hij zich voor het venster der huiskamer.

't Wordt lente: de zon blikkert niet meer op ijsschollen of watervlak. Het 'Gebroekte' is nu weer eene groene plek, met uitbottend elzenhout doorweven, en het rivierken - kort geleden een breed meer - is nu tusschen zijne smalle boorden verborgen.

Aan de overzij ligt het dorp en tusschen de huizen, de toren, wiens schaliëndak in de voorjaarszon glinstert.

De leuning van het brugsken is verdwenen. De ijsschotsen, die opkruiden, hebben het vermemelde hout gebroken en de schooljongens hebben met het water gewedieverd, om de brokkelen heinde en ver te verstrooien.

Toch weet Helm de plaats wel, waar de leuning eens opstak, en terwijl zijn oog op die plaats rust, rilt hij als voelt hij andermaal het ijskoude nat boosaardig rond hem opsippen.

Dat alles is voorbij - en er speelt een stille en dankbare glimlach over Helm's bleek en vermagerd wezen.

Juist ziet de zoon van 'den Hanekam' den smid en den timmerman uit het dorp komen; zij dragen eene lange spar op de schouders, en gaan eene nieuwe leuning aan het brugsken maken.

Als nu de lente witte en gele bloemekens in het groen der weide strooit, als de elzen- en berkentakken met frisch loover omhangen zijn; als de morgengloed, of de zilverige manestraal andermaal op het stil drijvende water tintelt, zal alles weer zijn gelijk te voren.

Niets is er dan uitwendig veranderd in het dorp - tenzij dat er een graf meer is in de schaduw van den dorpstoren.

Helm zou wel eens naar het dorp willen gaan, om, in het voorbijgaan, het graf te zien waar Dirk Tegel neergelegd is, om Spronk de hand te drukken, om Hilda goeden dag te zeggen, om den gullen lach van den smid te hooren - en om die arme Berga te zien, die wegteert, zegt men, 'als sneeuw voor de zon'.

Geen wonder, haar vader is ook zoo ongelukkig omgekomen!

Dan zou Helm ook den dijk willen opwandelen tot aan het kruis, dat men geplant heeft ter plaatse waar Dirk, in den sneeuwstorm, den dood vond, en waarop men leest: 'Hier is verongelukt...' en ten slotte: 'Bid voor de ziel.'

'Dat alles voor later!' zegt moeder, en er straalt een glans uit hare oogen, helderder dan die, welke de lenteson op het vergulde haantje van den toren werpt.

Zoo hoopvol men is op 'den Hanekam', zoo mismoedig is men in het huis onder den lindeboom.

Berga kwijnt meer en meer. Soms zit zij wezenloos in den hoek van den haard, of gaat langzaam en zonder doel, van dit deel van het huis naar het andere.

Overall is het zoo eenzaam, zelfs daar waar het vroeger zoo gezellig was.

Stil! hinnikt het paard niet in den stal? Ja, dat ook begrijpt gewis niet, waarom men het zoo lang binnenhoudt en niet meer in het karretje over den weg laat draven.

Dat alles mag niet meer zijn: de Tegel's zijn in de oogen van het meisje gevallen - diep gevallen, en zij begrijpt zelfs niet hoe Govert, 'de kniezer', zoo onverschillig in

huis, schuur, stal en erf kan rondgaan om.... de 'deeling' te regelen.

En waarom die 'deeling'? Als zij voor haar deel een doodshemd heeft, is het immers genoeg?

Hilda, die haar dikwijls komt bezoeken, ziet die mismoedigheid wel, en meer dan eens zegt ze: 'Maar dat is dwaas, Berga! De tijd is een groote heelmeeester, en het leven zal voor u weer rooskleurig worden!'

Doch Hilda weet niet - of liever niemand weet - wat knaagworm de booze Jeurie in het diepste des harten heeft gelegd, en welk geheim Berga met zich in het graf nemen zal!

'O, dat rivierken, dat rivierken!' mompelt zij soms als zij alleen is, en zij gevoelt dat zij dat ding haat, al is het dan ook onschuldig.

Vroeger heeft zij nochtans dat rivierken met voorliefde bezocht. Als kind heeft ze immers op den begrasden boord gespeeld en witte en blauwe bloemekens geplukt, den onmerkbaaren rimpel van het water over hare bloote voeten laten spelen, zich over de leuning van het brugsken gebogen, om beneden, als in eenen spiegel, eene tweede Berga te zien, wier losse blonde haren als een stralenkrans rondom het hoofdje hingen.

Als jong meisje heeft zij met hare vriendinnen, 's Zondags na het Lof en als de avondgloed het water kleurde, langs de smalle wegeltjes gewandeld, vroolijk gegiecheld en gestoeid.

Toen scheen haar de groene vlakte, waarin de glimmende koeien haars vaders graasden, in welker elzenloof hier en daar de wilde hopplant met gebekte blâeren en lichtgroene bellen kronkelde, waar 's avonds in het voorjaar de nachtegaal en in den morgen de leeuwerik zoo helder zongen - toen scheen de vlakte haar een paradijs toe, en dit zou zij nog voor Berga zijn, als zij maar nooit aan den boozen winter dacht.

Dan ziet ze altijd, in hare verbeelding, de ijsvlakte; ze meent den falsaris in den nevel door hout en riet te zien sluipen, om door niemand gezien te worden; ze hoort hem het ijs kappen; ze ziet Helm, ze hoort hem gonzend over de vlakte snijden; een bange kreet galmt in haar oor....

En tusschen al die visioenen en geluiden rammelt het geld haars vaders....

Maar neen, dat is leugen en bedrog!

De lente heeft zich in al hare volheid uitgespreid; de zon, de bloemen, het loof en de vogels zijn teruggekeerd zonder te zeggen van waar zij gekomen zijn.

Op eenen Zondag, onder het Lof en nu alles rustig is in het dorp, wil Berga eens het vrije veld in; ze gaat langs den binnenweg, die naar het rivierken leidt.

Waarom juist langs dien kant? Dat weet het meisje zelve niet. Zij wordt als 't ware naar het brugsken getrokken; zij wil de plek zien, die zoo beschuldigend in haren geest speelt.

‘Gaat ge wat “treeën”, Berga?’ heeft eene buurvrouw goedhartig gezegd, die, met haar kind op den arm, in de opene deur staat en haar ziet voorbijgaan. ‘De zon is warm; de frissche lucht zal u verkwikken.’

Berga heeft stil geglimlacht en ‘Ja’ gefezeld.

De jonge moeder ziet de lijderes achterna, schudt stil het hoofd en zegt: ‘Neen, 't gaat niet goed met Berga.’

Voetje voor voetje gaat deze voort en zij gevoelt dat alles om haar murmelt, fluistert en fezelt van levenslust; doch als zij aan het brugsken komt, wordt haar oog beneveld; zij moet zich aan de leuning vasthouden en met de eene hand de oogen bedekkend, snikt ze andermaal:

‘O, dat rivierken, dat rivierken!’

Helm zit in 'den Hanekam' voor het venster; naast hem staat zijn vader en rookt zijne pijp; hij zegt juist dat het 'Gebroekte', ten gevolge der overstromingen, weer 'zuur gras' voortbrengen zal.

'Wie staat ginder aan den vlonder?' zegt Helm, die geen acht geeft op hetgeen vader zegt. Scherp ziet hij in de verte en hervat: 'Is dat Berga niet!'

'Wel, dat dunkt me ook,' antwoordt de oude Daniëls.

'En zoo alleen...?' laat Helm er mijmerend op volgen.

'Zou die misschien naar "den Hanekam" komen, Helm?'

'Dat kan wel, vader,' en hij gevoelt dat dit denkbeeld hem ontroert. 'Ze schijnt zich echter te bedenken; want ze keert zich om.'

'Ja, ze gaat terug naar het dorp.'

'Verwonderlijk,' mompelt Helm en hij heeft geen lust meer om over weiden en het 'zuur gras' te spreken; maar hij tuurt nog altijd in de verte, waar de gestalte van het meisje meer en meer onduidelijk wordt, om eindelijk tusschen het elzenhout te verdwijnen.

Berga heeft geenen oogslag op 'den Hanekam' geworpen, toen zij aan het brugsken stond; maar pas was het in haren geest opgekomen dat men haar daàr herkennen zou, of zij wendde zich om.

In de week, die op den Zondag volgt, is het meisje zieker. Hilda is gekomen om haar gemoed, zoo krank als haar lichaam, eenigszins op te beuren.

'Als 't morgen schoon en warm weêr is,' zegt Hilda, 'komt Helm naar het dorp en hij zal u bezoeken, Berga.'

Er tintelt een licht purper op de bleeke wangen van het meisje.

'Och,' zegt ze, 'ik heb liever dat hij niet komt.'

Die woorden treffen Hilda; zij begrijpt er ook den waren zin niet van en kan dien niet begrijpen, omdat zij bij het dochterken niet in 't diepst van het hart lezen kan.

‘Waarom zóó gesproken, Berga! Wie zou niet tevreden zijn hem genezen terug te zien?’

‘Dat wel, Hilda; maar wat kan hij hier zien dan jammer en ellende?’

Dat antwoord is zeker wel geschikt om Hilda van het rechte spoor te brengen.

‘Een ledigen stoel,’ spreekt de zieke voort; ‘een verschrikkelijk ongeluk en de dood, die dag en nacht in ons huis rondwaart...’

‘Ja, veel is hier in de laatste weken veranderd,’ zegt Hilda, want zij is door de zonderlinge woorden van Berga gansch in verwarring gebracht; ‘doch men moet zich aan den nieuwen loop, dien het leven neemt, gewennen.’

‘Het beste, Hilda, is, dat men mij stil en vergeten late sterven.’

‘Wat dwaze woorden zegt ge daar?’

‘Ik zal van deze ziekte niet opstaan. Hier binnen’ - en zij wijst aan den kant van het hart - ‘hier binnen is iets gebroken, Hilda.’

En die woorden klinken als snikken.

‘De dood uws vaders stemt u diep mistroostig; betere dagen zullen aanbreken.’

Berga antwoordt niet meer; zij staart met door tranen bewolkte oogen in het vuur.

Kon zij eens haar hart lucht geven, en het geheim dat haar neerdrukt aan anderen toevertrouwen; doch, neen, dat mag, dat kan niet.

Hilda is, diep geschokt, weggegaan; zij is misnoegd over zichzelf, omdat zij in het gesprek geene betere troostwoorden heeft weten te vinden.

Den volgenden dag komt Helm, bleek, maar toch opgeruimd, naar het huis onder den lindeboom.

Twintigmaal moet hij in de straat stilstaan, want uit

elk huis klinkt hem het ‘Goeden dag, Helm’ - een welkom in het leven toe.

De smid heeft hem een eindweegs vergezeld; doch al gaat Helm van Hilda naar Berga, ditmaal heeft de zwarte spotter den moed niet te zingen: *Entèr les deuze mon cor se danse.*

Xander heeft Helm geenen stap verlaten, want deze heeft gezegd dat hij naar Berga komt - en dat geeft hem zeker het recht het dichtste naast den zoon van ‘den Hanekam’ te gaan.

‘t Is Xander, die de deurklink opheft; ‘t is Xander, die de deur wijd openwerpt; ‘t is Xander, die luidkeels roept: ‘Hier is Helm van ‘den Hanekam’; ‘t is Xander, die de deur toewerpt, als een dam tusschen allen, die Helm vergezellen.

‘De eene invalied komt de andere bezoeken!’ zegt Helm welgemoed, nu hij binnengetreden is.

Berga en Helm zitten elk in eenen hoek van den haard; want al is het een schoone voorjaarsdag, toch doet het vuurtje aan de koortsachtige Berga goed.

Xander zet zich op eene voetstoof naast Berga, en als deze hem zegt: ‘Ga nu spelen, Xander!’ verroert hij zich niet. Of moet hij niet hooren wat er gezegd wordt?

Nu, men geeft geen acht meer op hem.

‘t Is hier veel veranderd, Helm!’ lispelt Berga en hare oogen schieten vol tranen.

‘Laat ons over het verledene niet spreken, Berga,’ antwoordt de jongen, en doet zich verder geweld aan om zijn woord opgeruimd te doen klinken. ‘Gij ziet, Berga, dat ik niet halfweg kom, zooals gij Zondag deedt. Waarom zijt ge aan het brugsken teruggekeerd en niet tot op “den Hanekam” gekomen?’

‘Ik was niet van plan tot dàar te gaan; de wandeling had overigens reeds te lang geduurd.’

Dat krenkt wel min of meer de eigenliefde van den

jongen; doch hij ziet hoe bleek haar wezen is, hoe zij lijdt en met moeite kucht, en het mededoogen overweldigt hem.

‘Nu, als ge zult genezen zijn,’ hervat hij luchtig, ‘zult ge de andere helft van den weg afleggen - dat hoop ik zeker.’

Berga schudt zacht het hoofd; er speelt een droeve glimlach over haar gelaat.

‘Ik zal tot aan “den Hanekam” niet meer komen,’ zegt ze. ‘Ik zal nog eens halfweg geraken, doch ditmaal aan de kerk voorgoed stilhouden.’

De jongen begrijpt die bebloemde woorden maar al te wel. Het meisje zwijgt; ook Helm is nadenkend. Alleen Xander schijnt zich om dat sombere voorgevoel niet te bekommeren.

Hij steekt den eikentak dieper in het vuur, om er den broes uit te jagen en die sissend in de heete asch te hooren vallen; ofwel hij maakt een vurigen cirkel, door een brandend takje snel rond te draaien.

‘Och, wees toch stil, Xander!’ zegt Berga zacht verwijtend tot den jongen.

Dat wekt Helm uit zijne mijmering, en het afgebroken gesprek weer opvattend, zegt hij, zich geweld doende:

‘Kom, kom, dat is dwaasheid! Zoo iets heb ik nooit gedacht en ik was er dichter bij dan gij, Berga! En nu, nu lach ik om het natte pak dat mij in den winteravond werd toegediend.’

‘Gij hebt dus vergeten en vergeven, Helm?’

‘Wat zou ik te vergeven hebben!’

‘Wel, zegt men niet in het dorp’ - en Berga's stem trilt van aandoening, doch Helm denkt dat het van vermoeienis is - ‘zegt men niet in het dorp dat eene booze hand....’

‘Waarom geluisterd naar al dien dwazen praat! Wie zou met boos opzet het ijs gekapt, en berekend hebben dat ik juist dààr zou terecht gekomen zijn?’

‘En indien het eens met opzet gedaan ware?’ zegt Berga zacht en eenigszins angstig.

‘Dan is hem, die dit deed, van harte vergeven!’ roept Helm vroolijk uit. ‘Ik wensch hem dergelijk nat pak in het volle van den zomer niet!’

Een stille glimlach speelt over het uitgemergelde gelaat der zieke; de bleeke wang wordt eenigszins gepurperd en het matte oog tintelt andermaal.

Is dit het teeken der herleving?

De woorden van Helm wisschen veel smart uit, zalven de wonde wel; doch deze is te diep geslagen om nog te kunnen genezen.

Nu Helm opstaat om weg te gaan, nadert hij Berga's stoel en hare bleeke hand blijft in de zijne rusten.

De zoon van ‘den Hanekam’ buigt zich tot haar, legt den rechterarm om haar middel en zegt half fluisterend:

‘Heb moed, Berga, er zullen nog gelukkige dagen voor u aanbreken.’

En zij - zij glimlacht pijnlijk, en schier op hetzelfde oogenblik dreigt zij in snikken los te bersten en weer te mompelen: ‘O, dat rivierken, dat rivierken!’

Doch zij beheerscht zich; zij zal, zij mag haar geheim niet verraden.

Helm gaat langs de voordeur, Xander schiet, als eene windhoos zoo snel, door de achterdeur uit, en ijlt op een drafken naar de smis. Of moet hij daar niet alles vertellen wat hij hehoord en gezien heeft?

‘*Entèr les deuze mon cor se danse,*’ zingt de smid lachend, want hij heeft niet genoeg in Brussel gewoond om op deze woorden eene variante te maken, overeenstemmend met den nieuwen toestand, dien hij vermoedt.

Dat zijn vooruitzicht mocht verwezenlijkt worden, wenschte hij uit den grond van zijn eerlijk hart.

De smid wikt, God beschikt!

Drie weken later komt Berga inderdaad halfweg van 'den Hanekam' en daar zal zij wachten tot anderen zullen komen....

Zij is zacht geloovend en berouwend gestorven, en neemt het geheim, dat de knagende worm van haar leven is geweest, met zich in het zwijgende graf....

Govert heeft de vaderlijke woning verkocht, en van dat oogenblik ziet het huis onder den lindeboom niet meer loensch naar dat onder den noteboom.

Helm komt zelden of nooit meer in het dorp; hij gaat niet verder dan halfweg, tot aan de kerk, doch gelukkiger dan Berga keert hij nog steeds van daar naar de hoeve terug.

Geen woord zegt hij van Berga; doch als hij aan de kerk komt, ziet hij naar het graf dat 's winters met sneeuw, en 's zomers met trillend gras en maagdelijk witte bloemen bedekt is.

Eerst jaren later brengt hij eene jonge vrouw op 'den Hanekam' - eene, die niet van het dorp geboortig, doch den eerlijken ouden Daniëls, evenals der moeder, hartelijk welkom is.

Deze is sedert lang innig overtuigd dat haar droom tusschen Helm en Hilda geen waarheid worden zou. 't Is een droom geweest - meer niet.

Zij, Hilda, had een ander levensdoel: toen de oude Spronk naar een beter leven was overgegaan, verliet zij het dorp en nam haren intrek bij haren 'heerbroêr', zich toewijdende aan het lot der armen en verdrukten.

De verborgen strijd tusschen de twee gezinnen, die jaren duurde, was sinds lang ten einde. Door eenen trap van den knokkeligen voet doofde de dood, die groote verzoener, de vonk onder de assche uit.

Ge ziet, ook het dorp heeft zijne Capulet's en zijne Montecchio's!
1886.

Rivierschuimer.

Beelden uit het Volksleven.

‘Draait uw bleek kunstlicht uit en werpt uwe verlepte kunstbloemen op den zolder!
Het ware feest van licht en bloemen vangt aan! De lente is gekomen!’

Dat zegt ons de gulle Mei als de kleine en frissche bloemen uit den dorren grond opschieten; als de witte bloesems de zwarte takken in blanke veeren en pluimen herscheppen; als de kleine vogels het drukker dan ooit hebben met tjilpen, kwetteren en vliegen; - als de mensch zelf den pels afschudt en gevoelt dat het bloed, met verjongden drift, in hem stroomt.

De Meimaand is aan de Moedermaagd gewijd. 't Is of deze, de uitverkorene, onzichtbaar door bosch, veld, hof en duin treedt, en de bloemen vóór haren voetstap opschieten, en de bloesemrijke takken eerebogen vormen, om haar te beschaduwen.

En wij, wij brengen die bloemen tot in de meest afgelegen hoeken; in onze zwarte en bouwvallige volks-

buurten, waar zij bloeien op de waggelende houten vensterbank; in onze binnenkamer, waar zij geur, kleur en liefde brengen; in onze kerken, waar zij onder de hooge gewelven prijken, Haar ter eere!

In de kerk vooral spreekt alles van feestzin; het beeld der Vrouwe staat in een bloeiend perk en boven Haar is een gewelf van bloemen gevormd, soms door een golvend gaas van wierookwalmen omgeven. Het orgel zingt een slepend lied van vrede en liefde voor armen en rijken, voor grooten en kleinen.

Aan een der zware pilaren zit eene vrouw neergehurkt; zij is schier verborgen in een armoedigen, valen en gelapten mantel; de kap is over haar hoofd geslagen, doch men ziet toch haar mager en bleek gelaat, dat veeleer verlept dan oud is. Een paar haarklissen, die langs haar voorhoofd en ingevallen wangen afdalen, zijn nog zwart, ofschoon met wit doorregen.

Onverschilligheid ligt op haar aangezicht te lezen; zij ziet alsof ze niet ziet, en 't is een raadsel met welk doel zij dààr, nabij het glinsterende beeld, gezeten is.

Nu er vóór in de kerk eenige beweging komt, slaat de arme vrouw nochtans het hoofd op en er speelt een bittere glimlach, doch schier onmerkbaar, over haar beenderig wezen.

Het oog volgt de personen, die van den kant des altaars komen en naar de deur gaan.

't Is een bruidspaar uit den werkmansstand: bruid en bruidegom gaan voorop, vrienden en bloedverwanten volgen.

De laatsten zijn vaders en grootvaders, door het werk stijf en scheef gegroeid, wier grauwkleurig en doorploegd gezicht afsteekt bij den groven hemdsboord en heldergekleurden halsdas; wier zware, vereelte handen, misvormd door den arbeid, uit de enge, korte mouwen van het zondagskleed steken; wier breede schoenen op den kerk-

vloer neerkomen als waren het stalen hamers - maar eerlijke gezichten hebben die mensen!

Allen - vooral het bruidje, en zelfs de bruidegom, die zich blijkbaar geweld aandoet om dat gevoel te verdringen - allen zijn zoo wat verlegen dat zij ter langst door de kerk moeten gaan, en dus gedwongen de aanwezigen vlak in 't gezicht te loopen.

Het paar is vereenigd - de wenschen zijn vervuld!

't Is wel niet voor hem en haar dat het orgel speelt, dat de wierook walmt, dat de bloemen pronken; maar die kostelooze pracht in de kerk zal hun lang in 't geheugen blijven.

Ziedaar twee menschen, die onder een zalig voortteeken der wereld ingaan? Zullen zij gelukkig zijn? Ziedaar het groote vraagteeken, dat rechts en links op hunnen levensweg staan zal.

De arme vrouw ziet het paar achterna en nu het verdwenen is, misschien voor altijd verdwenen in het groote mierennest der samenleving, ziet de arme sukkel weer strak voor zich, en beelden uit vroegere dagen wremelen in haren geest.

Vijftien jaar geleden verliet zij ook de kerk aan de zijde van hem, die haar trouw en liefde beloofde; zij dacht toen ook dat haar een gelukkig leven te wachten stond.

Siska was twintig jaar toen zij trouwde; zij was een flink, sterk gebouwd meisje, blozend, vroolijk en gulhartig, de tweede of derde van een half dozijn kinderen, die het den vader dikwijls benauwd maakten.

Deze wist ook vandaag niet altijd, of hij hen morgen wel de noodige broodkorst geven kon.

'Als de kinderen groot zijn, zullen zij voor ons werken!' zegde moeder, die nooit de hoop liet vallen.

'Gij zijt er wel meê,' antwoordde glimlachend de vader, die levensondervinding had opgedaan; hij wist hoe

het meest altijd ging met de ouden en de jongen in het werkmansleven.

Pas hadden de kleinen veeren en konden zij op eigen vleugels drijven, of zij verlieten hun armoedig nest.

Deze zwalkte op zee, kwam in den beginne van zijn zwervend leven na elke reis geregeld naar huis, doch verdween eindelijk, en waar hij bleef of waar hij rustte wist niemand.

Een andere was soldaat; een derde trouwde vroeg en had voor eigen bengels te zorgen; een vierde ging de wereld in; een vijfde was op het dwaalspoor, en dat viel den vader hard - zeer hard!

Toen Daan Kopper, de kalfaterer, Siska meenam, zaten de oudjes weer alleen gelijk toen ze het huwelijksleven aanvingen en de weldadigheid was hunne toevlucht, totdat zij van het wereldtooneel verdwenen, zooals zij er opgekomen waren - onbekend en vergeten.

Dat is het lot.

Daan Kopper was een struische jongen met sterke kneukels; hij was, zegde men, goed geleerd, las als een advokaat; kortom, ging aan kaai en dok door als iemand met 'een gezonden kop'.

't Was ook in de Meimaand dat Daan met Siska trouwde; dat het paar een kamerken betrok in het Schipperskwartier en het nieuwe leven aanving.

Toen ook was alles licht en bloemrijk - zooals nu! - en dat duurde eenige maanden, zelfs nog toen Siska in de oude wieg, waarin hare moeder beurtelings het half dozijn geborgen had, een jongen Daan, of beter gezegd een jongen Polycarpus toedekte en schommelde.

Dat deel van het leven was gelukkig geweest, vooral als het paar 's Zondags ging wandelen en Daan den kleinen bengel - niet zwaarder voor hem, dan eene kinderop - op zijne beurt in den gespierden arm droeg.

Maar allengs bracht Daan het volle weekloon niet meer

thuis, en dat hinderde Siska. De duivel, die soms langs den weg van het goede gaat, om tot het kwade te geraken, stookte de arme vrouw op, en het vonkske, dat nog geen speldepunt groot was, gloeide weldra als het oog van den booze zelven.

Daan's hoogmoed was gekrenkt; want zijne kameraden beweerden dat niemand in de kroeg schooner de 'gazet' kon voorlezen dan de kalfaterer - en dat wilde hij dan ook doen zooals voorheen, te meer omdat Siska er zich tegen verzette.

Het stippeltje hoogvaardij in Daan's karakter benuttigde de booze.

Langs dààr - 't is zoo'n slimme schurk! - sloop hij het kamerken, of beter gezegd, het hart binnen en Siska was niet doorzichtig genoeg om tegen hem te worstelen. Hij lokte meer Daan van vrouw en kind weg.

De schelm lachte heimelijk toen hij den eersten keer Daan, op zekeren Zaterdagavond, waggelend thuis bracht, en deze zingend den engen trap opklonste.

Het misnoegen was vroeger slechts een neveltje; 't werd allengs eene wolk - eene donderwolk, en wat deze in zich besluit weet niemand.

Het eerste bitter woord, het eerste verwijt werd gewisseld: de eerste bloedige grofheid werd uitgeworpen.

De bedreiging werd dadelijkheid; aan Siska's oog ontviel eene traan en aan haar hart een bloeddop.

De kleine Carp sliep rustig voort in zijne wieg; doch toen de vader de hand tegen de moeder ophief, schoot hij wakker en begon te krijten.

Daan hoorde dit niet, of liever verstond die geheimzinnige taal van het kind niet.

De jeneverduivel drong voor goed binnen, doodde het godsdienstige gevoel en wierp het zaad van afgunst en nijd, van hoogmoed en luiheid in het gemoed van den ongelukkige.

Dat zaad zou ontkiemen!

Daan werd een misnoegde, een leêglooper, een twister.

Smartelijk was het leven der arme vrouw; ellende en eindelijk honger werd haar deel. Van huis tot huis, van straat tot straat, van wijk tot wijk zwierf zij jaren rond, ten gevolge van gemis van betaling der kamerhuur, huiselijke verstoring en wangedrag.

Het vonksken, een speldepuntje groot, was eindelijk een groot vuur geworden.

Daan werd een wereldhervormer, want de samenleving, waar iedereen werkt - elk in zijne sfeer - had geen kosteloozen jenever voor hem, en toen hij eindelijk zag dat het lastdier, dat zijne vrouw, hem geene duit aanbracht, ging hij weg en liet haar alleen met den jongen.

Doch nu ging het thuis beter: de moeder werkte en slaafde, en de knaap werd door brave menschen - daar zijn er nog veel, teveel zelfs voor de deugnieten! - stoffelijk en zedelijk verzorgd.

Juist die betrekkelijke welvaart deed den wereldhervormer tot haar terugkeeren; doch meer verdierlijkt. Hij bracht opnieuw de wanorde in den armen huiskring - hij die de wereld in orde wilde brengen!

Eindelijk verdween Daan andermaal en nam den jongen meê: want hij wist wel, het monster! dat hij de moeder hierdoor een bloedigen trap gaf.

Afgemarteld door het onrecht haar toegebracht, niet bij machte om tegen den beul te worstelen, liet zij den moed zinken.

Soms, als deze eenigermate in haar herleefde, dwaalde zij dagen en avonden in de volksbuurten rond om haren zoon terug te vinden. Als zij hem vond, lokte zij hem meê, doch de jongen verdween andermaal.

Weleens kwam Carp uit eigen beweging terug, als hij bij vader geen brood meer vond, of deze hem te lang alleen liet.

Carp was een stoute, ruwe en zelfs hartelooze jongen,

en naar gelang hij grooter werd, vond hij het plezieriger bij den losbandigen vader dan bij de moeder.

Bij deze moest hij immers den wagen met wit zand trekken, welke magere handel aan moeder en kind brood verschafte. Zij verloor dan ook weldra den knaap uit het oog, en stond nu alleen - alleen in de wereld!

Wat heeft zij in de laatste jaren een smartelijken Calvarie-berg beklommen! Zij heeft gewerkt en gebedeld. Haar weg liep herhaalde malen door het gasthuis en het bedelaarsgesticht: doch eerlijk is zij gebleven!

Het gelukkige bruidspaar bracht aan Siska veel van die vervlogen beelden te binnen, en zij glimlacht bitter nu zij de getrouwden achterna staart, die niets dan gouden zonnestralen, kleurige en frissche bloemen in de verte ontwaren.

Eenmaal van nabij gezien - Siska meet ieders leven aan het hare - zijn die zonnestralen hard strooi, en de bloemen niets meer dan met tranen doorweekte lompen....

Heeft deze herinnering haar staalhard gemoed getroffen? Misschien wel, want zij werpt een smeekenden oogslag naar het beeld van de Moeder der bedrukten.

Die oogslag is een gebed dat verdient aanhoord te worden....

Siska verlaat de kerk; zij heeft de hand tot bedelen niet uitgestoken. Eene aalmoes ontvangen van den bruidegom, zou haar nog meer doen denken aan Daan en den Meidag van vroeger.

Traag gaat ze den kerktrap af, zonder te letten op hetgeen rondom haar gebeurt. Plotseling stormt een volksjongen - die onder het loopen zelden vooruit, maar gedurig rechts of links ziet - den trap op en bonst de arme vrouw zoo hevig tegen het lijf dat ze wankelt.

't Is een jongen van dertien of veertien jaar, met eene

soort van vijgemat voor hoed en eene kleeding, die versleten en verscheurd is. Zijn aangezicht is hoekig, beenderig, alsof het uit gelig hout is gekapt; het oog levendig, stout en onbeschaamd; de bovenlip is eenigszins opgetrokken, laat groote snijtanden zien, geschikt om de hardste korsten te vermalen - als er maar korsten zijn.

Nu de rakker onbesuisd tegen de vrouw bonst, wordt niet zij, maar wel hij, kwaad; hij mompelt iets dat op eenen vloek gelijkjt; doch nu hij opziet en zijne moeder herkent - want 't is Carp - zegt hij lachend:

‘Zie dan wie daar is!’

Carp zet zijn weg niet voort; hij daalt integendeel, naast zijne moeder, den trap af.

‘Waar huist ge tegenwoordig?’ vraagt de moeder.

‘Nu eens hier, dan daar.’

‘Toch bij *hem*?’ ... Het woord ‘vader’ wil er bij Siska niet uit, doch de jongen verstaat wien zij bedoelt.

‘Ja, ik ben bij *hem* teruggegaan, sedert hij weer geld verdient.’

‘Zoo? en wat heeft hij aan de hand?’

‘Hij heeft eene schuit gehuurd, eene soort van oude traliemand, en daarmee brengen wij 's nachts koopwaren over.’

‘'s Nachts?’

‘Ik verspreek me; hij heeft me verboden dit aan wien ook te zeggen.’

‘Drijft hij dan geen eerlijken handel?’

‘Ja, dat raakt mij niet; als ik mijn verdiend loon maar krijg.’

‘Waarom 's nachts? Ik vrees te raden wat handwerk hij drijft. Wat *hij* doet geeft me weinig; maar wel wat *gij* doet, Carp? En vaart ge dezen nacht weer uit?’

Een onbeschaamde lach speelt op het gezicht van den jongen.

‘Geef me 'nen borrel,’ zegt hij ruw, ‘en ik zeg u alles.’

‘Carp,’ en de stem der moeder beeft, ‘hebt gij ook al den jeneverduivel in het lijf, die uwen vader zoo diep ongelukkig heeft gemaakt!’

Carp lacht; hij wil heengaan, indien de koop niet gesloten wordt; doch de moeder roept hem terug en er vangt een vertrouwelijk gesprek tusschen beiden aan.

‘Waar is uw vader?’ zegt de moeder, na blijkbaar eenige bepaalde inlichtingen te hebben bekomen. ‘Ik moet hem zien.’

‘t Zal wat zijn!’ antwoordt de jongen op onbeschaamden toon. ‘Van dezen morgen was hij al boven wind.’

‘Ik kende hem jarenlang niet anders. Kom, ik moet, ik moet hem spreken!’ en Siska gaat driftig naast den jongen. Haar wezen is rood gevlamd, en zij mompelt binnensmonds dreigende woorden.

Zoo opgewonden was zij niet in jaren; zoo gauw ging zij in langen tijd niet; zoo stout was zij nimmer dat zij hem, haren beul, tot in zijn verblijf durfde opzoeken!

Van waar die omkeer.

Het moederlijke gevoel, sedert langen tijd door verachting, haat en wrok versmacht, en dat eindelijk plaats maakte voor eene ijsskoude onverschilligheid, door den onwil van den jongen en de macht tegen welke zij vruchteloos worstelde - het moederlijke gevoel is, met een onweerstaanbaar geweld, wakker geworden.

Dat gevoel maakt van de moeder eene leeuwin, die, spijs alle gevaar, hare welpen verdedigt! Zij wil niet, bij God zij wil niet - en die eed is heilig - dat haar zoon den gevloekten weg opga, waarop de vader voortstronkelt.

Zie, de vrouw zóó vertrappt, zóó verguisd, zóó diep neergeslagen in het slijk, richt zich eensklaps met eene

dreigende veerkracht op, bereid om lijf aan lijf, op leven en dood den strijd aan te gaan. 't Is een grootsch, verheffend, bovennatuurlijk gevoel, bekwaam tot alle opoffering, tot alle lijden, tot den marteldood zelfs.

Die arme vrouw, die moeder verheft zich tot den rang der heldinnen!

Aan de dok, tegen een rotten, afgebrokkelden muur, buiten de zonnehitte, leunt een kerel. Men zou zeggen dat zijne eenigszins doorzakte beenen zijn lijf niet meer dragen; hij schijnt zijne schoft zoo vast tegen den muur te drukken dat daàr ook het draagpunt van zijn log lichaam moet worden gezocht. Men zou zeggen dat hij op dat deel van zijn corpus aan eene kram hangt.

Verwaarloosd ziet hij er uit in kleeding en in gelaat. Dat laatste kenmerkt de verbeesting der dronkenschap: de wangen zijn gezwollen, de oogen gebalkt en waterchtig; de lippen grof en blauw; de mondbeeners, met een grauw stoppeligen baard omzet, steken vooruit gelijk bij eenen bulldog, altijd gereed om te bijten.

De kleeding is even afzichtelijk als de uitdrukking en de vorm van het wezen. Zijn vest doet denken aan eenen voetdwell zonder bepaalde kleur, die, men weet niet eigenlijk hoe, om zijn lijf geslagen is; de huif van eenen zijner klompen is gescheurd en met een reepel oud blek vastgenageld; zijn hoed moet van den aschhoop opgeraapt zijn; de halsdas, tot eene koord ineengedraaid, doet aan den strop van den gehangene denken.

Walgelijk beeld van den dronkaard!

't Is Daan Kopper, wien niets overblijft van den flinken werkman van voorheen.

Siska herkent hem, doch een ander die hem in jaren niet gezien heeft, zou hem niet meer herkennen.

Drie rampzalige wezens, alle drie beelden der diepste

ellende, die eens eene eerlijke welvaart beleefd hebben, staan tegenover elkander!

Indien Daan nog een grein eergevoel behouden heeft, kan hij den verschrikkelijken toestand berekenen, waartoe hij vrouw, kind en zichzelf gebracht heeft; doch uit den jeneverstroom stijgt nooit een schijn van eergevoel meer op.

Siska is door dat gevoel beheerscht; zij meet op dit oogenblik den afstand tusschen den welstand van vroeger en het verval van vandaag.

De verachting en de haat voor het monster gloeien in alle volheid in haar, en zij staat voor hem pijnrecht - zij, die lang reeds gebogen ging; met vlamvend oog - zij, wier blik altijd onverschillig, zielloos was; uitdagend - zij, die voor hem als eene slavine gekropen had!

Daan verroert zich niet; maar zijn half toegenepen oog tintelt van gramschap.

Zóó staan ze een oogenblik gelijk twee wilde dieren, die elkander aan 't lijf willen, totdat Daan, onder het mompelen van een ruwen vloek, den voet opheft om haar een geduchten stamp toe te brengen; doch als hij ziet hoe onvervaard zij hem in de oogen ziet, laat hij grommend den voet langzaam zakken.

‘Wat wilt ge?’ zegt hij dreigend.

‘Ik wil niet dat ge van mijnen jongen eenen deugniet maakt zooals gij geworden zijt.’

Eene dreigende buldering is het antwoord van Daan.

‘Zeg, wat stiel doet ge?’ hervat Siska. ‘Ik vermoed dit....’

‘Wat raakt u dat?’

‘Niet wat u betreft; maar wel wat Carp aangaat. Hem tot dronkaard en dief opleiden zult ge niet!’

‘Dief!’ brult Daan. ‘Zwijg of ik sla u den kop in!’ En het monster komt recht; doch Siska gaat geen stap achteruit, en Daan zakt andermaal tegen den muur terug.

‘Dief!’ mort hij, en op hetzelfde oogenblik trekt hij de schouders op en lacht ruw.
‘Kom, ga uwen weg en laat me gerust!’

‘Neen! ik begrijp wat handwerk gij doet. Gij zijt rivierschuimer, gij zijt dief geworden, en zoo waar als er een God is, zal ik u bij het gerecht aanklagen!’

Bij het woord ‘gerecht’ springt het monster brullend op Siska aan; doch de jongen, die tot dan achteloos en onverschillig tegen den muur leunde, onverschillig in den twist tusschen vader en moeder, vliegt toe, en zijne gespierde vuist stoot Daan ruw terug.

‘Dat niet!’ roept de knaap. ‘Gij komt *haar* niet aan 't lijf, of 't zal u rouwen!’

Diep is de moeder getroffen; dat heeft ze van den ruwen jongen niet verwacht. Hij wil voor haar vechten, hij wil haar verdedigen! Onder zijn brutaal uiterlijk ligt dus een gevoel van liefde tot haar verborgen!

O, die beweging vergoedt bij Siska veel lijden. Haar gemoed schiet vol, de tranen springen haar weldoende uit de oogen.

‘Neen,’ zegt ze nu bedaard en zelfs op smeekenden toon, ‘neen, ik wil niet dat hij voor de gevangenis opgroeie! Daan, om Godswil! maak hem niet schuldig, zooals gij schuldig geworden zijt!’

‘Naar den duivel met uw sermoen!’ mort de dronkaard, ‘ik zal u alle twee den kop intrappen, als gij een half woord durft kikken!’

‘Houd den mond,’ zegt de jongen, die een machtigen invloed op den vader schijnt te hebben; ‘daar komt volk en ginder staat de politie! Kom meê, ik heb geld....’ en hij grijpt den vader bij den arm en trekt hem mee naar den kant der kroeg.

Centen en kroeg zijn een machtig lokaas voor den wereldhervormer.

Toch mort, gromt en vloekt hij nog; maar hij gaat mee.

De arme moeder staat als verpletterd. Zij wil op hare beurt toespringen, en aan den jongen den weg naar den jeneverduivel afsnijden; doch de veerkracht, die haar bezielde heeft, is gevallen; elke onstuimige beweging daarbij kan eene tusschenkomst van de politie teweegbrengen.

Inderdaad, ginds op den hoek der straat staat een scherp toeziende gerechtsdienaar. Eéne beweging, één woord en hij legt de hand op den plichtigen vader; doch wie zegt haar, dat ook haar zoon niet reeds plichtig en strafbaar is?

Zij, de moeder zelve, zou hem dus overleveren, zien wegvoeren en door het gerecht voor immer zien brandmerken? Neen, zij zal Carp integendeel uit de handen van den schuldigen vader rukken; zij zal, zij moet hem redden!

Dezen avond hervatten zij hun misdadig handwerk; zij kent uur en plaats: de knaap heeft haar ingelicht!

Het is een grauwe, halfdonkere nacht. Aan den hemel schittert geene ster. De wolken drijven langzaam, schier onmerkbaar voort; hier en daar laten zij lange, donkerblauwe banen open, alsof zij de lucht met reusachtige vlammen wilden marmeren.

Beneden langs de rivier, aan den stadskant, brandt eene onmetelijke rij gaslichten; zij schieten vurige pijlers in het water, die ons in den waan brengen dat de zwarte stad op den oever, op eene rij gouden kolommen rust.

Op de rivier, eene donkere stalen vlakte, wordt alles van lieverleê stil; de schepen schijnen in den nevel reusachtige spinnewebben te zijn.

Geen stoomer ploegt nog het watervlak; slechts als men scherp luistert, hoort men een gegons dat van de rivier opstijgt, zooals het orgel laat hooren, als de hand de toetsen reeds verlaten heeft.

Wij laten de stad verder en verder achter ons; de

vormen der gebouwen worden zoo onduidelijk dat men denkt eene zware wolkbank aan den horizon te zien.

Nog een oogenblik hoort men, doch in gebroken klanken, het geklingel van den beiaard in den hoogen toren.

De rivier wordt eenzamer; het laatste beurtschip, met eene brandende lantaarn aan den mast, is langzaam, als een nevelig spookschip, voorbijgedreven.

Hier en daar, verre, zeer verre, pinkt nog een lichtje. een gloeiende nagelkop in den nevel - en eindelijk ziet men niets meer dan de zwarte oevers; hoort men niets meer dan soms een zacht geklots van het water, dat doet denken aan een gebroken alto-toon, die in den nacht verborgen gaat.

Stil... als men scherp luistert hoort men een zwakken, regelmatigen riemslag in het water. Men bemerkt in den beginne niets; doch men heeft de overtuiging dat niet verre van den oever eene boot over het water schuift.

Twee personen zitten in die boot; zij bukken zich voorover; zij heffen zich weer op, volgens de beweging der riemen.

De roeiers zijn een volwassene en een knaap: 't is Daan Kopper en Carp.

Noch deze, noch gene zegt een woord; maar beiden loeren schuw over het water heen, als duchten zij onraad, en niet zonder reden: Daan is een rievverschuimer. Na eenige koopwaren op de kaai gestolen en die in de boot geborgen te hebben, vaart hij de rivier op om het geroofde, op een paar uren afstand, in de handen der verhelers te leveren.

Nu de rivier gansch eenzaam is, laat Daan zijnen riem een oogenblik rusten, haalt eene flesch te voorschijn, ontkurkt ze, drinkt gulzig en wil er daarna den stop weer opslaan; doch Carp heeft ook het werk gestaakt, legt de hand op de flesch en trekt ze driftig tot zich.

Dreigend, morrend volgt de oude die beweging; doch

hij vreest blijkbaar den jongen, en slechts als deze de flesch gestopt heeft, haalt Daan ze hebzuchtig tot zich, als wil hij het vuurwater voor zich alleen houden.

De boot drijft voort.

Een onduidelijke kreet, die van den oever opstijgt, galmt dof over het water en de twee roeiers spitsen de ooren.

‘Wat mag dat zijn?’ zegt de oudste met gesmoorde stem. ‘Wat riep men daar?’

‘t Klonk in mijn ooren als riep men ‘Dief! dief!’ antwoordt de jongen spottend en sarrend.

De oude geeft geen antwoord.

‘Carp,’ zegt hij na eene poos stilzwijgen, ‘ga aan wal, zie of er onraad is, en of de voerman in den omtrek gereed staat om het goed weg te halen.’

‘t Is verduiveld donker,’ antwoordt Carp; doch de oude geeft geene acht op die bemerking.

De boot wordt naar den kant van den rivierdijk gestooten.

Tegen dezen staat eene menschelijke gestalte, schier met de voeten in het water; nochtans bemerken de rivierschuimers haar niet.

De boot nadert den dijk.

‘Spring aan kant!’ zegt de oude, en Carp, die de donkere schaduw voor vasten grond houdt, waagt den sprong en verdwijnt in het opspattende water, terwijl de boot, door den sprong teruggestooten, naar het midden der rivier stiet.

Een hartverscheurende kreet klinkt over het water; de menschelijke gestalte, op den boord en in de schaduw verborgen, schiet toe, springt in de rivier, tast en grijpt in het wilde rond, en nu de knaap weer boven komt, valt hare hand als bij toeval op hem en klampt hem vast.

Beiden zijn een oogenblik op het punt van te zinken; doch Goddank! daar vindt de onverwachte reddende hand,

een steunpunt, en een zwarte massa, die den drenkeling achter zich sleept, worstelt driftig tegen den wal op.

De redding is het kloeke werk eener vrouw.

‘Carp, Carp! zijt gij het?’ roept zij angstig, nu zij den geredde op den begrasden dijk neerlegt; en Carp, rillend, bibberend, en door den doodsschrik overmand, herkent die stem, klampt zich aan de kleëren der moeder vast, wringt zich weenend tegen haar lijf en roept:

‘Moêke, moêke!’

Siska kust den jongen als waanzinnig van geluk. Zóó noemde hij haar toen hij nog klein was en in de wieg lag. O dat woord, die terugkeer tot zalige dagen, doet alles vergeten en vergeven!

Op dat oogenblik hoort men in de rivier een helsch gekraak, opgevolgd door een helschen roep, die met eene bovenmenselijke kracht wordt uitgestooten.

De kreet doet de moeder ijzen en den bevenden knaap nog dichter bij zijne moeder dringen. Beiden luisteren met ingehouden adem. Nog eens wordt die kreet herhaald. Men meent eene bliksemsnelle beweging van een donker voorwerp boven het water te zien - en alles is stil, doodstil.

De oude boot van den rivierschuimer verloor het evenwicht door den sprong van Carp, en nog meer door de onvoorzichtigheid van den dronken Daan, en vóór dat deze zijne maatregelen genomen had, werd zij door den stroom tegen een zwaren paal geslagen.

Krik-krak-krak! klonk het duivelsch; het water stroomde bruisend in de oude boot; het vaartuig zonk en Daan verdween met zijn gestolen goed in de diepte....

Siska begrijpt wat ongeluk op de rivier plaats heeft.

‘Uw vader verdrinkt!’ zegt ze met eene koortsachtige kracht. ‘Hem redden is onmogelijk. Kind, kind, kunt ge nog bidden? Erbarming, God! wees hem genadig!’

Eene seconde later rolt de Schelde weer rustig en kalm voort.

Er dwalen zwarte gestalten over den hoogen dijk. Zijn het medeplichtigen van den riverschuimer? Zijn het de verhelers? Is het de politie, op het spoor der dieven?

‘Kom, Carp,’ zegt de moeder angstig, ‘kom, men zou u kunnen vangen en naar de gevangenis slepen!’ En moeder en knaap worstelen langs den zwarten rivierdijk voort.

‘Moêke, moêke!’ zegt de jongen met diepe ontroering in de stem, en als begrijpt hij dat zijne zoo diep miskende moeder hem van den dood, van de gevangenis gered heeft. ‘Moêke, ik zal voortaan bij u blijven en voor u werken!...’

De moeder heeft haar kind gered! De Moedermaagd heeft den oogslag van dezen morgen, met een genadevollen oogslag beantwoord....